

Inicijativa mladih
za ljudska prava
Crna Gora

Monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori

**Tortura, diskriminacija,
politički motivisano nasilje
i besplatna pravna pomoć**

Podgorica
Novembar 2009. godine

Program monitoringa i zaštite ljudskih prava realizuje YIHR CG
uz pomoć i saradnju Civil rights defenders

Inicijativa mladih za ljudska prava, Crna Gora

Decembar 2009. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Autori izvještaja
Boris Raonić
Edina Hasanaga Čobaj
Milan Radović

Pravna analiza
Azra Jasavic

Lektura i korektura
Jelena Vukoslavović

Prevod
Jelena Vukoslavović

Dizajn i prelom
Nikola Milenković

Obrada i štampa
AP print, Podgorica
Tiraž : 400 primjeraka

CIP – Каталогизacija у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

342.7 (497.16) (047)
343.85:343.412 (497.16) (047)
316.642.82 (497.16) (047)
364.632:32 (497.16) (047)
347.921.8 (497.16) (047)

РАОНИЋ, Борис
Tortura, diskriminacija, politički motivisano
nasilje i besplatna pravna pomoć: monitoring
ljudskih prava u Crnoj Gori / [autori izvještaja
Boris Raonić, Edina Hasanaga Čobaj, Milan Radović;
prevod Jelena Vukoslavović]. – Podgorica:
Inicijativa mladih za ljudska prava, 2009
(Podgorica : AP Print). – 80, 82 str. ; 25 cm

Nasl. Str. Prištampanog prevoda: Torture,
Discrimination, Politically Motivated Violence and
Freelegalaid. – Tekst na srp. i engl. jeziku. –
Podatak o autorstvu preuzet iz impresuma. – Oba
rada štampana u međusobno obrnutim smjerovima. –
Tiraž 400. – Bilješke uz tekst. – Bibliografija:
Str. 79-80; Bibliography: str 81-82.

ISBN 978-9940-9015-5-4

a) Права човјека – Црна Гора – Извјештаји b)
Тортура – Црна Гора – Извјештаји c)
Дискриминација . Црна Гора – Извјештаји d)
Политичко насиље – Црна Гора – Извјештаји e)
Правна помоћ, бесплатна – Црна Гора – Извјештаји
COBISS.CG-ID 15100688

Sadržaj

I Uvod	5
II Tortura	7
III Diskriminacija	31
IV Politički motivisano nasilje	41
V Besplatna pravna pomoć	71
VI Bibliografija	79

I Uvod

Crna Gora je u 2009. prošla kroz najmirniju godinu u posljednje dvije decenije, kada je u pitanju politička situacija. Ova godina bila je posvećena stabilizaciji institucija države i intenziviranju procesa evropskih integracija. Ovaj proces svakako je mogao biti i kvalitetniji. Parlamentarni izbori održani su 29. marta i po ocjenama OEBS/ODIHR ispunili su sve međunarodne standarde. Najbitniji događaj u 2009. godini je ukidanje viza za zemlje potpisnice Šengen ugovora, koji je stupio na snagu 19. decembra.

Na unutrašnjem i spoljno političkom planu situacija je stabilna. Crna Gora je jedina država u regionu koja, osim manjih tehničkih pitanja, nema otvorena pitanja sa susjedima. Crna Gora učestvuje u Procesu stabilizacije i pridruživanju sa EU a u decembru su predati odgovori na Upitnik EU, koji se tiču Kopenhaških kriterijuma. Na žalost, Vlada Crne Gore odlučila je da ove odgovore proglasi tajnim, navodeći da bi njihovo objavljivanje ugrozilo nacionalne političke i ekonomske interese, uprkos činjenici da bi oni poslužili kao snažan doprinos uspostavljanju dijaloga o ključnim aspektima crnogorske tranzicije. Prema ocjenama iz Izvještaja o progresu Evropske komisije za 2009. godinu i drugih brojnih međunarodnih organizacija, najveći problemi u Crnoj Gori još uvijek su korupcija na visokom nivou i organizovani kriminal. Takođe, veliki problemi su kvalitet administrativnih kapaciteta u javnom sektoru, koji je garancija funkcionalnosti državno-pravnog sistema, implementacija reformskih Zakona i depolitizacija javnih institucija.

Ekonomska dinamika u Crnoj Gori tokom 2009. godine bila je usporena, što je, kao što smo predvidjeli u prošlogodišnjem izvještaju, negativno uticalo na sektor socijalnih prava.

U oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori ne postoje sistematska kršenja. No, postoje problematični aspekti (sloboda izražavanja, diskriminacija, status Roma i raseljenih lica, porodično nasilje, tortura itd.), a zabrinjava i uzlazni trend etničke distance, o čemu svjedoče istraživanja javnog mnjenja. Zabrinjava i to što je ključna karika državnog sistema zaštite ljudskih prava, nadležni ministar, Ferhat Dinoša, javno iznio veoma negativne stavove o pravima LGBT populacije, mješovitim etničkim brakovima i pokazao zanemarivanje romskog jezika u nabranjanju manjinskih jezika. Pozitivno je što je tokom godine, Crna Gora ratifikovala više međunarodnih konvencija iz oblasti ljudskih prava.

Za novog Zaštitnika ljudskih prava i sloboda izabran je Šučko Baković. Prethodno je Crna Gora dobila Zamjenika Ombudsmana za prava djeteta. Po Nacrtu Zakona o sprječavanju diskriminacije, umjesto Povjerenika, Ombudsman će imati u nadležnosti implementaciju odredbi Zakona, što uz prethodne probleme, znači da će se morati posvetiti velika

pažnja podizanju kapaciteta Kancelarije Ombudsmana i hitnoj izmeni Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

Istraživanje o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, koje je obavila Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR) u 2009. godini, bilo je fokusirano na policijsku torturu, diskriminaciju i politički motivisano nasilje. YIHR se bavila i problematikom besplatne pravne pomoći - trenutno zastupamo deset žrtava kršenja ljudskih prava, pružamo besplatne pravne savjete i sprovodimo monitoring pružanja besplatne pravne pomoći u Crnoj Gori.

Višestruku pomoć u istraživanju YIHR pružili su *Civil rights defenders* (bivši Švedski helsinški odbor za ljudska prava) i regionalna kancelarija YIHR, kojima, kao i ostalim partnerskim organizacijama, dugujemo veliku zahvalnost.

Prilikom istraživanja korišćene su različite metodologije: istraživanje na terenu, intervjui, upitnici, monitoring medija, SOS telefon i insajderske informacije. Koristili smo mehanizme Zakona o slobodnom pristupu informacijama, na osnovu kojih smo dobili informacije od Uprave policije, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), sudova i Tužilaštva. Informacije su prikupljane od 1. januara do 15. decembra 2009. godine. Istraživanje je spoveo šestočlani tim YIHR.

Ovogodišnji izvještaj četvrti je za redom i YIHR će nastaviti sa monitoringom ljudskih prava i u 2010. godini.

II Tortura

Prethodne informacije

YIHR je u 2009. godini registrovala 24 prijavljenih slučajeva policijske torture i dva slučaja u prostorijama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Podgorici (ZIKS). Podnijeto je osam krivičnih prijava protiv službenika za koje se sumnja da su počinili torturu.

YIHR je krajem 2008. godine upoznala domaću i međunarodnu javnost sa dramatičnim porastom broja slučajeva torture u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore je, nakon pojačanog interesovanja predstavnika međunarodne zajednice, u januaru 2009. godine, pripremila Akcioni plan za prevenciju torture.¹ Na čelu radne grupe koja je radila na pripremi Akcionog plana bilo je Ministarstvo pravde. Pored ovog ministarstva u radu su bili uključeni i Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstvo inostranih poslova, Ministarstvo finansija, Uprava policije, ZIKS i Sekreterijat za evropske integracije. Akcionim planom utvrđene su mjere i aktivnosti, rokovi i indikatori za mjerenje uspjeha. Akcioni plan za prevenciju torture obuhvatio je sljedeće institucije: Ministarstvo pravde, Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, ZIKS, Upravu policije, JU Zavod „Komanski most“, JU Specijalnu bolnicu za psihijatriju. Po Akcionom planu, Uprava policije imala je da sprovede 17 mjera i aktivnosti, i od tog broja veliki broj mjera je realizovan.² ZIKS je, po Akcionom planu, trebalo da realizuje 13 mjera i aktivnosti, od kojih je najveći dio realizovan ili je realizacija u toku.³

Najavljene su promjene Zakona o policiji koje predviđaju da Unutrašnja kontrola bude u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave a ne u nadležnosti Uprave policije, kako predviđa sadašnji Zakon.

Pripremajući ovaj izvještaj, istraživači YIHR realizovali su i istraživanje o percepciji ljudskih prava i torture među građanima romske nacionalnosti u Podgorici i Nikšiću, koje je obuhvatilo 40 osoba. Rezultati istraživanja govore da njih 36 smatra da policija ima pravo da upotrijebi fizičku silu, kao kaznu ili preventivnu mjeru, ukoliko je neko počinio neko krivično djelo. Preostala tri odgovora bila su da policija nema to pravo a jedno lice

1 Odgovor Ministarstva pravde po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 23. novembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

2 *Ibid*

3 *Ibid*

odgovorilo je da ne zna da li policija ima pravo na upotrebu sile u takvim situacijama. Od intervjuisanih osoba, njih 31 takve postupke policije ne bi prijavili, a razlog za to jeste to što takve postupke policije smatraju opravdanim. Njih 34 kazali su istraživačima YIHR da znaju ili su čuli da je policija tukla druge članove romske zajednice i to najviše da bi iznudili priznanje zbog počinjenih krađa.

Standardi u oblasti prevencije torture

Brojni međunarodni i domaći propisi zabranjuju zlostavljanje, mučenje i neljudsko postupanje.

Ustav Crne Gore zabranjuje ropstvo, mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje.⁴

Takođe, brojni međunarodni ugovori zabranjuju torturu i druge oblike nehumanog i nečovječnog postupanja. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima⁵ i Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama⁶ zabranjuju nečovječno ponašanje, ponižavanje ili surovo kažnjavanje. Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zabranjuje licima na službenoj dužnosti svaki oblik torture i mučenja.⁷ Pod tim se podrazumijeva namjerno nanošenje tjelesnih povreda, fizička i psihička tortura kako bi se iznudilo priznanje ili informacija, izvršio pritisak ili zastrašilo po bilo kom osnovu.⁸ Mučenje nije dozvoljeno ni pod kojim uslovima, bilo da je rat, prijetnja ratom ili politička nestabilnost države.⁹

Krivični zakonik¹⁰ Crne Gore zabranjuje zlostavljanje i mučenje. Ukoliko krivično djelo izvrši službeno lice na dužnosti, kazna za to lice biće od jedne do osam godina. Iznudivanje iskaza zabranjeno je takođe a ako djelo izvrši službeno lice na dužnosti, prijeti mu kazna od tri mjeseca do pet godina zatvora.

4 Ustav Crne Gore, usvojen 19. oktobra 2007. godine, možete pogledati na sajtu <http://www.izbori2009.me/wp-content/uploads/2009/03/ustav-crne-gore-2007.pdf> , posjećen 27. novembra 2009. godine

5 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, usvojena u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948. godine, član 5

6 Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, usvojena 4. novembra 1950. godine, stupila na snagu 3. septembra 1953. godine, dopunjena protokolom 11, stupio na snagu 1. novembra 1998. godine

7 Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26. juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu konvenciju. Objavljena je u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91

8 *Ibid*, član 1

9 *Ibid*, član 2

10 Krivični zakonik Crne Gore (Službeni list RCG br: 70/03,13/04,47/06 i 40/08)

Na osnovu Zakona o policiji Crne Gore, sredstva prinude koriste se onoliko koliko je potrebno da bi se otklonila opasnost sa najmanje štetnih posljedica po lice prema kome se sredstva prinude primjenjuju.¹¹

Slučajevi policijske torture

Incident u Vili Gorica

Nebojša Redžić iz Podgorice, prijavio je kancelariji YIHR da se prema njemu policijski službenik Mirko Banović nije ponašao u skladu sa zakonskim propisima u Vili Gorica 16. marta 2009. godine, prilikom susreta premijera Crne Gore i Italije. Redžić je dopisnik Glas-a Amerike (VOA) koji je obavljao službenu dužnost.

O tome kako je došlo do incidenta Redžić kaže: „Ja kao novinar, sticajem okolnosti i zbog praktičnosti, radim i posao snimatelja i sve ostalo što je potrebno. Znači, bio sam snimatelj i toga dana kada je bio susret dvojice premijera u vili Gorica, našeg¹² i premijera Italije¹³. Za ovaj događaj bila je povećana pažnja medija, tako da je bilo oko tridesetak kamermana i televizijskih ekipa, što domaćih što inostranih. Bila je neopisiva gužva. Ono što se tu postavlja kao pitanje jeste da se čitava ta stvar i gužva organizuju putem protokola. Međutim, protokola kao da nije ni bilo. Niti nam je ko šta govorio niti sugerisao. Kada su premijeri ušli u Vili Gorica, nas novinare sproveli su skroz okolo kako bismo mogli da ih snimimo. To je otrilike bio susret premijera, njihovo rukovanje, sijedanje i početak razgovora, a što je nama novinarima potrebno kao pokrivalice kada radimo priloge. Obično se u takvim situacijama neko iz protokola obrati novinarima i kaže da imamo dva minuta da snimamo a nakon ta dva minuta, novinarima se zahvale i ukažu da je taj rok istekao nakon čega novinari napuštaju prostoriju. Ovoga puta niko ništa nije rekao. Odjednom su nas trideset kamermana pustili da uđemo u malu prostoriju i snimimo susret premijera. Ja sam bio zaklonjen čitavim zidom kamermana i nijesam mogao ništa da snimim. Odjednom,

11 Zakon o policiji, usvojen 27. aprila 2005. godine, objavljen u Službenom listu RCG br. 28/05. Član 30. ovog zakona kaže: Sredstva prinude, u smislu ovog zakona, su: fizička snaga, palica, sredstva za vezivanje lica, uređaji za prinudno zaustavljanje motornih vozila, službeni psi, hemijska sredstva za privremeno onesposobljavanje, specijalna vozila, posebne vrste oružja, eksplozivna sredstva i vatreno oružje. Sredstva prinude se mogu upotrijebiti, radi: 1) sprječavanja bjekstva lica lišenog slobode ili zatečenog u izvršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti; 2) savladavanja otpora lica koje narušava javni red i mir ili koje treba dovesti ili lišiti slobode u zakonom utvrđenim slučajevima; 3) odbijanja napada od sebe, drugog lica ili objekta koji se obezbjeđuje. Policijski službenik će upotrijebiti sredstvo prinude tako da službenu radnju obavi srazmjerno opasnosti koju treba otkloniti i sa najmanje štetnih posljedica po lice protiv koga se sredstvo prinude upotrebljava. Policijski službenik je dužan da prije upotrebe sredstava prinude na to upozori lice protiv kojeg se primjenjuje neko od sredstva prinude. Policijski službenik neće postupiti na način propisan u stavu 4. ovog člana, ako bi to dovelo u pitanje izvršenje službene radnje.

12 Premijer Crne Gore Milo Đukanović

13 Premijer Italije Silvio Berlusconi

tri policajca u civilu su bukvalno počeli da guraju kamermane po ramenima da izađu iz te prostorije tj. tako su naznačili, da je kraj snimanja. Suština je u tome da niko iz protokola nije rekao 'Gospodo u redu je, hvala vam, snimanje je završeno'. Neki novinari krenuli su da izlaze, neki su ostali. Pošto se ispred mene razrijedio prostor ja sam želio da snimim još jedan kadar. U tom trenutku, momak koji je stajao iza mene, policajac u civilu, uhvatio me je obijema rukama za ramena i odgurnuo me. Ja sam se okrenuo i pitao ga zašto me gura. On mi je tada kazao 'Izađi da te na glavu ne izbacim'. Ja sam pokušao da mu obrazložim da se tako ne ponaša jer sam i stariji od njega, da sam tu da radim svoj posao ali mi on nije dao da završim i prekinuo me je psovkom 'Nemoj da ti jebem majku'. To je kazao u sali u kojoj su bili premijeri. Praktično me je izgurao iz te prostorije. Ja sam prišao službeniku protokola Saši Klikovcu kako bih mu se požalio. Nijesam ni prvu rečenicu kazao Klikovcu, a momak koji me je izgurao prišao je i pokušao da me udari, da me tuče. Klikovac je razvadio i kazao mu 'Nemoj čovječe, šta mu to radiš, ostavi ga'. Ja sam odgovorio 'Zbog ovoga ćemo da vidimo, kako se ti ponašaš prema meni'. U tom trenutku čovjek izgovara najmonstruozniju stvar koju sam mogao čuti u životu, a to je 'Jebem ti ćerku'. Ja imam dijete od 12 godina. Pretpostavljam da on ne zna da ja imam dijete i koliko je. Ali on je to izgovorio. Ja u tom trenutku imam prekid filma. Zaista, u tom trenutku imam amneziju. Znam da ništa loše nijesam uradio i okrenuo sam se, krenuo put stepenica koje vode u hol Vile. Ja sam na tu njegovu psovku opsovao i njemu majku, morao sam, jer nijesam neko ko je naučio da trpi uvrede i ničim ih ne zaslužujem.

Problem je nastao u trenutku kada su njegove kolege čuli ono što sam ja rekao a nijesu čuli ono što je on rekao. E sada, meni trebaju svjedoci koji bi potvrdili ono što je on rekao, a ja vam se kunem u moje oboje djece da je tako.

Jedan od službenika mi je prišao i naredio da izađem iz zgrade uz riječi da nikada više neću dobiti akreditaciju za bilo koji događaj u Vili.¹⁴ Nakon toga, dva službenika sproveli su Redžića do izlaza Vile. Nedugo zatim, jedan službenik pozvao je Redžića da se vrati i kazao mu da može da nastavi sa snimanjem.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i primjenu ovlašćenja nije moglo utvrditi činjenice i dokaze koji bi ukazali na postojanje disciplinske ili druge odgovornosti policijskog službenika Mirka Banovića¹⁵, na osnovu izvršenih provjera. Redžić je kazao istraživaču YIHR da krivičnu prijavu protiv policijskog službenika Banovića neće podnositi zbog nepovjerenja u institucije.

¹⁴ Izvještaj o incidentu od 24. marta 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

¹⁵ Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 13. maja 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

Incident u Mojkovcu

Rijad Nuhodžić iz Bijelog Polja, kazao je da su ga mojškovački policajci 28. marta 2009. godine pretukli u namjeri da od njega iznude priznanje.¹⁶ Nuhodžić je istakao da ga je bjelopoljska policija predala mojškovačkoj, koja ga je potraživala zbog sumnje da je počinio krivično djelo krađe.

Kada je došao u policiju u Bijelom Polju, policajci su mu saopštili da će doći policajci iz Mojkovca da ga preuzmu. Došla su tri policijska službenika iz Mojkovca i krenuli ka Mojkovcu. On je ispričao da su ga policajci tukli na putu ka mojškovačkoj policiji ali i u prostorijama policije. Nuhodžić je nekoliko puta gubio svijest. Tražili su od njega priznanje da je počinio krađu u Mojkovcu. Kako je Nuhodžić ispričao, tortura je trajala tri sata a on je za to vrijeme više puta gubio svijest. Na kraju je uz pratnju svog oca otišao u bjelopoljsku bolnicu gdje mu je ukazana medicinska pomoć. Nuhodžiću je doktor konstatovao dvadesetak povreda u vidu podliva, oguljotina i udaraca.

Ninko Nuhodžić, otac Rijada Nuhodžića, najavio je podnošenje krivičnih prijava zbog utvrđivanja odgovornosti policijskih službenika u ovom incidentu.¹⁷ Odjeljenje za unutrašnju kontrolu Uprave policije saopštilo je da se nakon sprovedenog postupka nijesu mogle utvrditi činjenice koje bi potvrdile Nuhodžićeve navode.¹⁸ Odjeljenje unutrašnje kontrole naložilo je rukovodiocu Ispostave Mojkovac da spise predmeta dostavi Osnovnom državnom tužiocu na dalji postupak i ocjenu o eventualnoj krivičnoj odgovornosti policijskih službenika.¹⁹

Incident u Pljevljima

Miloje Vuković iz Pljevalja prijavio je YIHR incident koji se dogodio 29. marta 2009. godine nedaleko od sela Premćani u Pljevljima.

O tome šta se dešavalo toga dana, Vuković priča: „Tog dana bili su izbori. Na biračkom mjestu Vaškovo dogodio se incident. Komisija je napala mene i mog prijatelja Nova Novovića. Tu smo došli da donesemo sendvič mom bratu. On je bio član komisije koja je nadgledala izbore na tom biračkom mjestu ispred Demokratske partije socijalista (DPS). Pojedini članovi komisije pitali su nas šta mi tu radimo i počeli da nas tjeraju. Odmah smo napustili to biračko mjesto i vratili se u Premćane, gdje smo bili članovi komisije, takođe ispred DPS-a.

16 Vijesti, *Od batina sam gubio svijest*, 30. mart 2009. godine; DAN, *Mislio sam spasa mi nema*, 30. mart 2009. godine

17 *Ibid*

18 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 13. maja 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

19 *Ibid*

Nakon toga, na telefon me je pozvao inspektor Mirčeta Preradović. Saopštio mi je da moram da dođem u stanicu policije u Pljevljima i dam izjavu povodom incidenta. Poziv se takođe odnosio i na mog prijatelja Novovića.

Kada su se izbori završili otišao sam da dam izjavu. U mjestu Pušanski do, nedaleko od Premćana, susreo me je policijski 'defender'. Sa vidnom namjerom stali su ispred mog auta. Iz 'defendera' su izašla četiri policajca. Komandir Momčilo Vojinović, policajci Duško Milinković, Goran Vojinović i Željko Radenović. Prišli su mom autu. Bez ikakvog upozorenja izveli su me iz auta. Oni su policajci Intervente jedinice policije u Pljevljima.

Nisu mi tražili ni dokumenta. Izvukli su me iz kola. Kazali su mi 'ruke u vis', što sam ja uradio. Dva policajca su me uhvatili za ruke. Policajac Milinković me u tom trenutku udario koljenom u predjelu genitalija i odmah zatim pesnicom u vrat. Dok me je on udarao, druga dva policajca držali su me za ruke, a komandir Vojinović je sve to gledao sa strane. Inače, sa policajcem Milinkovićem nisam u dobrim odnosima od ranije. Zatim su mi stavili lisice na ruke i prebacili me u 'defender'. Tu smo čekali još oko pola sata. Čekali su da naiđe moj brat. Kada je on došao, pretresali su njegov automobil, iako je u automobilu sa njim bila njegova žena i njihovo malo dijete. Nakon toga, vratili su me u moj automobil. Još uvijek sam imao lisice na rukama, a automobil je vozio neki čovjek u civilu kog ja nijesam poznavao. I tako, mojim automobilom su me vezanog vozili do Ožaka gdje nas je čekala saobraćajna policija. Saobraćajna policija me je tada preuzela i povelu u stanicu policije. Dok smo išli ka stanici policije, dva-tri puta sam tražio pomoć, da mi dozvole da me doktor pregleda, ali mi to nijesu dozvolili. Takođe, tražio sam advokata, ali mi ni to nijesu dozvolili.

Kada su me pritvorili u policiju bilo je oko 22 sata. Ujutru oko pet sati povelu su me kod komandira Mitrovića da dam izjavu. Tek tada su mi skinuli lisice sa ruku. Pustili su me oko šest sati ujutru. Nakon toga, otišao sam u bolnicu da se pregledam. Nalaz o povredama dobio sam od tog doktora.²⁰

Policija je kod Područnog organa za prekršaje u Pljevljima podnijela prijavu zbog prekršaja iz člana 10²¹ Zakona o javnom redu i miru.²² U ovom postupku Vuković je okrivljen i kažnjen zatvorskom kaznom od 15 dana.²³ Vuković je na ovo Rješenje ulagao žalbu koja je odbijena.²⁴

Nakon sprovedenih provjera, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i primjenu ovlašćenja saopštilo je da nije moglo utvrditi činjenice i dokaze kojim bi se potvrdili navodi

20 Izvještaj o incidentu od 26. novembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

21 Član 10 Zakona o javnom redu i miru glasi: „Ko ometa ili omalovažava službeno lice državnog organa ili organizacije, ustanove, preduzeća ili drugo pravno lice koje na osnovu zakona vrši javna ovlašćenja, u vezi sa vršenjem poslova iz njihove nadležnosti, kazniće se zatvorom do 60 dana.

22 Kopija Rješenja broj 23/09, od 15. maja 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

23 *Ibid*

24 *Ibid*

Vukovića.²⁵ Vuković je podnio krivičnu prijavu protiv policijskih službenika nadležnom državnom tužiocu.²⁶ Postupak je u toku.

Incident u Nikšiću

Gordana Jeknić iz Nikšića, prijavila je incident u kojem je zadobila povrede od strane policijskih službenika.²⁷

Incident se dogodio u noći između 2. i 3. aprila 2009. godine, na autobuskoj stanici u Nikšiću. Do incidenta je došlo nakon što je policiji prijavljeno da se iz lokala 'Kontesa', čija je vlasnica Gordana Jeknić, čuje preglasna muzika. Službenici policije intervenisali su po prijavi. Kada su policijski službenici stigli na lice mjesta, došlo je do incidenta između policajaca i Gordane Jeknić. Tom prilikom, ona je zadobila teške tjelesne povrede, povrede glave, stomaka i vratnog dijela.

Jeknić je kazala da su je dvojica policijskih službenika tukli po glavi i stomaku pesnicama i nogama. Dok su je privodili, Jeknić je tražila da kontaktira svog oca ali joj policajci nijesu to dozvolili.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu saopštilo je da je policijski službenik Područne jedinice Nikšić, Mihailo Banjević u ovom incidentu nezakonito upotrijebio prinudu prema Jeknićkoj, udarajući je rukom u predjelu glave i nanoseći joj tjelesne povrede.²⁸

Rukovodilac Područne jedinice Nikšić uputio je policijskom službeniku zahtjev za prestanak radnog odnosa.²⁹

Incident u Područnoj jedinici Podgorica

T.Đ. koja je uhapšena zbog posjedovanja heroina, prijavila je da se policijski službenik M.V. prema njoj ponašao na nehuman i nedostojanstven način, dirajući je po intimnim djelovima tijela, dok se nalazila u pritvoru 8. aprila. Podgorička policija saslušala je osumnjičenog policijskog službenika i donijela mu rješenje o pritvoru.³⁰

25 Kopija odgovora Uprave policije od 26. maja 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

26 Izvještaj o incidentu od 26. novembra 2009. godine, vidi gore pod 20

27 Vijesti, Pretukli je i poručili da se žali DPS-u; DAN, Od batina završila u bolnici, 5. april 2009. godine

28 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 13. maja 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

29 *Ibid*

30 Vijesti, Tvrdi da je policajac dirao po grudima, 10. april. 2009. godine; DAN, Policajac na slobodi, djevojka koju je pipkao iza rešetaka, 11. april 2009. godine

Policija je protiv policijskog službenika podnijela krivičnu prijavu.³¹ Sljedećeg dana istražni sudija Osnovnog suda u Podgorici, ukinuo je nakon saslušanja pritvor policijskom službeniku M.V. i u daljem postupku on će se braniti sa slobode.

Ostaje nejasno kako novoinstalirana oprema za video nadzor u prostorijama za pritvor nije snimila sporni događaj, kako bi se nesumnjivo utvrdilo činjenično stanje u ovom slučaju.

Ranjavanje pacijenta B.K. iz Pljevalja

Uprava policije saopštila je da je policijski službenik K.O. ranio u nogu pacijenta B.K. iz Pljevalja 10. maja 2009. godine. Policijski službenik K.O. bio je u pratnji bolničkog vozila koje je sprovodilo pacijenta B.K. do Psihijatrijske bolnice u Kotoru. Na putu Podgorica – Cetinje došlo je do incidenta u kom je pacijent B.K. nasrnio na vozača i policijskog službenika K.O. koji je upotrijebio pištolj da bi spriječio B.K. u namjeri da pobjegne. Tom prilikom, pacijent B.K. zadobio je prostrijelnu ranu u lijevoj nozi.³²

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije konstatovalo je da je policijski službenik K.O. prilikom pružanja asistencije počinio niz profesionalnih propusta koji su omogućili nastanak okolnosti u kojima je upotrijebio vatreno oružje. K.O. nije koristio sredstva za vezivanje, nastavio je sa pružanjem asistencije od Podgorice prema Kotoru bez prisustva medicinskog radnika, jer je medicinska sestra izašla iz vozila u Podgorici, usled čega je sprovedeno lice fizički nasrnulo na vozača i policijskog službenika, a zatim izašlo iz vozila pri čemu ga policijski službenik nije ni pokušao zaustaviti upotrebom fizičke snage i palice. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu saopštilo je da je upotreba vatrene oružja u datim okolnostima bila neopravdana i da postoji osnovana sumnja da je policijski službenik K.O. počinio teži disciplinski prekršaj iz člana 59 stav 1 tačka 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima.³³

Uprava policije podnijela je krivičnu prijavu protiv policijskog službenika K.O. zbog sumnje da je počinio nanošenje lakše tjelesne povrede.³⁴

Postupak je u toku.

31 Odgovor Uprave policije, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

32 Odgovor Uprave policije, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

33 *Ibid*

34 *Ibid*

Napad na Emira Rizvanovića iz Priboja

Emir Rizvanović iz Priboja prijavio je incident koji se dogodio 29. maja 2009. godine, u kom je bio napadnut. Rizvanović tvrdi da je u napadu i kasnijim dešavanjima jedan policijski službenik bio umiješan.³⁵

On je optužio M.S. sa kojom je bio u intimnim odnosima da mu je 'namjestila' batinjanje. Dok je bio sa njom u svom automobilu na aerodromskoj pisti u Beranama, nepoznati muškarac zadao mu je udarac u rame bejzbol palicom, a zatim mu oko vrata stavio žicu ili kanap. Rizvanović je, kako ističe, uspio da pobjegne i uputi se u beransku policiju. On je kazao da mu je jedan inspektor u prostorijama beranske policije prijetio a da je M.S. odmah puštena. Isti inspektor takođe je davao alibi osobi koju je Rizvanović prepoznao kao napadača.³⁶

Uprava policije saopštila je da su njeni službenici identifikovali lice koje je Rizvanoviću nanijelo povrede. Riječ je o M.R. protiv kojeg je podnešena krivična prijava Osnovnom državnim tužiocu u Beranama, zbog sumnje da je na štetu Rizvanovića počinio krivično djelo nanošenja lake tjelesne povrede.³⁷

Incident u Gornjim Poljima kod Mojkovca

U Mojkovcu, u mjestu Gornja Polja, došlo je do incidenta između 9. i 10. juna 2009. godine, u kom je Danijel Dedeić zadobio teške tjelesne povrede od kojih je kasnije preminuo. U incidentu je učestvovao policijski službenik R.P. koji se sumnjiči da je fizički napao Dedeića, udarivši ga pesnicom u predjelu glave.³⁸

Uprava policije podnijela je prekršajnu, a kasnije i krivičnu prijavu protiv policijskog službenika R.P. zbog sumnje da je počinio krivično djelo teška tjelesna povreda iz člana 151 stav 2 Krivičnog zakonika Crne Gore.³⁹

Sudija bjelopoljskog Višeg suda Vidimir Bošković donio je rješenje o pokretanju istrage i odredio jednomjesečni pritvor pomenutom policijskom službeniku zbog sumnje da je izvršio krivično djelo nanošenje teških tjelesnih povreda kvalifikovanih smrću.⁴⁰

35 Vijesti, Davili ga usred ljubavne avanture; DAN, Konobarica mu namjestila batine, od 29. maja 2009. godine

36 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 8. septembra 2009. godine

37 *Ibid*

38 Vijesti, Pesnicama zavodio red, 11. jun 2009. godine

39 Odgovor Uprave policije, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

40 *Ibid*

Policijski službenik R.P. koji nije bio na dužnosti u vrijeme dešavanja incidenta, negirao je da je počinio to djelo i istakao da je Dedeića povrijedila druga osoba. Uprava policije saopštila je da preduzima mjere i radnje na identifikovanju drugih lica koja su učestvovala u tuči.

Postupak je u toku.

Incident u Područnoj jedinici Bar

Srđan Stević iz Bara prijavio je incident koji se dogodio 14. juna 2009. godine u prostorijama Područne jedinice Bar u kom je njegov sin Mladen zadobio povrede.⁴¹

Srđan Stević je ispričao da je čuo kako policajci viču na njegovog sina i da je vidio da ga tuku dok je stajao ispred zgrade policije u Baru. Zatim je vidio jednog inspektora kako, pored prozora, hvata za grlo njegovog sina Mladena koji je pao sa drugog sprata na beton i povrijedio glavu. Srđan ističe da su Mladenove ruke u tom trenutku bile vezane lisicama. Sina je zatim odveo u bolnicu.⁴²

Uprava policije saopštila je da je Mladen Stević pokušao bjekstvo iz službenih prostorija policije u Baru dok je koristio pravo povjerljivog razgovora sa advokatom po službenoj dužnosti. Takođe, konstatovano je da policijski službenici nijesu napravili propuste u konkretnom slučaju.⁴³

YIHR nema informaciju da li je porodica Stević podnosila krivičnu prijavu protiv policijskih službenika.

Incident na magistralnom putu Podgorica – Kolašin

Fehman Kočan iz Velike Britanije, prijavio je incident kancelariji YIHR koji se dogodio 3. septembra 2009. godine. On se sa svojom suprugom i sinom nalazio na godišnjem odmoru u Crnoj Gori. Dok su putovali za Rožaje, na magistralnom putu Podgorica – Kolašin zaustavila ih je policijska patrola. Policijski službenici tvrdili su da je Kočan preticao na mjestu gdje je preticanje zabranjeno. Kočan je to negirao.

O dešavanjima toga dana Kočan kaže: „Češće dolazim u Crnu Goru jer ovdje imam rođake. Uvijek je bilo dobro, i na granici i svuda. Sada sam doživio jedno veliko iznenađenje, ugrožavanje mene i moje porodice.

41 DAN, Svezan skočio sa drugog sprata, 15. maj 2009. godine

42 *Ibid*

43 Odgovor Uprave Policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

Bilo nam je lijepo u početku, bili smo dva dana na moru a onda smo krenuli ka sjeveru, u Berane i Rožaje. Došli smo u Podgoricu i sve lijepo prošli. Ne znam tačno, ali negdje na početak kanjona Morače kretali smo se u koloni. Ispred nas je bilo dosta auta.

U jednom trenutku, čuo sam policijske sirene. Ubrzo zatim su nas stigli i ja sam im dao znak da mogu da me preteknu. Međutim, oni su upalili neka jaka svjetla ka našem automobilu i vidio sam da žele da ja stanem. Na prvo proširenje zaustavio sam automobil i smatrao da je sigurno u pitanju neka greška. Prišao je jedan policajac i kazao mi 'Dobar dan, dajte vozačku', oštrim tonom. Ja sam mu dao vozačku. On opet sa visokim tonom 'Kočanu, kako pretičeš, šta radiš ti?' Iznenadio me takav odnos od strane policajca. Ja sam mu kazao 'Gospodine, ja nijesam preticao'. Kazao mi je 'Ma kako nijesi, izađi napolje'. Ja izađem napolje, on mi opet ljutito, visokim tonom 'Daj pasoš, dodajući, 'preticao si na mjestu koje se kod nas zove mrtva tačka'.

Ja sam mu opet kazao 'Gospodine, ja nijesam preticao i kako vi to tvrdite? Imate li vi dokaz za to što tvrdite? Imate li snimak?' Mlađi policajac od njih dvojice, kazao mi 'dobićeš ti snimak u Engleskoj'.

Onda su mi naredili da pođem sa njima, njihovim automobilom, 'pođi sa nama, da ti mi pokažemo gdje si preticao'. Ja sam na to odgovorio da ne znam ima li potrebe za tim. 'Ako ste me zaustavili zbog toga što tvrdite, onda morate imati dokaze, a ne da me vodite da mi pokazujete gdje sam preticao. Ako sam vozio brzo, ima radar, pa mi pokažite dokaze.' Oni su odgovorili 'ma, kakvo dokazivanje, mi smo zakon u Crnoj Gori i mi ne lažemo, pođite sa nama u auto'. Moj sin je plakao u kolima i kazao 'mama, ja volim svog oca, zašto ga policajci vode?'

Ja sam sjeo u njihov auto i pitao gdje me vode. Jedan od njih, onaj mlađi, rekao je 'on misli da ga vodimo na večeru'. Odgovorio sam da ne moraju oni da me vode na večeru, da imam para da je sam platim.

Odveli su me otprilike tri kilometra u pravcu Podgorice da mi pokažu gdje sam preticao, dok su moju suprugu i sina ostavili same na putu. Ja sam im opet ponovio da nijesam preticao. Jedan od njih rekao je 'ma, šta pričaš, kako nijesi? Ideš na sud'.

Stariji policajac mi se obratio i kazao 'dobri vozači priznaju grešku, pa im se olakša greška i onda se mi dogovorimo'. Ja sam mu na to kazao da se mi nemamo o čemu dogovarati jer ja nijesam napravio grešku. On je opet ponovio 'na sud'. Nazvao je telefonom nekog čovjeka i razgovarao s njim. Sve vrijeme se odnose kao neke siledžije, sa nekom mržnjom. Pitao me je kada mi odgovara za sud. Ja sam odgovorio da mi utorak odgovara jer se tada vraćam iz Berana. On je otkucao na mobilnom telefonu i prinio mi ga u lice i pitao veoma drsko 'odgovara li vam ovo, pogledaj dobro? To je u utorak, osmoga ovoga mjeseca, da dođeš i da se nađeš tu!' Ja sam ga tada pitao na osnovu čega me tjera na sud. Kazao je da su njih dvojica vidjeli da sam pretekao na punoj liniji i da su oni zakon. Tada sam im kazao 'pa vi ste mogli kazati što hoćete i po toj logici bih ja odgovarao za bilo koje djelo, jer vi tvrdite tako'.

Kazali su da nema više priče i dali mi da potpišem neki papir, što sam odbio jer nijesam kriv i nijesam počinio ništa od onoga što oni navode. Ovo sam doživio kao napad na mene, moju porodicu i ugrožavanje naših ljudskih prava“.⁴⁴

Unutrašnja kontrola saopštila je da nijesu utvrđene činjenice i dokazi da su se policijski službenici nezakonito i neuljudno ponašali prema Kočanu toga dana.⁴⁵

YIHR je u postupku pred Područnim organom za prekršaje u Podgorici zastupala Kočana, protiv koga je Uprava policije podnijela prijavu, zbog sumnje da je počinio prekršaj iz člana 305 Zakona o saobraćaju. Područni organ donio je Rješenje kojim je Fehman Kočan proglašen krivim i kažnjen sa 100,00 eura.⁴⁶ YIHR je uložila žalbu na odluku iz ovog Rješenja.

Postupak je u toku.

Incident u Beranama

David Jašarović iz Berana ispričao je istraživaču YIHR da ga je policijski službenik Vlajko Babović pretukao. Incident se dogodio nakon što je saobraćajna policija prilikom kontrole saobraćaja 25. oktobra 2009. godine zaustavila Jašarovića koji trenutno nije imao kod sebe vozačku dozvolu.

O dešavanjima toga dana Jašarović kaže: „Uzeo sam auto od druga da prebacim sestru do Bijelog Polja. Pošto sam tek uzeo auto, nijesam imao vozačku pa sam pošao kući da je uzmem. Policija me je zaustavila i tražila mi saobraćajnu i vozačku dozvolu. Ja sam im dao saobraćajnu a za vozačku sam im objasnio o čemu se radi i da sam u tom momentu krenuo za vozačku. Policajci su mi kazali da moram sa njima da pođem u policiju zbog toga što ne posjedujem vozačku dozvolu. To sam i uradio. Znači, otišao sam tamo da dam izjavu i da to potpišem.

Tada se pojavio policajac Vlajko Babović. Babović mi se obratio riječima 'ti mangup, ti jak'. Ja sam inače sportista, treniram boks pa je vjerovatno time bio motivisan da me provocira.

On je otišao i vratio se sa pendrekom. Obratio mi se riječima 'šta misliš da te ja udarim sa ovim. Da li bi ti bilo šta? Ti si jak momak, bokser, pa da vidimo koliko si jak'. Ja sam mu

⁴⁴ Izvještaj o incidentu od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

⁴⁵ Saopštenje Uprave policije od 22. septembra, preuzeto sa sajta Uprave policije http://www.upravapolicije.com/uprava_policije_nisu-utvrđene-cinjenice-i-dokazi-koji-bi-ukazali-na-sumnju-da-su-policijski-sluzbenici-nezakonito-ili-neprofesionalno-postupili-prema-gradjaninu-fehmu-ko-canu_3465.html, posjećen 11. novembra 2009. godine

⁴⁶ Kopija Rješenja Područnog organa za prekršaje iz Podgorice, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

na to odgovorio da nema razloga da me udara i da nijesam zbog toga došao ili nekog drugog povoda, već zato što kod sebe nijesam imao vozačku dozvolu.

On je odgovario 'ma šta ti glumiš' i udario me svom snagom pendrekom po glavi. Meni je tu jako bilo teško. Drugi policajci su skočili i uvili mi ruke a Babović me je još dva puta udario pendrekom u predjelu glave. Zatim, počinje da me psuje 'jebaću ti majku, ubiću te, baciću te u kontejner.' Na kraju me udara nogom u predjelu genitalija. Molio sam ih da me puste da idem u bolnicu, nijesu mi dali. Moj otac je došao da donese moju vozačku, nijesu mu dali da uđe u policiju. Nakon sat vremena pustili su me.“

Jašarović je nakon toga pošao u bolnicu na pregled. Doktor je konstatovao da Jašarović ima povredu glave, da ima glavobolju i nagon na povraćanje, te da je gubio svijest.⁴⁷

Jašarović je dodao: „Takođe, tom prilikom su mi oduzeli auto na 90 dana provjere, iako je regularno. Nije bilo uopšte razloga za tim jer nijesam pružao ni otpor, ni ništa.“⁴⁸

Jašarović je protiv policijskog službenika Vljaka Babovića podnio krivičnu prijavu u Osnovnom državnom tužilaštvu u Beranama.⁴⁹ Postupak je u toku.

Jašarović je slučaj prijavio i Odjeljenju za unutrašnju kontrolu, koje je konstatovalo određene kontradiktornosti.⁵⁰ Odjeljenje za unutrašnju kontrolu naložilo je rukovodiocu Područne jedinice Berane da spise predmeta dostavi Osnovnom državnom tužiocu na ocjenu i dalje postupanje u odnosu na eventualno postojanje krivične odgovornosti policijskih službenika Darka Mališića, Dragana Dabetića i Milanka Delića, koji su potvrdili navode Babovića da se u vrijeme incidenta nije nalazio u službenim prostorijama policije u Beranama.⁵¹ Takođe, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu konstatovalo je da je policijski službenik Darko Mališić u konkretnom slučaju imao propuste, te je rukovodiocu Područne jedinice Berane naloženo da protiv ovog policajca inicira disciplinski postupak, zbog težih disciplinskih prekršaja iz člana 59 stav 1 tačka 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, odnosno član 81 stav 1 tačka 12 Zakona o policiji.⁵²

Tortura u Bijelom Polju

Vesko Leković, iz Bijelog Polja, prijavio je YIHR incident koji se dogodio 25. novembra 2009. godine u prostorijama Područne jedinice Bijelo Polje.

47 Kopija izvještaja ljekara specijaliste, od 25. oktobra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

48 Izvještaj o incidentu od 23. novembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

49 Kopija krivične prijave koju je Jašarović podnio protiv policijskog službenika Vljaka Babovića nalazi se u dokumentaciji YIHR

50 Kopija odgovora Uprave policije od 17. novembra 2009. godine nalazi se u dokumentaciji YIHR

51 *Ibid*

52 *Ibid*

O tome šta se dešavalo 25. novembra, Leković kaže: “Ja sam bio na selu. Policija je u 05:30 ujutru dolazila da me traži kući u Nedakusima, u naselju u kom živim u Bijelom Polju. Došli su šest policajaca i jedan inspektor. Bilo je jedno auto policijsko ‘marica-kombi’. Tako su postupili kao da sam ubio čovjeka. Cijelo naselje su uzbudili, lupali su na vrata, prozore i roletne.

Meni su komšije odmah javile i pošao sam sa sela da se prijavim u policiju da vidim zašto su me tražili. Kada sam stigao u policiju predstavio sam se i pitao gdje treba da se javim jer me je policija jutros tražila. Policajac na prijemnici rekao mi je da sačekam, da će pozvati inspektora da dođe.

Dok sam čekao da dođe inspektor, stiglo je vozilo hitne pomoći, navodno su sumnjali da bolujem od ‘meksičkog gripa’. Policajac koji se preziva Šebek ubacio me je u vozilo hitne pomoći jako i nasilno. Zatim me prebacio u policijsko auto-kombi koje je sa rešetkama i u koje se voze zatvorenici. Ja sam tom prilikom, kako me je on nasilno ugurao u to vozilo, udario glavom i povrijedio se. Ići ću kod doktora da se pregledam, jer od tada me jako boli glava. Nije mi dao da govorim.

Poveli su me u bolnicu na infektivno odjeljenje kod Doktora, Izeta Čimbraka da ispita da li imam ‘meksički grip’. Sve vrijeme bio je prisutan policajac Šebek.

Nakon što me je doktor pregledao i izmjerio temperaturu, pitao me je zašto su me doveli. Ja sam mu kazao da me je policija dovela, odnosno policajac Šebek a da ja nijesam upoznat sa razlogom zašto me dovode. Imam taj izvještaj od doktora da sam zdrav, da ne bolujem ni od čega.

Zatim su me vratili u prostorije policije. Inspektor je kasnije došao i pitao me je da li se bavim švercom automobila. Zatim su me ispitivali da li poznajem Martinoviće, Bandiće koji su osumnjičeni za šverc automobila. Ja nikada nijesam imao problema sa zakonom, uvijek sam bio miran, povučen. I sigurno da sam kriminalac ne bih došao sa sela da se sam prijavim. Bavim se poljoprivredom od koje živim.

U policiji su me zadržali od pola 12 do pola 17, nakon čega su me pustili.⁵³

Leković je kazao istraživaču YIHR da će protiv policijskog službenika i Uprave policije podnijeti prijavu nadležnom tužilaštvu zbog, kako ističe, ‘ponižavanja, zlostavljanja i diskriminacije’⁵⁴ koju je doživio tog dana.

Prijavljeni slučajevi policijskog nasilja tokom maja 2009. na sportskim dešavanjima

YIHR je tokom maja 2009. godine registrovala tri incidenta na sportskim terenima, u kojima policija nije postupila na profesionalan način:

10. maj – Na fudbalskoj utakmici FK Zabjelo (Podgorica) - FK Čelik (Nikšić) došlo je do incidenta u kome je povrijeđen rukovodilac Interventne jedinice Darko Knežević,

53 Izvještaj o incidentu od 2. decembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

54 *Ibid*

policajac Radisav Darmanović, navijač FK Zabjelo Marko Burić, kao i dva navijača FK Čelik. Policija je, zbog sumnje da su izazvali nered i tom prilikom povrijedili policijske službenike i navijača FK Čelik, uhapsila Nikšićane Radomana Petrušića, Božidara Perišića, Boška Mirjačića i Borisa Mučalicu. Istražni sudija Osnovnog suda u Podgorici Branka Zeković odredila je pritvor trojici navijača, Perišiću, Mirjačiću i Mučalici, koji se sumnjiče da su akteri tuče na utakmici.⁵⁵

U saopštenju koje su izdali ovim povodom, navijači nikšićkog Čelika negirali su da su njihovi navijači inicijatori tuče i naglasili da su brutalno pretučeni od strane pripadnika policije. Navijači FK Čelik istakli su da su ih policajci udarali sa svih strana i da su povrijedili osam njihovih članova od kojih su dva člana teže povrijeđeni.⁵⁶

Uprava policije saopštila je da su njeni službenici preduzimali mjere i radnje u skladu sa Zakonom i ovlaštenjima. Uprava je optužila navijače FK Čelik za izazivanje nereda. Službenici policije koristili su silu kako bi izbacili navijače FK Čelik van igrališta i spriječili da incident dobije teže posljedice. Tom prilikom, navijači su pružali otpor i bacali kamenice u pravcu policije.⁵⁷

17. maj – Na rukometnoj utakmici Budućnost – Lovćen, koja je odigrana u Sportskom centru Morača nastao je incident kada je jedan navijač Budućnosti udario nogom rukometša Lovćena, Željka Stojanovića.⁵⁸

Navijači Budućnosti uletjeli su na teren, čime je nastao kaos. Potom su pripadnici policije gurali ka izlazu navijače Lovćena koji su bacali stolice na teren. Tom prilikom nijesu bili pošteđeni ni rezervni igrači Lovćena, niti dio publike koji je mirno posmatrao utakmicu a među njima je bilo starijih ljudi i djece, koji su uložili proteste na račun ponašanja policije.⁵⁹

Policija je saopštila da je nadležna služba ocijenila da su aktivnosti koje su njeni službenici preduzimali radi spriječavanja nasilja na ovoj utakmici bili u skladu sa Zakonom.⁶⁰

30. maj – Prije početka utakmice u Plavu, između FK Jezera i FK Budućnosti došlo je do incidenta između policije i navijača Budućnosti. Navijači Budućnosti su tim povodom održali pres konferenciju kako bi upoznali medije i javnost o dešavanjima pred početak utakmice.

Navijači su saopštili da su im policijski službenici Marjan Račić i Vljako Babović (koji je već imao grub incident sa ovom navijačkim grupom, kojom prilikom je repertiranim pištoljem udario po glavi jednog navijača) saopštili da ih moraju pretresti, da moraju skinuti dukserice sa kapuljačama, da moraju predati mobilne telefone, kaiševe i vezice da bi ušli na stadion.

55 Vijesti, Nikšićani kamenjem i motkama lomili glave, od 11. maja i Baklja zapalila incident, od 12. maj 2009. godine

56 DAN, Oglasili se navijači Čelika, Prebila ih policija, 11. maj 2009. godine

57 Odgovor uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 8. septembra, nalazi se u dokumentaciji YIHR

58 Vijesti, Hronologija jedne propasti, od 19. maja 2009. godine

59 *Ibid*

60 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

Navijačima su upućivane verbalne prijetnje da će im, ukoliko ne prestanu da snimaju, razbiti kameru po glavi. Navijači su saopštili i da policijski službenici nijesu imali identifikacione pločice. S obzirom da navijači nijesu pristali na lične preglede od strane policije, odlučili su da se vrate u Podgoricu i ne prisustvuju utakmici.

Uprava policije saopštila je da je Unutrašnja kontrola sprovela provjere i da je konstatovala da je Zamjenik rukovodioca Ekspoziture policije Područne jedinice Berane, Marjan Račić, prekoračio ovlašćenja i neprofesionalno postupio prema navijaču Andriji Radunoviću koji je snimao video kamerom, obrativši mu se riječima da će, ukoliko ne prekine sa snimanjem, kameru razbiti po glavi. Kako je saopšteno, time su se stekla obilježja težih disciplinskih prekršaja Zakona o državnim službenicima i namještenicima.⁶¹

Područnoj jedinici u Beranama naloženo je da pokrene disciplinski postupak protiv pomenutog policijskog službenika.⁶²

Takođe, naloženo je da se spisi predmeta dostave Etičkom odboru Uprave policije radi ocjene etičnosti postupanja i Vljaka Babovića, rukovodioca EP PJ Berane. Spisi predmeta predati su nadležnom državnom tužiocu u Plavu na ocjenu i odlučivanje o postojanju elemenata krivične odgovornosti Babovića ili drugih policijskih službenika koji su bili angažovani u ovom događaju.⁶³

Slučajevi koji su prijavljeni Upravi policije

Uprava policije u 2009. godini provjeravala je 17 pritužbi koje se po svojoj sadržini mogu tretirati kao slučajevi prijavljivanja policijske torture, a koje su građani prijavili policiji ili su se obraćali javnosti putem medija.⁶⁴ Odjeljenje za unutrašnju kontrolu Uprave policije, nakon sprovedenih provjera u ovim slučajevima, utvrdilo je da su u sedam slučajeva pritužbe bile osnovane, dok su u deset slučajeva pritužbe bile neosnovane.⁶⁵ Mjere koje je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu predložilo u slučajevima gdje su pritužbe ocijenjene kao osnovane su:

- Pokretanje disciplinskog postupka protiv četiri službenika
- Dostavljanje predmetnih spisa nadležnim državnim tužiocima i to u tri slučaja
- Dostavljanje predmetnih spisa Etičkom odboru Uprave policije u dva slučaja na ocjenu etičnosti postupanja policijskog službenika.⁶⁶

U jednom slučaju pokrenut je postupak za prekid radnog odnosa jednom službeniku.⁶⁷

61 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 8. septembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

62 *Ibid*

63 *Ibid*

64 Odgovor Uprave policije po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od 1. decembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

65 *Ibid*

66 *Ibid*

67 *Ibid*

U daljem tekstu naveden je kratak opis slučajeva prijavljenih Upravi policije od strane građana. Navedeni su samo oni slučajevi koje YIHR nije registrovala i nije opisala u prethodnom dijelu izvještaja.

Slučaj Ljubomira Dragnića iz Budve

Ljubomir Dragnić iz Budve dostavio je pritužbu Odjeljenju za unutrašnju kontrolu u kojoj se žalio na policijske službenike Ekspoziture kriminalističke policije PJ Budva, zbog načina postupanja prema njemu, kao podnosiocu prijave o izvršenom krivičnom djelu na njegovu štetu. U pritužbi je tvrdio da je bio zlostavljan u policijskoj stanici, zastrašivan i primoravan da promijeni već datu izjavu, kao i da od zadobijenih povreda u tuči nije bio u stanju da daje bilo kakve izjave, ali je morao bez obzira što se žalio da mu je bilo loše.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba neosnovana, jer je Dragniću pružena neophodna medicinska zaštita i preduzete su sve mjere u cilju procesuiranja njegove prijave.

Slučaj Strahinje Ilić iz Mojkovca

Strahinja Ilić iz Mojkovca uputio je pritužbu DirektorU Uprave policije, žaleći se na postupanje NN policijskih službenika Ispostave Mojkovac prema njemu dana 1. I 2. januara 2009. godine, optužujući ih za upotrebu sredstava prinude prema njemu i navodno nanošenje teških tjelesnih povreda.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba neosnovana.

Slučaj Jovana Janjuševića iz Podgorice

Po nalogu direktora Uprave policije, izvršena je provjera navoda u cilju utvrđivanja relevantnih činjenica u vezi sa događajem koji je objavljen u novinskom tekstu u Nezavisnom dnevniku `Vijesti` od 18.marta 2009. godine, pod naslovom `Batine zbog Berlusconiya`. U tekstu je objavljena vijest o incidentu koji se dogodio prethodnog dana u Podgorici, u kojoj se navodi da je Jovan Janjušević iz Podgorice „završio u policiji nakon što je automobilom uletio u raskršnicu ulica Oktobarske revolucije i Bratsva i jedinstva, koju je policija zatvorila jer se očekivao prolazak kolone sa italijanskim premijerom Silvijom Berlusconiem“. U tekstu su navedene izjave nekoliko neimenovanih očevidaca događaja koji su ispričali „da su ga dvojica policajaca sustigla, izvukla iz auta, brutalno pretukla a potom ubacila u policijsko vozilo i odvela“.

Pritužba je ocijenjena kao neosnovana, obzirom na činjenicu da je narednog dana, 19.marta 2009. godine, u istim dnevničkim novinama, u tekstu pod naslovom `Bio sam pijan, nijesu me tukli` objavljeno reagovanje Janjušević Jovana, u kojem je demantovao navode iz

prethodnog teksta o nezakonitom postupanju policije prema njemu. U postupku provjera ovog slučaja službenik ovog Odjeljenja obavio je razgovor i uzeo pisanu izjavu od imenovanog, u kojoj je isti potvrdio navode iz demantija.

Slučaj Bernarda Sujkovića iz Berana

Bernard Sujković iz Berana uputio je pritužbu Direktoru Uprave policije, u kojoj je optužio policijskog službenika EKP PJ Berane Vučetu Radenovića za prekoračenje službenim prostorijama PJ Berane, bez ikakvog razloga tukao po glavi i drugim djelovima tijela, usljed čega je zadobio povrede.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba osnovana, jer su činjenice i okolnosti utvrđene u postupku provjera predmetnog slučaja ukazivale na postojanje osnovane sumnje da je policijski službenik Vučeta Radenović, u postupanju prema Sujković Bernardu, prekoračio službena ovlaštenja na način što je prema imenovanom nezakonito upotrijebio prinudu udarajući ga pesnicom u predjelu lijeve strane lica, usljed čega je kod istog nastupila povreda u vidu krvnog podliva.

Disciplinska komisija Uprave policije izrekla je policijskom službeniku Vučeti Radenoviću konačnu disciplinsku mjeru – novčanu kaznu u iznosu od 30 % mjesečne zarade ostvarene u mjesecu u kojem je počinjen disciplinski prekršaj.

Slučaj Borka Rečevića iz Mojkovca

Branka Rečević iz Mojkovca prijavila je DirektorU Uprave policije i optužila policijske službenike EKP Ispostave Mojkovac Radovana Tomovića, Miljana Vučinića i Radovana Todorovića da su 21. marta 2009. godine, oko 01:00, u službenim prostorijama Ispostave Mojkovac, fizički i psihički maltretirali, zlostavljali i vrijeđali njenog sina Borka Rečevića, tražeći od njega da prizna krivicu u vezi sa provalnim krađama iz apoteke i prodavnice u Mojkovcu.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba neosnovana.

Slučaj Gorana Grbovića iz Kotora

Goran Grbović iz Kotora dostavio je pritužbu Operativno komunikacijskom centru Uprave policije, u kojoj je optužio NN policijskog službenika Ekspoziture policije Ispostave Kotor da je 8.aprila.2009. godine, oko 20:00, nakon završetka vaterpolo utakmice između VK `Primorac` i VK `Jadran`, ispred bazena `Nikša Bućin` u Kotoru, prema njemu bez razloga i nezakonito upotrijebio sredstva prinude na način što ga je udario palicom u predjelu glave, od čega je gubio svijest i zadobio tjelesne povrede koje su navedene u priloženoj ljekarskoj potvrdi.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba osnovana.

Slučaj Lazara, Radomira i Luke Šuković iz Kolašina

Advokat Stanko Jelić, u svojstvu punomoćnika Radomira, Luke i Lazara Šuković iz Kolašina, dostavio je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu pritužbu na službenike EP Ispostave Kolašin Dragomira Živkovića i Miliju Bulatovića, optužujući ih za nezakonitu upotrebu palice, kao sredstva prinude, prema imenovanim licima, dana 19.aprila 2009. godine u Kolašinu, kojoj prilikom su zadobili tjelesne povrede.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba neosnovana.

Slučaj Meha Humerovića iz Berana

Meho Humerović iz Berana dostavio je pritužbu Operativno komunikacijskom centru Uprave policije na postupanje rukovodioca Ekspoziture policije PJ Berane Vljajka Babovića, zbog fizičkog napada i vrijeđanja njega i njegovog brata Fahrudina Humerovića, dana 25.maja 2009. godine, ispred ulaza u zgradu PJ Berane.

Pritužba je ocijenjena kao neosnovana, jer je podnosilac u toku trajanja postupka provjere odustao od pritužbe, usljed čega je uskraćena mogućnost prikupljanja činjenica i dokaza u vezi sa eventualnim postojanjem odgovornosti imenovanog službenika.

Slučaj Dragiše Đurića iz Ulcinja

Dragisa Đurić iz Ulcinja podnio je Operativno komunikacijskom centru Uprave policije pritužbu na postupanje ovlašćenog policijskog službenika Ekspoziture policije Ispostave Ulcinj Milana Pavićevića, kojeg je optužio da ga je 16.juna 2009. godine, oko 13:30, bez razloga šamarao a zatim ga, kada je došao u policijsku stanicu sa još dva- tri policajca udarao u predjelu leđa.

Nakon sprovedenog postupka provjere, ocijenjeno je da je pritužba osnovana i da je neposredni rukovodilac već preduzeo mjere u ovom slučaju, dostavljajući spise predmeta Etičkom odboru Uprave policije, radi ocjene etičnosti ponašanja policijskog službenika Milana Pavićevića. Etički odbor je, u sprovedenom postupku ocijenio da postoji osnovana sumnja da je počinio teži disciplinski prekršaj, pa je Disciplinskoj komisiji Uprave policije dostavljen predlog za pokretanje postupka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti protiv imenovanog službenika.⁶⁸

Incident u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Spužu

U incidentu u ZIKS-u koji se dogodio 27. oktobra 2009. godine, povrede su zadobili Dalibor Nikezić i Igor Milić.

Sabaedina Nikezić iz Podgorice, prijavila je kancelariji YIHR incident koji se dogodio u ZIKS-u, u kojem je njen sin Dalibor Nikezić zadobio povrede. Sabaedina Nikezić kazala je istraživaču YIHR da su njenog sina, koji se u ZIKS-u nalazi na izdržavanju kazne, pretukli čuvari a da je porodica o samom incidentu obaviještena putem dva pisma i SMS-a koje su poslali pritvorenici koji sa njenim sinom dijele sobu.⁶⁹

Sabaedina Nikezić je kazala: „Ja sam za ovaj slučaj saznala 27. oktobra, preko momaka iz ZIKS-a koji sa Daliborom dijele sobu, kada sam dobila poruku sa nepoznatog broja. Kasnije sam dobila i pismo preko roditelja jednog od momaka iz sobe, koje i sada imam. To pismo nije pisao moj sin, neko je drugi pisao i predao pismo svom ocu da bi ga on predao nama. Otac tog momka koji sa Daliborom dijeli sobu bio je u posjetu u četvrtak 29. oktobra i tada mu je sin dao pismo koje je kasnije predao meni“.⁷⁰

Sadržaj pisma izgleda ovako „Ovo ti je broj Dadove majke, xxxxxxxx, pa je nazovi da se nađete da pođete u DAN, da izbacite članak kako je prebijen ranije, evo ti ovaj članak i ova slika, jer su oni ovo već jednom objavili prije, ustvari 2002. godine. Isto tako da kažete da je prebijen ovdje u ZIKS-u bez razloga, još gore. I što je još gore, neće da ga povedu u KBC na snimanje jer se plaše javnosti, nego ga truju tabletama ovdje i mažu ga praznim lažima. Prebijen je od strane nekih komandira, običnih ključara batinaša i sprovodnika. Čitav taj događaj i to prebijanje gledali su momci iz sobe (navode se imena koja porodica nije htjela da navede iz straha za bezbjednost tih momaka) i drugi.“⁷¹

„Sličan je bio tekst i SMS poruke koju sam dobila na telefon, s tim što je na samom početku pisalo ‘Ovo Vam je Dado poručio’, dodala je Nikezić. Nakon tih pisama otišla je 29. oktobra kod Zorana Vujovića, Načelnika Zatvora u Podgorici da provjeri da li su pisma i poruke istiniti.⁷² Vujović je uvjeravao da to nije istina i da je u pitanju samo ‘obično gurkanje’.

Sjutradan, 30. oktobra ona je otišla u posjetu sinu. O samom susretu sa sinom ona kaže: „Sjutradan sam imala pravo da ga vidim. Tada je bio petak, 30. novembar 2009. godine. Kada sam ga vidjela nijesam ga prepoznala. Bio je užasan. Malo je mogao oči da otvori. Glava mu je bila u povredama. Nije mogao da izdrži moju posjetu zbog bolova koje je imao.

69 Izvještaj o incidentu od 13. novembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

70 *Ibid*

71 Kopija pisma koje je gospođi Nikezić uručio otac jednog od pritvorenika od 29. oktobra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

72 Izvještaj o incidentu od 13. novembra 2009. godine, vidi gore pod 67

Dok sam sjedjela sa sinom u posjeti, rekao mi je za jednog čuvara koji se pojavio i mahao glavom u pravcu moga sina, ‘majko, eto ga jedan od njih koji su me tukli’. Želio je da ga zaplaši kako meni ne bi govorio.

Dalibor mi je kazao da su ga tri puta bacali na pod. Udarali su ga šakama po glavi, nogama, pendrecima. Kazao mi je da podnesem tužbu. Oči su mu bile potpuno zatvorene i krvave, ispod očiju otok, krv, modrice. Izgledao je užasno. Sav natečen. Oči krvave, ne vide se zenice. Molila sam ga da ustane i da zavrne trenerku, nije mogao. Govorio mi je da se ne sjekiram da će on to izdržati.

Napisao mi je jednu cedulju da se obratim kancelariji za ljudska prava.⁷³

Tekst cedulje koju je Dalibor dodao svojoj majci Sabaedini, dok je bila u posjetu kod njega u ZIKS-u glasi: „*Idi u DAN, izbaci u novine da Vujović načelnik sve laže. Majko, odmah idi, traži da dođu iz ljudskih prava ovamo i pokupi rodbinu. Prebili su me sprovodnici, njihov šef Vesko Drljević i Todor, komandir iz Nikšića, a to je smjena Jova Martinovića*“⁷⁴.

Sabaedina Nikezić ističe da je uzrok incidenta bilo to što se njen sin Dalibor solidarisao sa jednim pritvorenikom, kojem nije pružena medicinska pomoć.⁷⁵

Daliborova sestra, Slađana Đurišić ispričala je istraživačima YIHR da je sa svojim ocem otišla kod Vujovića, da se upoznaju sa situacijom. O toku tog sastanka Slađana kaže: „On nam je kazao da se incident dogodio jer su se solidarisali sa nekim momkom koji se preziva Čizmić. Kazao je da ima povreda ali da je njegovo stanje dobro, da će se za ubuduće on potruditi da se obezbijedi doktor i da će izaći u suret. Isti je potvrdio da Dalibor nikakav otpor nije pružao, desio se propust, koji su napravili stražari. Tada je kazao da će ti stražari, po disciplinskoj odgovornosti, biti kažnjeni.“

Vujović je kazao da je dovodio četiri-pet puta Dalibora kod njega na razgovor. „Razgovarao sam ja sa njim, evo vidjećemo možda on i povuče prijavu protiv njih“, kazao je. Tada je moj otac dodao ‘gospodine Vujoviću, vi znate kako se ovdje povlače prijave. Nasilno ili pod pritiskom. Nama je potpuno nebitno, može on ovdje da potpiše šta god hoće ali znajte da porodica neće odustati’.

Kada mu je moj otac to kazao, da nema povlačenja prijave, Vujović nijednu riječ više nije kazao. Nakon toga smo ćutali i mi i on pet minuta a mi smo potom otišli kući.⁷⁶

73 *Ibid*

74 Kopija pisma koje je Dalibor Nikezić dodao svojoj majci za vrijeme posjete 30. oktobra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

75 Izvještaj o incidentu od 13. novembra 2009. godine, vidi gore pod 67

76 *Ibid*

Slađana nije gledala brata od kada je imao incident, a o povredama joj je pričala Marijana Laković.⁷⁷ Slađana o tome kaže: „Ja sam čula da je imao velike povrede glave i tijela. Marijana mi je ispričala da se to desilo zbog nekog momka u sobi kojem nije pružena ljebarska pomoć. Svi u sobi su se solidarisali sa tim momkom i najavili su štrajk. Zatim su ovi čuvari ušli u sobu i pretukli ih. Svi su oni dobili batine ali su moj brat i još jedan momak Milić dobili najveće batine. Oni nijesu nasilno izazvali čuvaru, osim najave da će da štrajkuju zbog solidarnosti sa drugim zatvorenikom. Načelnik Vujović je to i potvrdio kada sam ja i moj otac bili kod njega“⁷⁸.

Milijana Milić iz Podgorice potvrdila je istraživaču YIHR da je u ovom incidentu povrede zadobio i njen sin Igor Milić, koji je sa Nikezićem dijelio sobu u ZIKS-u.⁷⁹

Milijana kaže: „Ja sam saznala od nekih ljudi. Ali nijesam bila sigurna, pa sam htjela te informacije da provjerim i pozvala sam Zorana Vujovića koji je tamo načelnik. Pitala sam ga da li je Igor povrijeđen i da li ga je neko tukao. On mi je odgovorio da nije povrijeđen i da ga niko nije tukao. Rekao mi je da ga niko nije takao i da je prebačen u samicu zbog kršenja kućnih pravila. Međutim, advokat Boris Marinović je pošao u posjetu 30. oktobra kod Igora. Kada se vratio rekao je da nešto ne može da prećuti. Ja sam ga pitala da li je povrijeđen. On mi je kazao da je vidio povrede i da će da reaguje kod direktora gdje je predao nešto napismeno. Povrede koje je vidio advokat bile su povrede na slepoočnici i na nozi.

U četvrtak 5. novembra omogućili su mi susret sa Igorem u kancelariji kod Upravnika zatvora. To je omogućio direktor ZIKS-a, da se ja ubijedim da Igor nema modrica. Tu su bili Vujović, Dejo Bauković, njihov zatvorski doktor Tomić, ja, moja kćerka i advokat Marinović. Ja sam ustala i kazala Igoru da zavrne trenerku, da zavrne sve, željela sam da vidim ima li povrede. On je zavrnuo trenerku i svi ljudi koji su bili prisutni vidjeli su modricu na njegovoj nozi i vidjeli su kako sjeda. Vidjeli su da ne može normalno da sjedne jer je imao bol. Rekao je doktoru da neće da ga on pregleda jer će on da piše ono što mu ‘oni’⁸⁰ kažu.

Igor je kazao da su ga njih petorica tukli i pokazao položaj i na koji način su ga tukli. Pred svima nama je kazao da su ga tukli svezanog“⁸¹.

Istraživanje ovog slučaja obavila je i kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori. Marijana Laković, zamjenica Zaštitnika potvrdila je, obraćajući se javnosti 30. oktobra, da Dalibor Nikezić ima povrede u predjelu glave, naročito očiju i više povreda na nogama.⁸² Iz Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda saopšteno je da će se ovi slučajevi pratiti.

77 Marijana Laković Zamjenik zaštitnika ljudskih prava u Crnoj Gori

78 Izvještaj o incidentu od 13. novembra 2009. godine, vidi gore pod 67

79 Izvještaj o incidentu od 20. novembra 2009. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

80 Misli na zaposlene u ZIKS-u

81 Izvještaj o incidentu od 20. novembra 2009. godine, vidi gore pod 77

82 Saopštenje za javnost od 30. oktobra 2009. godine, br. 05-684, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda

Porodice Nikezić⁸³ i Milić⁸⁴, zbog mučenja i zlostavljanja njihovih sinova Dalibora Nikezića i Igora Milića, podnijele su krivične prijave protiv više NN lica Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici. Inicijativa će u procesima pred pravosudnim organima Crne Gore zastupati Nikezića i Milića, a o samom toku procesa pravovremeno će informisati javnost.

83 Kopija krivične prijave koju je porodica Nikezić podnijela Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, od 6. novembra, nalazi se u dokumentaciji YIHR

84 Kopija krivične prijave koju je porodica Milić podnijela Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, od 9. novembra, nalazi se u dokumentaciji YIHR.

Zaključci i preporuke

- U 2009. godini Inicijativa mladih registrovala je 24 prijavljenih slučajeva policijske torture i dva slučaja u ZIKS-u. YIHR zabilježila je 2007. godine 24, a 2008. godine 51 prijavljen slučaj policijske torture. Najveći problem u borbi protiv suzbijanja torture jeste mali broj sudski procesuiranih i osuđenih policijskih službenika koji su počinili torturu. Veliki broj podnešenih krivičnih prijava iz 2008. i 2009. godine još uvijek nije dobio sudski epilog. Neophodno je da nadležna državna tužilaštva vode efikasnije istrage koje će voditi sudskom kažnjavanju počinitelaca torture.
- Vlada Crne Gore početkom godine donijela je Akcioni plan za prevenciju torture. Crna Gora je tokom 2009. godine napravila napredak u uspostavljanju mehanizama za prevenciju torture, ali još uvijek evropski i domaći propisi i standardi u oblasti prevencije torture se ne implementiraju u potpunosti.
- Vlada i nadležna ministarstva moraju uložiti dodatna sredstva i napore u podizanju kapaciteta državnih institucija i mehanizama kontrole postupanja prema licima koja su osumnjičena ili lišena slobode, kako bi se omogućila uspješnija primjena međunarodnih i domaćih standarda i propisa u prevenciji torture.
- Kao i u 2008. godini, istrage i sankcije i dalje ne obuhvataju službenike koji nijesu reagovali i spriječili torturu, niti se smatraju suizvršiocima. Istrage koje vode nadležni organi se moraju proširiti na sve prisutne policijske službenike u incidentu, jer često policijski službenici umjesto da spriječe svoje kolege pomažu im u izvršenju torture na način što građane drže za ruke, kako bi njihov kolega lakše izvršio torturu. Službenici koji se na ovakav način ponašaju direktni su suizvršioци torture, te i oni moraju odgovarati pred nadležnim organima kao izvršioци torture.
- Protiv građana koji prijave torturu predstavnici Uprave policije podnose prijavu, najčešće sa objašnjenjem da su ometali ili napali službeno lice u vršenju službene radnje. Na ovaj način se ne doprinosi suzbijanju ove pojave, već štite nasilnici i pokušava se opravdati upotreba sile, što dovodi do viktimizacije žrtava.
- Istraživanje YIHR u Romskoj zajednici, pokazalo je visok, zabrinjavajući stepen nepoznavanja osnovnih ljudskih prava i sloboda. Postoji velika potreba da se u narednom periodu sprovedu aktivnosti na edukaciji Roma o njihovim pravima u odnosu sa policijskim službenicima, kao i potreba za dodatno fokusiranje na istraživanje policijske torture nad Romima. Uprava policije i druge nadležne državne institucije imaju obavezu da edukacijom povećaju stepen svijesti Roma o njihovim pravima i slobodama i načinima njihove zaštite.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije moraju osmisliti aktivnosti kojim bi se podigla svijest njihovih službenika i doprinijelo suzbijanju ove pojave.

III Diskriminacija

Prethodne informacije

„Prihvatanje nejednakosti ljudi ruši celu zgradu ljudskih prava. Ljudska prava su prava koja poseduju ljudska bića. Zamena ovog univerzalnog stava time što će ljudi biti jednaki samo po kategorijama, tj. belac ravan belcu, Nemac ravan Nemcu, muškarac muškarcu itd. uzima za relevantno obeležje ljudskosti nešto što nije svojstveno svim ljudima. Pored toga, nema nikakvih dokaza da je neka od izabраниh grupa više ljudska nego druge. Naročito je sumnjivo što svi zagovornici nejednakosti odnekud smatraju da je dokazano da je superiorna grupa kojoj oni sami pripadaju“.⁸⁵

Inicijativa je u toku 2009. godine registrovala pet slučajeva diskriminacije u Crnoj Gori. Ono što posebno zabrinjava jeste to što su pojedine slučajeve podstakli i direktno izazvali predstavnici državnih institucija.

„Diskriminacija znači nedozvoljeno pravljenje razlike, odnosno zabranjen nejednak tretman koji dolazi od strane fizičkog ili pravnog lica i koji se vrši prema licu ili grupi s obzirom na njihova lična svojstva“.⁸⁶

Diskriminaciju zabranjuju svi međunarodni dokumenti ali i ustavi velikog broja zemalja širom svijeta.

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“, sadržaj je prvog člana Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.⁸⁷

Član 2 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima glasi:

„Države članice ovog pakta obavezuju se da poštuju i garantuju svim licima koja se nalaze na njihovoj teritoriji i koja potpadaju pod njihovu nadležnost, prava priznata ovim paktom bez obzira na rasu, boju, pol, jezik, vjeru, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, imovno stanje, rođenje ili svaku drugu okolnost.“

I drugi brojni međunarodni ugovori i propisi zabranjuju pravljenje razlika među ljudima po bilo kojim njihovim ličnim svojstvima. Zabranu diskriminacije u svojim odredbama sadrže Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Međunarodna

⁸⁵ Međunarodno pravo ljudskih prava, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2007

⁸⁶ Antidiskriminaciono pravo, vodič

⁸⁷ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija iz 1948., godine, vidi gore pod 5

Konvencija o zabrani svih obilka rasne diskriminacije, Konvencija o zabrani svih oblika diskriminacije protiv žena, Konvencija o pravima djece i Međunarodna Konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jemči uživanje prava i sloboda svim ljudima bez obzira na bilo koje njihovo lično svojstvo ili status.⁸⁸

Ključne odredbe u Evropskoj Konvenciji o ljudskim pravima koje se tiču zabrane diskriminacije su član 14 Konvencije i član 1 Protokola 12 uz Evropsku Konvenciju o ljudskim pravima.

Član 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima glasi:

„Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbjeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status“.

Član 1 Protokola 12 glasi:

„1. Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao na primjer polu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovesti, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, povezanosti s nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu.

2. Javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po osnovama kao što su oni pomenuti u stavu 1.“

Ustav Crne Gore zabranjuje svaki vid posredne ili neposredne diskriminacije po bilo kom osnovu.⁸⁹

Radna grupa za izradu Zakona o sprječavanju diskriminacije je nakon višegodišnjeg rada ponudila nacrt Zakona, koji je od strane Venecijanske komisije dobio loše kritike, te se ponovno pristupilo njegovom pisanju.

Romi se smatraju najviše diskriminisanom grupom u Crnoj Gori. Andrija Đukanović iz Fondacije za stipendiranje Roma kaže da se Romi svakodnevno susrijeću sa diskriminacijom.⁹⁰ Đukanović smatra da je ona najviše prisutna prilikom zapošljavanja.⁹¹

Kao jedna od brojnih diskriminiranih grupa su i žene. U crnogorskom parlamentu, od 81 poslanika devet su žene.⁹² Na tri najvažnije funkcije u državi, a to su Predsjednik,

88 Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine, član 14

89 Ustav Crne Gore, vidi gore pod 4

90 Iz intervjua istraživača YIHR sa Andrijom Đukanovićem, od 15. novembra 2009. godine

91 *Ibid*

92 Podatak preuzet sa sajta Skupštine Crne Gore, možete pogledati na http://www.skupstina.mn.yu/24_saziv/index1.php?module=16&sub=27, posjećen 24. novembra 2009. godine

Predsjednik Vlade i Predsjednik Skupštine Crne Gore, nalaze se muškarci. Od 21 člana u Vladi je samo jedna žena.⁹³

Slučajevi diskriminacije

Diskriminacija Marijane Mugoše

Marijani Mugoši iz Podgorice, 10. decembra 2008. godine na Međunarodni dan ljudskih prava, bio je zabranjen ulaz u prostorijama Glavnog grada Podgorice, gdje je zaposlena kao stručna saradnica. Marijana Mugoša je osoba sa invaliditetom i od 7. jula 2008. godine koristi psa vodiča.

O samom incidentu Marijana kaže: „Xena⁹⁴ i ja bile smo, naočigled, odlično prihvaćene od strane kolega i koleginica u Skupštini Glavnog grada, sve do 10. decembra, kada smo u toku radnog vremena bile primorane da napustimo zgradu (bilo je to nešto prije 13:00). Nakon jedne kraće pauze, po povratku u zgradu, portir mi je prišao i kazao da je dobio izričito naređenje od strane Gradonačelnika⁹⁵ da pas i ja ne smijemo ubuduće ulaziti u zgradu. Iako je takva naredba i odluka prvog čovjeka našeg glavnog grada, bila zaista bolna, diskriminišuća i ponižavajuća za mene, zadržala sam prisebnost i odlučila da se dostojanstveno i samo dozvoljenim pravnim sredstvima borim protiv takve odluke.

Prije nego što sam svoj problem iznijela u javnost, pokušala sam da u roku od 24 časa dobijem odgovor i pojašnjenje zašto je to učinjeno na tako ružan način, bez prethodne najave ili upozorenja. Nadala sam se i vjerovala da možda mogu izdejtstvovati eventualno poništenje takve odluke i da je ona donijeta brzopleto i možda u nečijoj 'žutoj minuti'.

Umjesto izvinjenja, prijema na razgovor kod odgovornih u gradskoj upravi, dobila sam tako agresivan otpor, ređanje brojnih neistina na račun moje ličnosti i razloga zbog kojih se borim za svoja prava. Govorili su i to kako su gradske vlasti finansirale kompletnu nabavku psa i moj boravak u Centru 'Silver' (a učešće Grada bilo je 5,3% od ukupne cijene psa). U medijima je saopšteno još i to da su apsolutno sve moje kolege protiv boravka psa u zgradi Glavnog grada, te da ne smiju dopustiti da ja koristim svoja prava na štetu drugih.

Sve do 29. decembra 2008. dolazila sam svako jutro samo do portirnice, strpljivo bih postavljala isto pitanje portiru i iz dana u dan se (na žalost, neutemeljeno) nadala da će se ljudi urazumiti i povući takvu odluku⁹⁶.

93 Podaci preuzeti sa sajta Vlade Crne Gore, <http://www.gov.me>, posjećen 24. novembra 2009. godine

94 Ime psa vodiča koji koristi Marijana Mugoša

95 Miomir Mugoša je gradonačelnik Glavnog grada Podgorice

96 Iz izjave koju je Marijana Mugoša dostavila YIHR 18. novembra 2009. godine

Tokom ovog slučaja diskriminacije, civilni sektor i mediji pružili su izrazitu podršku Marijani Mugoši.

O aktivnostima državnih institucija povodom ovog slučaja Marijana kaže: „Kako su se organi izvršne vlasti povlačili pred moćnim gradonačelnikom i skrivali iza tobošnje nenadležnosti da postupaju u ovom slučaju (Inspekcija rada, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i dr.), bila sam prinuđena da pokrenem sudski postupak. Crnogorski Ombudsman i jeste i nije stao u odbranu mojih prava i ponudio mi je neko prilično konfuzno rješenje. On je krivicu sručio na norme zakona i onda predložio njegovu izmjenu po mjerama gradskih vlasti. Meni je jako bolna bila spoznaja da su institucije u mojoj zemlji tako slabe i nemoćne da primijene kaznene odredbe, kada se na suprotnoj strani zakona nađe neki politički moćnik. Umjesto da privole na poštovanje pozitivnih propisa države i time pokažu sopstvenu snagu, radije su pribjele mijenjanju zakona.

Jedina institucija koja mi je ulila nadu da naša zemlja jednog dana može biti država vladavine prava i pravde jeste Osnovni sud u Podgorici, koji je i donio prvostepenu presudu u moju korist. Glavni grad je početkom avgusta uložio žalbu na prvostepenu presudu, tako da mi do kraja godine očekujemo odluku Višeg suda⁹⁷.

Skupština Crne Gore je 10. novembra usvojila novi Zakon o kretanju osoba sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača. Međutim, i stari Zakon je predviđao mogućnost da lice koje koristi psa vodiča može boraviti u službenim prostorijama.

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, gostujući u emisiji ‘Živa istina’, istakao je da Marijani niko ne brani da dođe na posao, ali da pas ne može da uđe u radne prostorije. Kao javna mjesta na kojima je dozvoljeno da osoba koristi psa vodiča, stari Zakon, koji je bio na snazi u vrijeme kada je Marijani zabranjen ulaz, predviđao je na prvom mjestu službene prostorije.

Marijana Mugoša u svoje radne prostorije nije ušla od 10. decembra 2008. do danas.⁹⁸

Sudski proces u kojem je Marijana Mugoša tužila Glavni grad za naknadu štete zbog duševnih bolova je u toku.⁹⁹

Marijana zaključuje: „Bez obzira na postignuto do sada, još uvijek ne znam kako će se odigrati rasplet slučaja, ali sam sigurna da su kroz ovu borbu osobe sa invaliditetom pokazale solidarnost, spremnost da se zajedno bore za svoja prava i da ne pristaju na diskriminaciju i stavljanje u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale. Ovim je, takođe, iskazana ogromna snaga, strpljivost i dostojanstvenost svih aktera ove borbe i bez ružnih riječi i nesmotrenih poteza, pokazano je našoj javnosti da je pravda moguća i dostižna¹⁰⁰.

97 *Ibid*

98 *Ibid*

99 Vijesti, Od svjedoka došao samo Šaranović, 5. decembar 2009. godine

100 *Ibid*

Diskriminacija prema LGBT zajednici

LGBT zajednica u Crnoj Gori trpi visok stepen diskriminacije. Potvrda za to su i rezultati istraživanja koje je sproveda Akcija za ljudska prava iz Podgorice o pravima ljudi homoseksualne orijentacije¹⁰¹. Iskustva pripadnika ove zajednice, koja su bila obuhvaćena istraživanjem, govore da su većina od njih doživjela neki oblik fizičkog nasilja i bili žrtve diskriminacije dok su kao najčešći kršioци njihovih prava i sloboda bili nastavnici, profesori, policajci pa čak i sami članovi njihovih porodica.

U izvještaju o napretku Crne Gore, koji je uradila Evropska komisija, takođe se navodi da su homoseksualne manjine u Crnoj Gori diskriminisane i marginalizovane.¹⁰²

Načelnik neuropsihijatrije u Kliničkom centru Crne Gore Željko Golubović, gostujući na Televiziji Crne Gore, objašnjavao je da je po medicinskoj specifikaciji koja je priznata svuda u svijetu homoseksualizam 'dijagnostička kategorija' i da je u nekim zemljama smatraju bolešću, a u nekim normalnom pojavom.¹⁰³

Ministar za ljudska i manjinska prava Ferhat Dinoša, gostujući 6. novembra 2009. godine na Televiziji Vijesti u emisiji 'Prizma', kazao je: „Ja ne znam koliko je to prisutno u Crnoj Gori! Ali kažem, za ovaj ambijent to ne bi bila dobra vijest. I ja hoću da budem iskren kada odgovaram na takvo pitanje, da bih i ja bio taj koji ne bi bio mnogo srećan što bi se to imalo u Crnoj Gori.“¹⁰⁴ Crnogorska javnost, a posebno nevladin sektor smatralo je izjavu Dinoše homofobičnom i oštro osudio takav stav. Ministar je svoj stav ponovio i 18. novembra na okruglom stolu 'Ljudska prava u Crnoj Gori', koji je organizovala Evropska komisija u Crnoj Gori, na kojem je prisustvovao i šef delegacije Evropske komisije u Crnoj Gori, gospodin Leopold Maurer. Tom prilikom, ministar Dinoša kazao je da je za njega lično uvreda stavljati znak jednakosti između etničke manjine, kojoj on pripada, i seksualnih manjina, da bi čak ustvrdio da je homoseksualizam protivprirodan. Ovi stavovi izazvali su brojne reakcije javnosti u Crnoj Gori.

NVO Anima, Sigurna ženska kuća, Akcija za ljudska prava i Centar za građansko obrazovanje zatražile su od Ministra da podnese ostavku na tu funkciju a od predsjednika Vlade Mila Đukanovića da se ogradi od ovakvih stavova.

Tea Gorjanc Prelević, direktorica NVO Akcija za ljudska prava, za Radio Slobodna Evropa kazala je da je ovakva izjava Ministra za ljudska i manjinska prava neprihvatljiva i da je sa aspekta ljudskih prava svejedno da li je Ministar kazao da je loša vijest to što u Crnoj Gori žive Albanci, Romi, žene ili homoseksualci. Gorjanc je istakla da je Ministar pokazao

101 Rezultati istraživanja Akcije za ljudska prava dostupni na www.hraction.org/?p=268, posjećen 10. novembra 2009. godine

102 Izvještaj o napretku Crne Gore za 2009. godinu, Komisija Evropskih Zajednica

103 Monitor, Propis za mahanje, 27. novembra 2009. godine

104 Izjava ministra Dinose za TV Vijesti u emisiji 'Prizma' od 6. novembra 2009. godine

nepoznavanje osnovnih standarda ljudskih prava i da kao takav na ovoj poziciji ne može služiti Crnoj Gori.¹⁰⁵

YIHR se obratila crnogorskom Ombudsmanu 9. novembra 2009. godine sa prijedlogom¹⁰⁶, i kasnije 19. novembra sa urgencijom¹⁰⁷, da ova institucija konačno da mišljenje, koje će sadržati nalaz o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda kao i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se otklonila povreda kao i da sama institucija Ombudsmana preduzme druge mjere i radnje. U prijedlogu se ističe da je Ministar svojom izjavom povrijedio ljudska prava i slobode koja su propisana Ustavom Crne Gore i to član 7 kojim je zabranjeno izazivanje netrpeljivosti po bilo kom osnovu, član 8 kojim je zabranjena svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, član 17 kojim je propisano da su svi pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo, član 28 kojim se jemči nepovrijedivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava i član 40 kojim se jemči poštovanje privatnog života.

Novoizabrani Ombudsman Šučko Baković najavio je da će kancelarija Zaštitnika ljudskih prava ispitati i ispratiti istupe ministra Dinoša, te da će postupiti po prijavi YIHR.¹⁰⁸

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić kazao je da ministar Dinoša, kao novi ministar u toj oblasti, još uvijek nije ovladao svim oblastima iz svog resora, ali smatra da će Dinoša shvatiti 'da je to put osvješćenja Crne Gore, kakvi su bili i mnogi drugi'¹⁰⁹.

Predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović, ogradio se o stavove koje je iznio ministar Dinoša, naglašavajući da su to njegovi lični stavovi i da će Vlada štititi prava svih manjina.¹¹⁰ I Predsjednik, Filip Vujanović, u izjavi za medije, založio se za poštovanje prava LGBT populacije.

Diskriminacija prema Romima

Položaj Roma u Crnoj Gori i dalje je na zabrinjavajućem nivou. Ovakav položaj Roma konstatuje se i u posljednjem Izvještaju o napretku Crne Gore, koji je uradila Evropska komisija.¹¹¹

105 Radio Slobodna Evropa, Ministar za ljudska i manjinska prava protiv manjina, 9. novembar 2009. godine

106 Dopis koji je YIHR dostavila Kancelariji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (Ombudsmanu) 9. novembra 2009. godine nalazi se u dokumentaciji Inicijative

107 Dopis koji je YIHR dostavila Kancelariji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (Ombudsmanu) 19. novembra 2009. godine nalazi se u dokumentaciji YIHR

108 Vijesti, Dinoša da čita Ustav, 20. novembar 2009. godine

109 DAN, Novi je pa ne zna, 12. novembar 2009. godine

110 Vijesti, Đukanović: Dinoša će štititi sve manjine, 21. novembar 2009. godine

111 Izvještaj o napretku Crne Gore za 2009. godinu, Komisija Evropskih zajednica

Andrija Đukanović iz FSR je istraživaču YIHR kazao da 'sama činjenica da ima samo osam studenata i 35 srednjoškolaca romske nacionalnosti, dovoljno ukazuje u kakvom položaju se Romi danas nalaze u Crnoj Gori'.¹¹² U Crnoj Gori, na državnim i privatnim fakultetima ukupno ima 25.400 studenata prema podacima Ministarstva prosvjete i nauke za period 2008. i 2009. godine.¹¹³

YIHR je registrovala dva slučaja diskriminacije Roma.

U KIC-u zabranjen ulazak pripadnicima romske zajednice na Dan manjina

Primjer koji ukazuje na veliki stepen diskriminacije Roma jeste nedozvoljavanje pripadnicima Romske nacionalne zajednice da prisustvuju Danu nacionalnih manjina, što je svojevrsan nonsens.

Novinarka DAN-a Svetlana Četković kazala je istraživaču YIHR povodom ovog incidenta: „Incident se dogodio 20. novembra 2009. godine u holu KIC-a 'Budo Tomović' na svečanom početku Dana nacionalnih manjina. Prije početka događaja vidjela sam nekoliko pripadnika romske nacionalne manjine, ipak, kako sam kasnila, nijesam mnogo obraćala pažnju. Tek po izlasku iz hola KIC-a, tj. zgrade, primijetila sam desetak pripadnika romske manjine kako pokušavaju da uđu u hol. Međutim, ti njihovi pokušaji bili su bezuspješni jer je hol bio prepun ljudi u crnom tj. obezbjeđenja. Nisam se mnogo zadržavala jer sam žurila na drugi zadatak.

Žao mi je što više pažnje nijesam mogla posvetiti ovom incidentu zbog drugog zadatka koji sam morala da obavim. Odmah sam nazvala dežurnu urednicu i ispričala joj šta se dogodilo.¹¹⁴

Diskriminacija romskih učenika u Tivtu

Dana 9. septembra 2009.godine dvije nastavnice, Ana Marković i Jevrosima Popović, udaljili su sa nastave šestoro romskih učenika iz Osnovne škole „Drago Milović“ u Tivtu, zbog navodne nehigijene.¹¹⁵ Nastavnice su tvrdile da djeca imaju u kosi vaške¹¹⁶. Nakon toga djecu je pregledala ljekarka Slavka Dragović koja nije utvrdila da djeca imaju vaške, kako su tvrdile nastavnice.¹¹⁷

112 *Ibid*

113 Istraživaču YIHR podatke saopštila Biljana Mišović, Samostalni savjetnik za visoko obrazovanje, 3. novembra 2009. godine

114 Iz izjave Svetlane Četković koju je dostavila YIHR 23. novembra 2009. godine

115 Iz intervjuja YIHR sa Ajetom Nezirajem 15. septembra 2009.

116 *Ibid*

117 *Ibid*

Ljekarka je, nakon rutinskog pregleda, ocu mališana Ajetu Neziraju, izdala potvrdu da njegova djeca nemaju vaške, i da se odmah mogu vratiti na nastavu.¹¹⁸ Učiteljice Ana Marković i Jevrosima Popović makazama su pretraživale kosu romskih učenika, a onda ih udaljile iz učionice i poručile da se ne vraćaju dok ne istrijebe vaške, kazao je istraživaču Neziraj.¹¹⁹ On je dodao da njegova djeca, posle ovog incidenta ne žele da idu u školu.¹²⁰

Direktor tivatske Osnovne škole „Drago Milović“ Zoran Latković kazao je da je udalji- vanje šestoro romskih mališana sa nastave, iz navodno higijenskih razloga, „incident pojava, a ne pravilo“, kao i da će „sankcionisati krivce“. Ajeta Neziraj kazao je istraživaču YIHR da „sve je u redu, direktor se zajedno sa nastavnicama izvinio i obećao da se takve stvari više neće ponoviti“.¹²¹ Po saznanjima YIHR, protiv nastavnica nije pokrenut postupak.

Slučaj Riza Alković

Rizo Alković iz Podgorice, kazao je istraživaču YIHR da su, od dana kada se uselio u stan koji je dobio kao socijalno ugrožena osoba, počele manje provokacije na vjerskoj osnovi od strane komšija.¹²² Situacija je rezultirala preseljenjem sina Aldina i snahe Andriane koji danas žive kao podstanari, radi bezbjednosti.¹²³

Prva veća provokacija se dogodila na Ramazanski Bajram 2007. godine, kada je komšija Vladimir Šoć, došao u stan i uporno tražio rakiju koja se u tim prilikama ne poslužuje.¹²⁴ Kada je dobio čašu rakije, prosuo je malo na pod, prekrstio se i popio je.¹²⁵ Iste godine, za Kurban Bajram, komšija Vladimir Šoć, je sa svojim istomišljenicima komšijama, ugrozio bezbjednost porodice Alković tako što je kamenovao stan u kome žive i tom prilikom povri- jedio Riza Alkovića i ćerku Amandu, o čemu svjedoče fotografije i izvještaj ljekara specijali- ste, koji se nalaze u posjedu Alkovića.¹²⁶ Istom prilikom, Alkoviću je poručeno „Seli se, usko će ti biti“.¹²⁷ Od toga dana, porodica Alković trpi svakodnevnu torturu baziranu na vjerskoj i nacionalnoj osnovi. Na Bajram 2008. godine, dogodio se još jedan u nizu incidenata i tom prilikom je slomljena šoferšajbna na automobilu Alkovića, mast je prosuta po cijelom automobilu, zajedno sa parčadima slanine i velikim parčetom svinjske kože koje je zakačeno

118 *Ibid*

119 *Ibid*

120 *Ibid*

121 *Ibid*

122 Iz izjave koju je Rizo Alković dao istraživaču YIHR, od 10. septembra 2009. godine

123 *Ibid*

124 *Ibid*

125 *Ibid*

126 *Ibid*

127 *Ibid*

na brisače automobila.¹²⁸ Zbog stalnih provokacija, Alković nije smio da dovede svatove za sinovljevu svadbu ispred stana zbog zabrinutosti za bezbjednost svatova.¹²⁹

Događaji kao što su „pucanje pored prozora, čaure koje lete svuda po ulici, puštanje srpskih nacionalističkih pjesama i na Bajram, instruiranje djece i supruga da psuju i vrijeđaju na vjerskoj osnovi, priče da se oštre sablje, sjekire i srpovi i prijetnje da će ubiti i zaklati Muslimana i Turčina“ su postale svakodnevnicom priča Rizo Alković. Poslednji incident se dogodio na Bajram 2009. godine. Komšije su na vratima stana porodice Alković, napisali isto ono što su rekli 2007. godine „Seli se, usko će ti biti“, i nacrtali su na vratima krst.¹³⁰

Islamska zajednica u Crnoj Gori osudila je prijetnje i zastrašivanja Podgoričana Riza Alkovića, koji su više puta ponovljeni u danima bajramskih praznika.

YIHR podnijela je 29. septembra 2009. godine krivičnu prijavu povodom prijetnji koje su u vrijeme vjerskog praznika Bajrama nepoznata lica uputila Rizu Alkoviću.¹³¹ Krivična prijava provjerena je preko Uprave policije – Područne jedinice Podgorica, radi ocjene da li u radnjama nepoznatih izvršilaca ima elemenata krivičnog djela – izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i i netrpeljivosti iz člana 370 Krivičnog zakonika.¹³² Nakon ocjene da nepoznata lica svojim radnjama nijesu ostvarila elemente ovog krivičnog djela, spisi predmeta dostavljeni su Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, da bi u svojoj nadležnosti ocijenilo eventualno postojanje krivičnog djela – ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 Krivičnog zakonika.¹³³

Rizo Alković je 18. novembra 2009. godine podnio krivičnu prijavu protiv Vladimira Šoć, Đoka Strugara, Veliborke Strugar, Svetlane Vešović i Borke Vukčević koji su svi iz Podgorice.¹³⁴ Tužilaštvo je odbacilo i ovu krivičnu prijavu.¹³⁵ Rizo Alković ponovo je 14 decembra 2009. godine podnio Višem sudu u Podgorici zahtjev za sprovođenje istrage protiv Vladimira Šoća, Đoka Strugara, Ćupić Mirka, Veliborke Strugar, Svetlane Vešović i Borke Vukčević.¹³⁶

128 *Ibid*

129 *Ibid*

130 Rizo Alković dostavio je YIHR fotografiju, kao dokaz ovog incidenta.

131 Krivična prijava koju je Riza Alkovića podnio Osnovnom državnom tužilaštvu, 18. novembra, nalazi se u dokumentaciji YIHR

132 Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštava br. 714/09, nalazi se u dokumentaciji YIHR

133 *Ibid*

134 Krivična prijava koju je podnio Rizo Alković, nalazi se u dokumentaciji YIHR

135 Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva br.260/09, nalazi se u dokumentaciji YIHR

136 Kopija ovog zahtjeva se nalazi u dokumentaciji YIHR

Zaključci i preporuke

- Crna Gora je jedna od rijetkih zemalja koja nije usvojila Zakon o zabrani diskriminacije. Priprema za usvajanje ovog Zakona je u toku.
- Mnogi javni funkcioneri koji su na visokim i odlučujućim pozicijama nemaju senzibilitet za diskriminaciju, te treba raditi na njihovom senzibilisanju i spriječavanju mogućnosti da na ova odgovorna mjesta dolaze ljudi bez senzibiliteta za ljudska prava.
- U Crnoj Gori slučajevi diskriminacije rijetko se prijavljuju zbog nepovjerenja u institucije i negativnog raspoloženja prema mnogim grupama koje su najčešće diskriminirane.
 - Homofobija je veoma izražena. Nadležne državne institucije treba da ulože dodatne napore i sredstva za razvoj tolerancije, poštovanje prava svih građana i uopšte razvoj svijesti o borbi protiv diskriminacije.
- Postojeće zakonodavstvo koje predviđa mjere protiv diskriminacije i Zakon o spriječavanju diskriminacije, koji će biti usvojen, mora se striktno poštovati.
- Država mora dodatno da podstiče integraciju Roma u društvu i da osmisli aktivnosti na suzbijanju etničke distance.
- Na mjestima odlučivanja postoji ogroman polni disbalans. Crna Gora mora obezbijediti ravnomjernu zastupljenost muškaraca i žena na svim nivoima vlasti.

IV Politički motivisano nasilje

Prethodne informacije

Tokom 2009, YIHR je zabilježila povećan broj slučajeva politički motivisanog nasilja, koje se najčešće ispoljava prema novinarima, kako putem prijetnji i fizičkih napada tako i na osnovu visokih odšteta za duševne bolove koje treba isplatiti javnim ličnostima o kojima su pisali.

Mnoge međunarodne organizacije i institucije osvrnuli su se u svojim izvještajima na slučajeve politički motivisanog nasilja i visoke kazne za klevetu, koje su postale praksa u domaćem pravosuđu, a koje nijesu u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Taj sud je konstatovao da član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima *garantuje slobodu izražavanja i u pogledu informacija koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju, na što se poziva i Rezolucija Savjeta Evrope 1577 (2007)*.¹³⁷ Opšta deklaracija o ljudskim pravima takođe garantuje slobodu izražavanja. Član 19 kaže da „*svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što podrazumijeva i prava da ne bude uznemiravan zbog obavještenja i ideje bilo kojim sredstvima, bez obzira na granice svog mišljenja, kao i pravo da prima i širi informacije*.”¹³⁸

Izvještaji međunarodnih organizacija najčešće su se odnosili na pritisak koji mediji i novinari doživljavaju tokom ovog posmatranog perioda u Crnoj Gori. U izvještaju Amnesti Internešenala (Amnesty International) koji su mediji objavili 29. maja 2009. godine, ističe se, između ostalog, da crnogorske vlasti nijesu riješile politička ubistva i da je novinarima u Crnoj Gori bila uskraćena sloboda izražavanja¹³⁹. Prema izvještaju Fridom Hausa (Freedom House) koji objavljuje svake godine, Crna Gora spada u one zemlje u kojima su mediji djelimično slobodni a ove godine dijeli 78. mjesto sa Istočnim Timorom i Bocvanom.¹⁴⁰ Prema istom izvještaju Fridom Hausa, Crna Gora nazadovala je u oblasti pravosuđa, kako je saopšteno, zbog toga što sudije izriču visoke kazne za klevetu.¹⁴¹ Fridom Haus podsjetio je da su slučajevi u kojima je bilo nasilja nad novinarima ostali neriješeni i da su sudovi

137 Crnogorski Helsinški komitet za ljudska prava, Definisane klevete, principi o slobodi izražavanja i zaštiti ugleda, januar 2001

138 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

139 Vijesti, Istrage suviše sporo napreduju, 29. maj 2009. godine

140 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/cg_mediji/1620199.html

141 Vijesti, Nazadak i zbog kazni za klevetu, 1. jul 2009. godine

odmjeravali značajne novčane kazne protiv medija za klevetu.¹⁴² U izvještaju Svjetske novinske asocijacije saopšteno je da crnogorski zvaničnici često prijete tužbama medijima koji ih optužuju za negativne radnje, dok je većina medija, posebno javnih glasila pod uticajem političkih struktura.¹⁴³ U studiji koju je naručila Američka Agencija za međunarodnu pomoć i razvoj (USAID) ocijenjeno je da ograničeno interesovanje za istraživanje uslovljeno ograničenim sredstvima, tužbama za klevetu i fizičkim nasiljem.¹⁴⁴ Prema izvještaju međunarodne organizacije 'Reporteri bez granica', Crna Gora rangirana je ove godine na 77. mjestu, što je u odnosu na izvještaj iz prošle godine, pad za čak 24 mjesta.¹⁴⁵ Posljednji izvještaj o napretku Crne Gore koji je uradila Evropska komisija (EK), naglašava takođe zabrinutost zbog slobode izražavanja.¹⁴⁶ EK navodi da slučajevi optužbi za klevetu protiv novinara nastavljaju da se koriste kao sredstvo vršenja pritiska na nezavisno novinarstvo.¹⁴⁷ Razlog za zabrinutost, takođe prema EK, predstavljaju i izjave zvaničnika kojima se zastrašuje, kada se govori o ulozi medija i nevladinih organizacija.¹⁴⁸

Vladajuća koalicija odbila je 7. jula 2009. godine, da uvrsti u dnevni red sjednice Skupštine prijedlog Pokreta za promjene o zaštiti javne riječi, kojom bi Parlament iskazao zabrinutost zbog sve češćih visokih osuda za naknadu štete, koje dovode u pitanje slobodu izražavanja i predstavljaju pritisak na novinare.¹⁴⁹

Zbog prenošenja izjava, više puta kažnjeni su dnevници *Vijesti*, *Dan* i *Monitor*, iako Evropski sud za ljudska prava ističe da bi "sanksionisanje novinara zbog asistiranja u prenošenju izjave drugog lica, ozbiljno ugrozilo doprinos medija u diskusiji o pitanjima od javnog značaja i ne smije se primjenjivati osim u slučaju izrazito snažnih razloga."¹⁵⁰ Do danas, tužbe kojima se od *Vijesti*, *Dana* i *Monitora* pred crnogorskim sudovima traže odštetni zahtjevi, prelaze 13 miliona eura.¹⁵¹

Slučajevi politički motivisanih incidenata

Izjava Direktora policije Veselina Veljovića o kritikama NVO-a

Tokom konferencije za novinare koja je održana 17. marta 2009. godine, na kojoj su saopšteni rezultati Uprave policije o borbi protiv organizovanog kriminala, direktor Veselin Veljović kazao je da postoje NVO i političke partije koje prikazuju nerealnu sliku u ovoj

142 *Ibid*

143 Dan, Vlast tužbama guši neposlušne medije, 16. septembar 2009.godine

144 Vijesti, Presude ugrožavaju medije, 22. septembar 2009.godine

145 Vijesti, Sloboda medija sve manja, 21. oktobar 2009.godine

146 Vijesti, Vlast zastrašuje medije, 13. oktobar 2009. godine

147 Vijesti, Fali političke volje za borbu protiv kriminala, 15. oktobar 2009. godine

148 Vidi pod 139

149 Vijesti, Podgorica mora slušati Strazbur, 8. jul 2009.godine

150 *Ibid*

151 *Ibid*

oblasti.¹⁵² *“Riječ je o navodno ‘stručnim’ komentarima izrečenim po instrukcijama i sa ciljem da se nanese šteta državi i građanima, pri čemu se koruptivnom ponašanju daju nerealne dimenzije. To je pokušaj lične afirmacije i obezbjeđivanja finansijskih i donatorskih sredstava na relativno lak način i bez konkretnih rezultata”*, izjavio je Veljović.¹⁵³ Tom prilikom direktor Uprave policije Veselin Veljović nije argumentovao niti konkretizovao svoje tvrdnje.

Izvršna direktorica MANS-a, Vanja Čalović saopštila je izjave Veljovića doživljava kao pritisak i zastrašivanje onog dijela društva koje nastoji da ukaže na korupciju i organizovani kriminal, uz ocjenu da je lakše da se policija bavi MANS-om nego kriminalcima.¹⁵⁴ Ona je ocijenila da je Veljović time okarakterisao NVO sektor kao državne neprijatelje i indirektno ih optužio za špijunažu.¹⁵⁵ Takođe, Čalović je kazala da očekuje da ih Veljović obavijesti o činjenicama i konkretnim podacima na kojima zasniva te tvrdnje i iznosi teške optužbe na djelovanje organizacije, sa čijim predstavnicima učestvuje u radu Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.¹⁵⁶

Prijetnje profesoru političkih nauka Milanu Popoviću

Profesor na Fakultetu političkih nauka Milan Popović, prijavio je YIHR da je dobio pismo uvredljive i prijeteeće sadržine kao odgovor na njegov tekst koji je objavljen u dnevnim novinama Vijesti 23. marta 2009. godine.¹⁵⁷ Popović je kazao istraživaču YIHR da je pismo dobio tri dana nakon objave teksta u novinama, a ujedno i tri dana prije izbora, što smatra jako interesantim i intrigantim.¹⁵⁸ Popović smatra da i dostavljanje poziva od tužilaštva u vezi istog teksta takođe predstavlja pritisak na njega. Dana 25. marta 2009. godine, oko 15:30 časova, profesoru Popoviću prekinuto je predavanje od strane poštar, kako bi mu predao sudski poziv radi obrazloženja indicija o organizovanom kriminalu, koje je iznio u tom tekstu. Prekid predavanja i nestrpljivost poštar da sačeka pauzu između predavanja, koja je uslijedila oko 15 minuta nakon dolaska poštar, Popović smatra nepoštovanjem njegovog identiteta, ali i da je malo vjerovatno da je bila u pitanju greška povodom tog čina.¹⁵⁹ Na novinarsko pitanje da li će tužiti Popovića zbog iznijetih indicija, Premijer Đukanović odgovorio je da `profesor ima dosta svojih muka`, što je Popović smatrao kao vrstu prijetnje i podsticaj za prijeteeće pismo. Popović je izjavio da je to, najvjerovatnije, čin nekog sljedbenika, a ne narudžba s vrha.¹⁶⁰

152 Vijesti, Crna Gora nije leglo korupcije i kriminala, 18. mart 2009. godine

153 *Ibid*

154 Dan, Bavi se MANS-om umjesto mafijom, 19. mart 2009. godine

155 *Ibid*

156 *Ibid*

157 Izvještaj o incidentu nalazi se u dokumentaciji YIHR, 01/09

158 *Ibid*

159 *Ibid*

160 *Ibid*

Profesor Popović nije obavijestio državne organe o prijetećem pismu koje je primio, jer je zaključio da to nema nikakve svrhe i da to ne igra nikakvu ulogu, na osnovu prethodnih slučajeva koji su se ticali njega i nekih drugih osoba. Ovo je drugo prijeteće pismo koje je Milan Popović dobio, o čemu je YIHR već pisala u ranijim izvještajima.¹⁶¹

Tokom predizborne kampanje, 6. aprila 2009. godine, nastavnica O.Š. “Dragiša Ivanović” Aila Šoškić, optužila je Direktora škole Nika Raičevića da je vršio politički pritisak na zaposlene, kako bi glasali za Demokratsku partiju socijalista (DPS).¹⁶²

Šoškićeva je tužila Raičevića za uvredu.¹⁶³ Ona je kazala istraživaču YIHR da ju je Raičević nazvao kretenušom i špijunom dajući izjavu novinaru Vijesti Branislavu Mandiću.

Šoškićeva je dodala da joj je Raičević kazao: “Nevaspitano đubre, spas ti je što nosiš suknju, inače bi na drugi način razgovarali. Ne znaš ti sa kim si se dofatila. Znam ko te štiti, ali neće te više štiti, kunem ti se. Pa šta ako si me tužila”.¹⁶⁴

Sudija podgoričkog Osnovnog suda, Veljko Radovanović osudio je i izrekao kaznu od 2.000 eura Direktor Osnovne škole “Dragiša Ivanović”, Niku Raičeviću zbog klevete, po tužbi profesorice Aile Šoškić, 9. oktobra 2009. godine.¹⁶⁵

Kamenovanje kosovskih autobusa

Tokom ljetnje turističke sezone, u noći između 28. i 29. juna 2009. godine, na magistralnom putu između sela u Zeti, Bijelo Polje i Bistrica, kao i između Golubovca i Zete, kamenovana su tri autobusa kosovskih registarskih oznaka i po jedan sa bosanskim, odnosno makedonskim oznakama.¹⁶⁶ Niko od vozača, konduktera ili putnika nije bio povrijeđen, ali je pričinjena materijalna šteta.¹⁶⁷ Tokom ljetnje turističke sezone više puta desili su se ovakvi incidenti.¹⁶⁸ Sličan incident desio se i u Baru.¹⁶⁹

Radi spriječavanja ovakvih i sličnih događaja, Uprava policije organizovala je pratnju turističkih autobusa sa Kosova, od graničnog prelaza do Ulcinja ili drugog odredišta, u okviru mjera i aktivnosti za bezbjednu turističku sezonu.¹⁷⁰ Takođe, Uprava policije saopštila je da

161 'Ljudska prava u Crnoj Gori – 2008'; izvještaj YIHR - Inicijative mladih za ljudska prava

162 Iz izjave koju je Aila Šoškić dala istraživaču YIHR, 15. septembra 2009.godine

163 *Ibid*

164 *Ibid*

165 Suđenje po tužbi Aile Šoškić protiv Nika Raičevića, koje je pratio je istraživač YIHR, Miloš Vukotić

166 Vijesti, Vandali iz mraka zasuli autobuse, 30. jun 2009.godine

167 *Ibid*

168 *Ibid*

169 Cafe del Montenegro, Kamenovan autobus kosovskih oznaka, 7. avgust 2009. godine

170 Vijesti, Vandali iz mraka zasuli autobuse, 30. jun 2009.godine

su identifikovali počinioce incidenta u zetskim selima.¹⁷¹ M.D.(18) iz Podgorice i maloljetni M.D.(16) iz sela Bistrice u Zeti, kao i M.Č. (19) iz Golubovaca uhapšeni su i protiv njih je podnešena prekršajna prijava.¹⁷²

Krađa srpske zastave

Dana 16. i 17. jula 2009. godine, skinuta je srpska zastava sa prostorija Nove srpske demokratije u Danilovgradu.¹⁷³ U posljednjih godinu dana, krađa srpske zastave dešava se već drugi put, rekao je predsjednik OO Nove u Danilovgradu, Pero Radonjić.¹⁷⁴

Problem podijele frekvencija TV Vijesti

Ni nakon gotovo dvije godine od osnivanja, TV Vijesti nije dobila frekvencije, uprkos brojnim zahtjevima koji su upućeni relevantnim državnim institucijama. Televizija Vijesti osnovana je u septembru 2007. godine.¹⁷⁵ Novi zakon o elektronskim komunikacijama stupio je na snagu 26. avgusta 2008. godine. TV Vijesti podnijela je zahtjev za frekvencije 15. decembra 2008. godine i još ih nije dobila, jer se Agencija za radio-difuziju (ARD) proglasila nenadležnom. Razlog tome su izmjene zakonske regulative, koje nijesu dovršene i koje nisu precizirale nadležnost. Ambasade SAD i Njemačke, kao i više međunarodnih organizacija izrazile su zabrinutost i smatraju ovaj čin nasiljem nad slobodom medija.¹⁷⁶

Vlada je prihvatila prijedlog izmjene Zakona o elektronskim komunikacijama 10. septembra 2009. godine, kojim će se precizirati nadležnost Agencije za radio-difuziju za raspisivanje tendera za radio-difuzne frekvencije.¹⁷⁷

Izveštaj EK posebno se osvrnuo na problem nadležnosti i procedure dobijanja frekvencija, aludirajući na problem sa frekvencijama, koji TV Vijesti ima već dvije godine.¹⁷⁸

“Kada je riječ o nama, onda je potpuno jasna tendencija da se što duže Vijestima ne dozvoli da ih vidi što veći broj građana, prije svega u Podgorici i to iz dva razloga. Jedan je, pretpostavljam, uređivačka politika koja njeguje odgovorno i profesionalno novinarstvo, što podrazumijeva da su i informacije onakve kakve jesu i da nema uljepšavanja i stalnog navodnog napredovanja na evropskom putu i da nema priče o najljepšoj zemlji na svijetu kada mi imamo ozbiljnih i

171 Cafe del Montenegro, www.cafemontenegro.cg.zu-index.php?group=22&news=80989

172 *Ibid*

173 DAN, Odnijeli srpsku zastavu, 18. jul 2009.godine

174 *Ibid*

175 Vijesti, Opstrukcija TV Vijesti dolazi iz vrha vlasti, 6. maj 2009. godine

176 Vijesti, Reaguju zbog diskriminacije i zaštite američkog kapitala, 20. avgust 2009. godine

177 Vijesti, Ne pominju tendersku komisiju, 11. septembar 2009.godine

178 *Ibid*

*objektivnih problema sa kojima moramo da se suočavamo, i da im moramo gledati u oči, a drugi je da se upravo zbog te i takve uređivačke politike koja je prepoznata i kroz nezavisni dnevnik Vijesti, da se nanese što veća materijalna šteta osnivačima, među kojima su, u stvari, većina ljudi iz medija, iz nezavisnog dnevnika Vijesti, urednici i novinari”, rekao je direktor TV Vijesti Slavoljub Šćekić*¹⁷⁹

Izjava premijera Mila Đukanovića

Tokom premijerskog sata Milo Đukanović, revoltiran stavovima i riječima lidera Pokreta za promjene (PZP), Nebojše Medojevića, istakao je da on time stvara ambijent sličan onome koji je postojao prije likvidacije Premijera Srbije, Zorana Đinđića.¹⁸⁰ PZP ocijenila je takve optužbe zamjenom teza i pokušajem političke diskvalifikacije svih neistomišljenika vlasti. Medojević je tražio sazivanje sjednice skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu, na kojoj bi se razmatrala mogućnost ugroženosti bezbjednosti Premijera Crne Gore.¹⁸¹

Sukob pripadnika dvije pravoslavne crkve

Na Ivanovim koritima, u blizini Cetinja, 19. avgusta 2009.godine došlo je do još jednog incidenta između pripadnika dvije pravoslavne crkve u Crnoj Gori, Mitropolije crnogorsko – primorske (SPC) i Crnogorske pravoslavne crkve (CPC) prilikom održavanja liturgije u hramu Preobraženja.¹⁸² Pripadnici Uprave policije bili su prisutni na samom mjestu, a trojica policajaca zadobili su tjelesne povrede.¹⁸³ Uprava policije saopštila je da njeni službenici nijesu upotrebljavali sredstva prinude osim što su, potiskivajući obje grupe vjernika, spriječili teže posljedice.¹⁸⁴ Kao razlog zbog koga je došlo do incidenta, navode se termini održavanja molitvi u organizaciji dvije crkve. SPC najavila je održavanje liturgije u osam sati, a CPC u deset sati.¹⁸⁵ Kako se liturgija SPC odužila, vjernici CPC izgubili su strpljenje i pokušali na silu da uđu u crkvu.¹⁸⁶ U opštem metežu, načelnik policije na Cetinju i jedan pripadnik SPC pogođeni su kamenicama. Kada je sveštenstvo SPC napustilo crkvu, opet je došlo do svađe na obližnjoj livadi.¹⁸⁷

Uprava policije saopštila je da će o događaju biti obaviješten Osnovni državni tužilac na Cetinju, dok policija traga na identifikovanju lica koja su policijskim službenicima nanijela

179 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/cg_mediji/1620199.html

180 Vijesti, Stvaraš ambijent za atentat na premijera, 22. jul 2009.godine

181 *Ibid*

182 Dan, Miraš probio kordon, 20. avgust 2009. godine

183 *Ibid*

184 *Ibid*

185 Vijesti, Policija spriječila krvoproliće, 20.avgust 2009.godine

186 *Ibid*

187 *Ibid*

povrede.¹⁸⁸ I SPC i CPC optužile su vlast i visoke državne funkcionere da saraduju i podržavaju drugu stranu.

Napadi i prijetnje Slobodanu Pejoviću

I ove godine nastavili su se pritisci na Slobodana Pejovića, koji je svjedok o deportaciji bosanskih izbjeglica 1992. godine. YIHR već treću godinu zaredom bilježi i opisuje incidente u svojim izvještajima koji se odnose na Pejovića.

Dana 2. aprila 2009. godine, nepoznati počinioci išarali su bijelom bojom njegov automobil. Pejovićev automobil i ranije je, u više navrata, bio meta napadača.¹⁸⁹ Pejović je kazao da je sadašnji napad na njegov automobil motivisan njegovom izjavom kod specijalnog državnog tužioca o zločinima na planini Orjen kod Herceg Novog.¹⁹⁰ “Ovo je samo opomena za nešto mnogo opasnije što bi moglo da mi se desi”, kazao je Pejović za dnevne novine Vijesti.¹⁹¹

U večernjim satima, 14. septembra 2009. godine, nepoznato lice ispalilo je metak iz oružja za divljač na njegov automobil.¹⁹² Ovaj napad, Pejović je povezao sa dokumentacijom koju je pripremao o zlodjelima na planini Orjen u zaleđu Herceg Novog, gdje su paravojne jedinice ubijale nevine muslimanske civile.¹⁹³ “Ja sam jedan duži period radio na tome i uspio sam da dobijem dosta dobrih podataka, čak i dokaza, i mislim da sve skupa ima veze. Ja sam sam, iza mene ne stoji niko i vjerovatno sam negdje napravio grešku u kocacima, u prikupljanju podataka, šta je radila ta zločinačka vojska i vjerovatno je više njima prekipjelo, jer vide da ja ne mirujem. Sebi sam postavio zadatak da neću mirovati dok ne demaskiram i potpuno ne razotkrijem način na koji su ti nesrećni ljudi nastradali, samo zato što su druge vjere i nacije”, rekao je Pejović za Slobodnu Evropu.¹⁹⁴ Akcija za ljudska prava (HRA) uputila je pismo Vrhovnom državnom tužilaštvu 16. Septembra, 2009. godine, u kome je zatražilo da se kontaktira Pejović i odluči o odgovarajućim mjerama njegove zaštite, međutim ni nakon dvije sedmice od ovog incidenta, Vrhovni državni tužilac nije stupio u kontakt s njim.¹⁹⁵

Deseti napad na Pejovića, odnosno treći ove godine, desio se 12. novembra 2009. godine, kada su mu opet demolirana kola u Herceg Novom.¹⁹⁶ Staklo na njegovom vozilu marke

188 *Ibid*

189 Vijesti, Išaran auto, nova opomena, 3. april 2009. godine

190 *Ibid*

191 *Ibid*

192 Radio Slobodna Evropa, <http://www.slobodnaevropa.org/content/pejovic/1824364.html>

193 *Ibid*

194 *Ibid*

195 Vijesti, Pejović državni neprijatelj, 20. septembar 2009. godine

196 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/crna_gora_deportacije_pejovic/1876206.html

Ford Mondeo, parkirano pored niza drugih netaknutih vozila, polomljeno je u dobro osvijetljenoj hercegnovskoj ulici.¹⁹⁷ Pejović je rekao za Radio Slobodna Evropa da je dobio informaciju da bi mogao biti likvidiran kako se ne bi pojavio na suđenju za deportaciju bosanskih izbjeglica.¹⁹⁸ Nakon te izjave Pejovića je kontaktirao Ministar unutrašnjih poslova, Ivan Brajović koji je obećao da će učiniti sve kako bi dobio zaštitu.¹⁹⁹ Čelnici javne i tajne policije izjavili su da su izjave Pejovića pretjerane i da oni nemaju informacije da je njegova bezbjednost ugrožena.²⁰⁰

Vrhovni državni tužilac, Ranka Čarapić nagovijestila je 13. Novembra, 2009. godine, da razmatra mogućnost da se Pejoviću ponudi status zaštićenog svjedoka.²⁰¹

Više javnih ličnosti i nevladinih organizacija uputilo je apel državnim institucijama da zaštite Pejovića od višegodišnjih vandalaskih napada.²⁰²

Štrajk učenika Cetinjske gimnazije

Većina učenika i nastavnika Gimnazije na Cetinju protestovali su izražavajući negodovanje povodom izbora novog direktora te obrazovne ustanove.²⁰³ Do protesta učenika cetinjske, najstarije Gimnazije u Crnoj Gori, došlo je zbog odluke Ministarstva prosvjete da ne potvrdi reizbor direktora Miomira Đurišića od strane školskog odbora, koga je Ministarstvo prosvjete potom raspustilo da bi novi odbor za vršioca dužnosti direktora škole imenovao Radu Perišić.²⁰⁴ Kao razlog protivljenja izboru Đurišića, navedeno je njegovo prijateljstvo sa Mitropolitom, Amfilohijem Radovićem.

Kako nije bilo dogovora između učenika i Ministarstva, vršilac dužnosti direktora, Rada Perišić podnijela je neopozivu ostavku.²⁰⁵ Predstavnici Ministarstva predložili su da Školski odbor postavi novog vršioca dužnosti, dok učenici roditelji i profesori nisu prihvatili kandidate za odbor koji bi preglasao imenovanje Miomira Đurišića.²⁰⁶

197 *Ibid*

198 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/deportacije_sudjenje/1886622.html

199 *Ibid*

200 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/intervju_slobodan_pejovic/1890690.html

201 Vijesti, Za Pejovića status Zaštićenog svedoka, 14. novembar 2009. godine

202 http://www.pcnen.com/detail.php?module=15&news_id=860

203 Vijesti, Škuletiću, mani se politike, 4. septembar 2009. godine

204 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/cetinje_gimnazija_direktor/1820785.html

205 DAN, Direktorica podijela ostavku, 15. septembar 2009. godine

206 Vijesti, Učenici izviždali Jokića, 15. septembar 2009. godine

Iako su iz Ministarstva obrazovanja više puta upućeni zahtjevi da se đaci vrate u klupe, đaci su odbili taj predlog ministarstva napominjući da neće prihvatiti nepravdu i političke pritiske. Štrajk učenika cetinjske Gimnazije trajao je 42 dana.

Tokom štrajka, cetinjskim gimnazijalcima širila se podrška kako od njihovih kolega iz podgoričke Gimnazije, tako i Sindikata prosvjete, Unije slobodnih sindikata, predstavnika nevladinih organizacija, gradonačelnika Cetinja itd.²⁰⁷

Nakon serije bezuspješnih sastanaka, na kojima je trebalo imenovati kandidate za školski odbor između Ministarstva i predstavnika učenika, i na taj način se riješi problem, Premijer Milo Đukanović najavio je da će se uključiti u rješavanje ovog problema.²⁰⁸ Nakon što se Premijer uključio u rješavanje problema, nakon dva dana pregovora, učenici i predsjednik Vlade uspjeli su da postignu dogovor i da se učenici vrate na nastavu.²⁰⁹ Za direktor Gimnazije na Cetinju, postavljen je Miomir Đurišić, za koga su se učenici zalagali od početka.

Napad na predsjednika OO Bar Hrvatske građanske inicijative

Predsjednik OO Hrvatske građanske inicijative i član Savjeta Nacionalnog vijeća Hrvata Crne Gore, Vladimir Medović prebijen je u blizini restorana 'Tri Duda' u Sutomoru oko 21:00.²¹⁰ Napala su ga dva nepoznata lica u večernjim satima dok je stajao naslonjen na stub gradske rasvjete.²¹¹ Od napada, Medović je zadobio iščašenje lijeve ruke, povredu lijevog kuka, kičme kao i više hematoma u predjelu glave.²¹² Za ovaj incident okrivljena su dva građanina Srbije, koji su napad izvršili jer je Medović nosio dres Hrvatske.

Incident sa obezbeđenjem predsjednika Skupštine

Dana 3. oktobra 2009. Godine, u 23:00, u malom praku ispred podgoričke picerije 'Maestro', u ulici Ivana Vujoševića, zbog bezazlenog dobacivanja, došlo je do tuče četvorice mladića sa obezbeđenjem koje je bilo u pratnji predsjednika Skupštine Crne Gore, Ranka Krivokapića.²¹³ U obračunu, lakše su povrijeđeni Krivokapićevi telohranitelji, Dejan Mujović i Mirko Medenica, dok je pomoć u Urgentnom bloku Kliničkog centra zatražio i uhapšeni Zoran Korać(26), koji je tvrdio da je dobio udarac u glavu drškom od pištolja.²¹⁴

207 *Ibid*

208 http://www.slobodnaevropa.org/content/cetinje_gimnazija/1845837.html

209 http://www.slobodnaevropa.org/content/cetinje_gimnazija/1850295.html

210 DAN, Pretučen funkcioner HGI, 22. septembar 2009. godine

211 *Ibid*

212 Vijesti, Tražice dozvolu za nošenje oružja, 22. septembar 2009. godine

213 Vijesti, Ironični pozdrav završio batinama na obje strane, 5. oktobar 2009. godine

214 *Ibid*

Zbog tuče sa obezbjeđenjem predsednika Skupštine, policija je uhapsila i Koraćevog brata Slobodana (23) kao i njihove drugove Miloša Žurića (25) i Marka Karadaglića (26), kojima je u policijskom rješenju o zadržavanju na teret stavljeno krivično djelo 'napad na ovlašćeno službeno lice u vršenju službene radnje'.²¹⁵

Četvorica mladića koji su osumnjičeni za napad na obezbjeđenje Predsjednika Parlamenta Crne Gore, Ranka Krivokapića, nakon što su dali izjave pred istražnim sudijom, pušteni su na slobodu.²¹⁶

Predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranko Krivokapić rekao je da žali zbog incidenta njegovog obezbjeđenja s četvoricom mladića, koji su se, kako je naveo, neprimjerno ponašali. „Spreman sam da ga razumijem kao mladalačko iskazivanje, ali nažalost u neprimjernom obliku i na neprimjeren način“, kazao je Krivokapić novinama.²¹⁷

Osumnjičeni mladići su pred nadležnim tužiocem iskazali žaljenje zbog incidenta i spremnost da svoju odgovornost za incident iskažu kroz društveno korisni rad.²¹⁸ Povodom ovog slučaja, nadležni državni tužilac odredio je odlaganje krivičnog gonjenja grupe mladića, uz nalog da isti mladići izvrše društveno koristan rad u trajanju od 60 sati.²¹⁹

Demoliranje automobila člana lokalnog odbora Demokratske partije socijalista

Članu lokalnog odbora Demokratske partije socijalista u Andrijevići, Igoru Laliću oštećen je automobil marke Reno 5.²²⁰ Incident se dogodio 9. novembra 2009. godine, oko 01:00 poslije ponoći u Andrijevići, na parking u između Crnogorske komercijalne banke i Doma zdravlja, kada je bačena bomba M-75 ispod Lalićevog vozila.²²¹

Od prošle godine, ovo je treći put demoliranja njegovog automobila. Tokom prošlogodišnjih predsjedničkih izbora, dok je Lalić bio član izborne komisije u područnom odjeljenju Osnovne škole 'Milić Keljanović', po zatvaranju glasačkog mjesta, nepoznati napadač podmetnuo je vatru ispod njegovog auta i pobjegao.²²² YIHR je već u prošlim izvještajima opisivala ove incidente.²²³

215 *Ibid*

216 PCNEN – Prve crnogorske elektronske novine, VIJESTI, Negirali krivicu, pušteni na slobodu, 5. oktobar 2009. www.pcnen.com/detail.php?module=2&news_id=40412

217 www.cafemontenegro.com/index.php?group=22&news=91245

218 Saopštenje za javnost koju su potpisali advokati Nikola Martinović i Dražen Medojević, nalazi se u dokumentaciji YIHR

219 *Ibid*

220 Vijesti, Ko mu se nameraćio, 10. novembar 2009. godine

221 *Ibid*

222 *Ibid*

223 Ljudska prava u Crnoj Gori 2008, izvještaj Inicijative mladih za ljudska prava

Prema riječima Lalića, 18.marta 2009. godine, ubačen je Molotovljev koktel nakon posjete Svetozara Marovića, Predraga Boškovoća i Nikole Kovačevića i sastanka sa lokalnim odborom DPS-a.²²⁴ Istražni sudija Osnovnog suda u Beranama, Milovan Spasojević izjavio je da će predmete izuzete sa mjesta eksplozije uputiti na analizu u Foreznički centar u Danilovgradu.²²⁵

Slučajevi napada, prijetnji i tužbi prema novinarima i javnim ličnostima

Slučaj Đukanović - Kaluđerović

Bivši predsjednik borda KAP-a Vojin Đukanović tužio je poslanika Socijalističke narodne partije, Velizara Kaluđerovića za duševne boli, jer ga je optuživao da zagovara privatizaciju zbog ličnih interesa.²²⁶ Đukanović je tražio obeštećenje od 7.000 eura za pretrpljene duševne bolove jer je 19. oktobra 2005. godine u skupštinskoj raspravi Kaluđerović izjavio da je Đukanović, kao Ministar privrede, predsjednik Upravnog odbora KAP-a i član Borda direktora podržao privatizaciju KAP-a.²²⁷

Tužba za klevetu: Slučaj Džomić – Veljović

Podgorički paroh Velibor Džomić podnio je tužbu za klevetu protiv direktora Uprave policije, Veselina Veljovića.²²⁸ Džomić je tužio Veljovića jer je na skupštinskom Odboru za bezbjednost, koja je bila zatvorena za javnost, rekao da su lider Nove srpske demokratije, Andrija Mandić, sveštenici Velibor Džomić i Branko Tapušević kovali plan za paljenje Skupštine.²²⁹

Na ročištu održanom 10.septembra 2009.godine, suđenje je odloženo na neodređeno vrijeme dok se ne utvrdi ko je nadležan da direktora Uprave policije, Veselina Veljovića oslobodi čuvanja službene tajne.²³⁰ Džomić je na to kazao da je po Zakonu o čuvanju službene tajne jasno precizirano ko je nadležan za objavljivanje službene tajne i da je u ovom slučaju starješina Uprave policije, odnosno sam Veljović.²³¹ Takođe, Džomić je kao dokaz priložio kopiju pasoša kako bi se vidjelo da je on u tom periodu bio van Crne Gore.²³²

224 Dan, Treći napad na šumara, 10. novembar 2009. godine

225 *Ibid*

226 Vijesti, Zbog Kaluđerovića pao u depresiju, 28. maj 2009. godine

227 *Ibid*

228 Vijesti, Veljović se povjerio samo poslanicima, 30. april 2009. godine

229 Dan, Veljović čuti zbog službene tajne, 30. april 2009. godine

230 Dan, Veljović sebe da oslobodi čuvanja tajne, 11. septembar 2009.godine

231 *Ibid*

232 Vijesti, Sudija zvala obezbeđenje da novinarima uzme telefone, 25. septembar 2009.godine

Na jednom od pripremnih ročišta, sudija Vjera Šljivančanin nije htjela da počne raspravu sve dok prisutni u sudnici na stolu ne ostave mobilne telefone.²³³ Sudija je novinarima i licima koji su došli da prate suđenje, rekla da se udalje iz sudnice jer, kako je ona obrazložila, za njihovo prisustvo treba odobrenje predsjednika Osnovnog suda, Zorana Radovića.²³⁴ Nakon što se konsultovala sa predsjednikom Osnovnog suda, sudija je pozvala novinare da uđu, jer joj je rečeno da suđenje može biti otvoreno za javnost, ali je zahtjevala da joj se predaju mobilni telefoni.²³⁵ Sva lica, uključujući advokate i tužioca, morali su staviti telefone na sudijin sto.²³⁶ Predsjednik Advokatske komore, Zdravko Begović, kao i mnogi drugi stručnjaci povodom ovog incidenta, ocijenili su da niko ne smije da uskrati prisustvo na suđenju, bez obzira šta mislio o njemu.²³⁷

Tokom suđenja, direktor Uprave policije, Veselin Veljović osporio je tvrdnje i rekao da nikada javno nije pomenuo Džomića u bilo kom kontaktu.²³⁸ Sud je odbacio tužbu protiv Veljovića kao neosnovanu.²³⁹

Tužba za klevetu protiv Ibrahima Čikića

Nakon što je objavio knjigu 'Gdje sunce ne grije', u kojoj govori o tome šta mu se desilo početkom ratnih dešavanja u Crnoj Gori, autora knjige, Ibrahima Čikić tužili su za klevetu jedanaest lica koja se spominju u knjizi, a koja su bivši radnici zatvora i bijelopoljskih ljekara.²⁴⁰ Čikić i još dvadeset čelnika Stranke demokratske akcije Crne Gore, uhapšeni su '94. godine i osuđeni da su planirali oružani ustanak u Sandžaku. Oni su '96. godine bili oslobođeni abolicijom predsjednika Momira Bulatovića, a potom je i Vrhovni sud Crne Gore odbacio navode tužilaštva. U svojoj knjizi, Čikić detaljno opisuje policijsku torturu koja je nad njim sprovedena prilikom dolaska u zatvor zbog čega ga niko nije tužio. On opisuje i nehumana postupanja u zatvoru, ali i političku motivisanost tog procesa.

Početak suđenja za klevetu zakazan je za 12. maj 2009. godine, međutim, kako je rekao novinaru Vijesti, Čikić nije dobio nikakvo obavještenje od suda.²⁴¹ Sudija bijelopoljskog Osnovnog suda, Rahmo Banda rekao je da nema potvrdu da je Čikić obaviješten o održavanju pretresa i zbog toga odložio suđenje.²⁴² *"Jedini moj grijeh je što sam se usudio da se sjećam torture koju su nada mnom izvršili pripadnici crnogorske policije i zatvorski čuvari u Bijelom*

233 Vijesti, Sudija zvala obezbeđenje da novinarima uzme telefone, 25. septembar 2009.godine

234 *Ibid*

235 Dan, Sudijin obračun sa Danom, 25. septembar 2009.godine

236 *Ibid*

237 Dan, Da se stuži kako se sudi, 26. septembar 2009. godine

238 Vijesti, Nisam pominjao Džomića, 7. novembar 2009. godine

239 Pobjeda, Džomićev zahtjev neosnovan, 28. novembar 2009. godine

240 Vijesti, Čikića za klevetu tuži 11 Bijelopoljaca, 27. april 2009. godine

241 *Ibid*

242 Vijesti, Čikiću nijesu javili, 13. maj 2009. godine

Polju. Sama činjenica da me tuži jedanaest bivših radnika bijelopoljskog zatvora, dovoljno govori da je to produžetak zločina iz 1994. godine”, izjavio je Čikić.²⁴³

Sudija Banda saopštio je na ročištu, održanom 15. septembra 2009. godine, da će Ibrahimu Čikiću biti suđeno u odsustvu jer se nije pojavio na više ročišta.²⁴⁴ Kako su prenijele dnevne novine Vijesti, Čikiću još nije uručena tužba, niti poziv da prisustvuje ročištu iako je dva mjeseca proveo u Bijelom Polju.²⁴⁵

Advokat Čikića, Dragan Prelević podnio je inicijativu 20. oktobra 2009. godine za razrješenje sudije Osnovnog suda, Bande zbog nestučnog i nesavjesnog ponašanja donijevši protivzakonitu odluku da se Čikiću sudi u odsustvu što je, po Preleviću, direktno kršenje odredbi Zakona o krivičnom postupku.²⁴⁶ Čikićev advokat takođe je pokrenuo upravni spor protiv odluke Višeg suda u Bijelom Polju, koji je onemogućio uvid u spise predmeta koji je pravosnažno okončan 1995. godine protiv Ibrahima Čikića.²⁴⁷ U inicijativi takođe stoji da Čikić nije u bjekstvu i da nije nedostižan državnim organima, već uslijed porodične situacije živi u Sarajevu i u Bijelom Polju, zavisno od potreba i mogućnosti. Zbog toga Prelević smatra da ne postoji razlog da mu se sudi u odsustvu jer je poziv mogao biti predat bez ikakvih smetnji u Bijelom Polju ili Sarajevu.²⁴⁸ Sudija Banda zbog ove inicijative odložio suđenje dok se ne odluči o zahtjevu za njegovo razrješenje.²⁴⁹

Grupa građana uputila je apel crnogorskoj i međunarodnoj javnosti da se pridruže i Ibrahimu Čikiću i *‘drugim žrtvama političkih progona, pruže neophodnu solidarnost i podršku, njihovim progoniteljima zasluženu kritiku i osudu, a Crnoj Gori šansu da se vrati u političku i svaku drugu normalnost.*²⁵⁰

Grupa građana pozvala je i Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore da u skladu sa zakonom preuzme sve neophodne mjere, kako bi se rasvijetlio i kaznio zločin počinjen nad Ibrahimom Čikićem i ostalima tokom 1994 - 1995. godine.

Tužbe za klevetu: Komnenić

Novinar nedjeljnika Monitor, Petar Komnenić tužen je za klevetu zbog teksta koji je objavio početkom ljeta 2007. godine, a u kome je pisao da je direktor Uprave policije, Veselin Veljović na sjednici skupštinskog Odbora za bezbjednost saopštio da pojedina lica

243 Vijesti, *Obraz se čuvao 90-ih, a ne sada*, 14. maj 2009. godine

244 Vijesti, *Čikiću se sudi u odsustvu*, 17. septembar 2009. godine

245 *Ibid*

246 Dan, *Uništi me Banda*, 21. oktobar 2009. godine

247 Vijesti, *Traži smjenu Bande*, 21. oktobar 2009. godine

248 *Ibid*

249 Vijesti, *Čeka se odluka o razrješenju Bande*, 22. oktobar 2009. godine

250 Vijesti, *Da prestane progon neistomišljenika*, 19. jun 2009. godine

sa visokih položaja u pravosuđu ometaju i blokiraju istrage. U tom kontekstu, pomenuti su sudije Ivica Stanković i Radovan Mandić. Sudija Stanković podnio je tužbu protiv Komnenića. Suđenje je odloženo jer se sudskom pozivu nije odazvao bivši sudija Višeg suda Radovan Mandić iako je izdata naredba za prinudno dovođenje.²⁵¹ Prema riječima sudije Ane Vuković, Radovan Mandić nije se po treći put pojavio na glavni pretres iako je uredno obaviješten da treba da bude saslušan u svojstvu svjedoka.²⁵² Suđenje je ponovo odloženo za 16. jul, jer se Radovan Mandić nije odazvao pozivu.²⁵³

Nakon ročišta koje je održano 2. septembra, u kome je u svojstvu svjedoka prisustvovao bivši sudija Višeg suda Radovan Mandić, potvrdio je da krajem 2005. godine prisluškivan njegov mobilni telefon u sklopu mjera tajnog nadzora koje je odobrio tadašnji istražni sudija Hamid Ganjola.²⁵⁴ Kada je istekla mjera, Mandić je po zakonu tražio na uvid predmet od predsjednika Višeg suda Ivica Stankovića, kako bi znao ko i zbog čega je naložio mjere preduzete nad njim.²⁵⁵ Iako je Stanković naložio svim istražnim sudijama da dostave predmete u kojima su određene mjere tajnog nadzora, taj predmet nikada nije vraćen od Specijalnog tužilaštva gdje je predat, prema dopisu Ganjole.²⁵⁶ Ove mjere sprovedene su u okviru istrage o ubistvu inspektora Slavoljuba Ščekića.²⁵⁷ Mandić je takođe na sudu rekao da se iznenadio kada je Stanković reagovao na tekst Komnenića jer su svi tada pretpostavljali da su prisluškivani.²⁵⁸ Mandić je istakao da je izbjegavao da svjedoči jer nije želio da se služi neistinama.²⁵⁹

Predsjednik Udruženja pravika, Stanko Marić i Akcija za ljudska prava reagovali su povodom izjave Radovana Mandića i pozvali tužilaštvo da temeljno istraži navode dugogodišnjeg sudije Višeg suda o nezakonitom prisluškivanju sudija Višeg suda u Podgorici 2005. godine.²⁶⁰ *“Iskaz koji je dao dugogodišnji sudija Višeg suda ukazuje na moguće izvršenje nekoliko krivičnih djela, uključujući i zloupotrebu službenog položaja od strane visokih funkcionera u pravosuđu. Mjera sposobnosti države da ostvari vladavinu prava cijeni se upravo prema sposobnosti njenog pravosuđa da nepristrasno istraži i procesuirá zloupotrebe u vlastitim redovima”*, rečeno je iz Akcije za ljudska prava.²⁶¹

Nekadašnji istražni sudija, Hamid Ganjola negirao je u nastavku suđenja da je ikada naredio mjere tajnog nadzora prema kolegama iz Višeg suda u Podgorici.²⁶² Na suočavanju, Ganjola i Mandić ostali su pri svojim stavovima, odnosno Mandić je i dalje tvrdio da su

251 Vijesti, Policija ne obavještava zašto ne privodi Mandića, 4. jun 2009. godine

252 Dan, Nalog za privođenje Radovana Mandića, 4. jun 2009. godine

253 Vijesti, Mandić ponovo poslao dopis, 17. jul 2009. godine

254 Dan, Mandić bio pod tajnim nadzorom, 3. septembar 2009. godine

255 *Ibid*

256 Vijesti, Mandić tvrdi da je pola suda bilo pod tajnim nadzorom, 3. septembar 2009. godine

257 *Ibid*

258 *Ibid*

259 *Ibid*

260 Vijesti, Marić: Tužilaštvo kršilo zakon, 4. avgust 2009. godine

261 Dan, Tužilaštvo da istraži navode Mandića, 4. avgust 2009. godine

262 Dan, Radovan priča gluposti, 22. septembar 2009. godine

Ganjola i Stanković naredili tajni nadzor nad njim i još nekim sudijama, dok je Ganjola demantovao te tvrdnje.²⁶³ Presudom Osnovnog suda u Podgorici, Komnenić je kažnjen novčanom kaznom od 3,000 eura.²⁶⁴ *“Znam da je to naivno, ali sam se pomalo nadao oslobađajućoj presudi. Ne gubim nadu da u ovoj državi nije sve mrtvo, da pravosuđe nije potpuno zarobljeno. Ovo je još jedan dokaz da je to realno stanje, i da sud i drugi organi uredno ignorišu i činjenično stanje i predočene dokaze i izjave naših zvaničnih izvora”*, rekao je Komnenić.²⁶⁵ Komnenić je izjavio da će se žaliti na presudu.²⁶⁶ Advokad Nikola Martinović ovu presudu smatra nezakonitom i neodrživom. *“Ukoliko ove presude budu praksa crnogorskih sudova i drugostepenih distance, onda sam ubijeden da treba objaviti čitulju slobodnom novinarstvu u Crnoj Gori”*, rekao je Martinović.²⁶⁷

Povodom prvestepene presude reagovala su mnoge javne ličnosti i nevladine organizacije. Akcija za ljudska prava saopštila je da je ovom odlukom sudija pokazao nerazumijevanje uloge medija da u demokratskom društvu istražuju i otkrivaju teme od javnog interesa, kakva je nesumnjivo pitanje nezakonite primjene mjera tajnog nadzora.²⁶⁸ Predsjednik Udruženja pravika Crne Gore, Branislav Radulović ocijenio je da ovakvim presudama javnost sve više gubi povjerenje u nezavisnost i kredibilitet sudstva.²⁶⁹ On je naglasio da presude nijesu usaglašene sa međunarodnom praksom Evropskog suda za ljudska prava i da, umjesto što ovi slučajevi predstavljaju incident, oni predstavljaju pravilo koje se može odraziti na ostvarivanja prava na slobodno izražavanje.²⁷⁰

Istog novinara tužio je za klevetu i Safet Kalić zbog objavljenog teksta u Monitoru u septembru 2008. godine.²⁷¹ U tom tekstu autor navodi da je Kalić ‘glavni narkobos’, njegovu povezanost sa pripadnicima Zemunskog klana kao i da je privođen zbog hapšenja desetočlane grupe optužene za pripremanje likvidacije jedne osobe.²⁷² Komnenić se u svom tekstu pozvao na izvještaj Agencije za nacionalnu bezbjednost Crne Gore (ANB) koji je svojevremeno predstavljen članovima skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu, a čiji su djelovi procurili u medije.²⁷³ Na ročištu koje je zakazano 9. jula 2009. godine, direktor Agencije za nacionalnu bezbjednost, Duško Marković trebao je da objasni kako je Agencija u jednom od svojih izvještaja tretirala Safeta Kalića. Marković je odbio da se pojavi, a

263 Dan, Radovan pričao, Ganjola ćutao, 7. oktobar 2009.godine

264 Vijesti, Komnenić da plati 3000 eura, 8. oktobar 2009.godine

265 *Ibid*

266 *Ibid*

267 *Ibid*

268 Dan, Gušenje istraživačkog novinarstva, 9. oktobar 2009.godine

269 Vijesti, Zastrășivanje medija ne može dugo opstati, 9. oktobar 2009.godine

270 *Ibid*

271 Vijesti, Sudija: Duško mora u sudnicu, 10. jul 2009.godine

272 *Ibid*

273 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/komnenic_monitor/1884228.html

umjesto toga poslao je dopis u kome je tvrdio da ne može govoriti o toj temi jer bi time povrijedio službenu tajnu.²⁷⁴

Sudija Dijana Radulović nije prihvatila obrazloženje Markovića i naložila je da se pojavi na sljedećem ročištu.²⁷⁵ Direktor ANB nije se pojavio na još jednom ročištu koje je bilo zakazano 2. septembra 2009.godine.²⁷⁶ On je sudu dostavio dopis u kome je naveo da ne može da prisustvuje pretresu zbog ranije preduzetih obaveza na međunarodnom planu.²⁷⁷

Osnovni sud u Podgorici donio je presudu 21. novembra 2009. godine, kojom je kaznio Komnenića sa 2.000 eura po tužbi Kalića.²⁷⁸ Sudija Dijana Radulović u presudi je navela da je Komnenić u tekstu iz 2008. Godine iznio 'neistinite tvrdnje koje mogu da štete ugledu tužioća'. Komnenić je najavio da će se žaliti na presudu koju je nazvao 'sramnom', jer 'zabranjuje istraživačko novinarstvo u Crnoj Gori'.²⁷⁹ *"Kada se razmotre presude koje crnogorski sudovi u posljednje vrijeme izriču novinarima i medijima, uočavaju se tri ključne zabrane istraživačkog i svakog drugog oblika novinarstva u Crnoj Gori. Prvo su sudovi zabranili iznošenje vrijednosnih sudova. Onda su sankcionisali medij zbog prenošenja autorskih stavova i tekstova crnogorskih poslanika, javnih djelatnika i predsjedničkih kandidata. Na tu presudu naslonila se i ona kojom je zabranjeno i citiranje relevantnih sagovornika i svjedoka koji su u sudskom procesu ponovili, pa čak i proširili svoje navode, na kojima je tekst ključno baziran. Njihovo svjedočenje ignorisano je, baš kao i priložena dokumentacija koja podgrijava sumnje, a novinar osuđen za klevetu sa plitkim i potpuno nerazumljivim obrazloženjem. Na kraju, sudovi su zabranili i citiranje saopštenja i dokumentata zvaničnih državnih organa, stavljajući kompletnoj novinarskoj zajednici do znanja da je istraživanje pojedinih tema i ličnosti - nepoželjno"*, rekao je Komnenić istraživaču YIHR.²⁸⁰

Član Novinarskog samoregulatornog tijela, Neđeljko Rudović tvrdi da se ovim presudama želi ugušiti slobodno novinarstvo i da će posljedice biti teške, pa kaže: *"Uopšte, novinarstvo u Crnoj Gori pokušava da se svede na najniže grane, na onu situaciju s početka devedesetih kada su gotovo svi bili u uniformi i kada su gotovo svi bili u službi tadašnje vladajuće politike. Sve ovo ima dalekosežne, teške posljedice, a prije svega jedna od najtežih je što mi svi polako počinjemo da gubimo vjeru, ako smo je ikad imali, u pravdu i u Crnu Goru kao pravnu državu, u Crnu Goru kao državu koja bi mogla doći u društvo modernih evropskih država koje se prije svega poznaju po vladavini prava."*²⁸¹

274 Dan, Na Kalićevoj svadbi zajedno „Zemunci“ i DB- ovcu, 10. jul 2009.godine

275 *Ibid*

276 Dan, Duško Marković nije došao, 3. septembar 2009.godine

277 *Ibid*

278 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/komnenic_monitor/1884228.html

279 *Ibid*

280 Iz razgovora istraživača YIHR i Petra Komnenića, od 10. decembra 2009. godine

281 *Ibid*

Treći postupak koji je vođen protiv Komnenića po tužbi Tomislava Kovača obustavljen je 29. septembra 2009.godine.²⁸² Vlasnik firme 'Aleksandrija' i bivši ministar policije u Srbiji podnio je tužbu za klevetu protiv Komnenića zbog teksta u kome se navodi da Kovač nema crnogorsko državljanstvo.²⁸³ Kako se na suđenju nije pojavio Tomislav Kovač, kao ni njegov advokat postupak je zaključen jer se nedolaskom tužioca, tužba smatra povučenom.²⁸⁴

“Osnovni problem je taj što se sloboda govora u Crnoj Gori ne razumije onako kako bi trebalo i ne razumije na način na koji se ona primjenjuje u Evropi. Određeni nivo provokativnosti apsolutno je neophodan u novinarstvu. Pitanje istinitosti, koje se non-stop od novinara i poslanika javne riječi traži, koju treba da dokazuje pred sudom, nije na tom nivou na kojem se traži u crnogorskom pravosuđu. Evropa podrazumijeva da ako imate razumnog razloga da u nešto vjerujete, onda ne treba dalje da istražujete jer novinari nisu systemska poluga koja se bavi procesiranjem određenih pojava. Oni na te pojave ukazuju i dovoljno je da pokažu neki razuman nivo vjerovanja ili opravdanost određene činjenice, a ne da istražuju da li je to stvarno tako u skladu sa Krivičnim zakonom ili u skladu sa drugim zakonima. Novinari imaju dozu slobode i nije njihova obaveza da budu istražni organi. Taj problem javlja se u crnogorskim sudovima”, istakao je Nikola Martinović za Radio Slobodna Evropa.²⁸⁵

Tužba za klevetu protiv DAN-a

Vijeće sudije Osnovnog suda u Podgorici Vjere Šljivančanin donijelo je presudu kojom se dnevni list DAN obavezuje da Veselinu - Vesku Baroviću, Branku Vujoševiću i Danilu Mitroviću, isplati po 10.000 eura, na ime duševnih bolova, zbog teksta 'Milioni duvanske mafije u KK Budućnost'.²⁸⁶ Sporni tekst u cijelosti je preuzet i objavljen iz hrvatskog nedjeljnika 'Nacional' 2001. godine.²⁸⁷ Tužiocu su kao sporan naveli i tekst 'Protivnik Cibone u Jadranskoj ligi'.²⁸⁸

U presudi je navedeno da se tuženi obavezuje da isplati navedeni iznos tuženima na ime duševnih bolova, povrede dostojanstva, časti i ugleda. U obrazloženju presude navodi se da su tužiocu posebno ukazali na objavljivanje njihovih fotografija kao članova crnogorske duvanske mafije.²⁸⁹ Sudija Vjera Šljivančanin tvrdi da je iz iskaza Veselina Barovića utvrđeno da je dana kada je DAN objavio pomenute naslove doživio neprijatnosti privatno i poslovno.²⁹⁰

282 Vijesti, Kovač povukao tužbu, 30. septembar 2009.godine

283 *Ibid*

284 *Ibid*

285 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/intervju_nikola_martinoVIC/1848579.html, 13. oktobra 2009. godine

286 DAN, Sa 30.000 eura smirili duševne bolove, 29. jun 2009. godine

287 *Ibid*

288 *Ibid*

289 *Ibid*

290 *Ibid*

Novinar zagrebačkog Nacionala, Berislav Jelinić izjavio je povodom presude da ga ta vijest nije iznenadila jer je to u Crnoj Gori postala ‘zanimljiva praksa’, posebno kada se radi o dnevnom listu DAN.²⁹¹ Predsjednik Udruženja novinara Crne Gore, Jovan Plamenac saopštio je da je nelogično da DAN bude osuđen zbog navoda u tekstu koji je prenio iz zagrebačkog Nacionala, a da protiv tog nedjeljnika nije ni podnijeta tužba. Takođe, on je istakao da je nelogično da Danu sudi sudija koja je nedavno i sama tužila DAN.²⁹² Sudija Vjera Šljivančanin i sama se našla u ulozi tužioca protiv DAN-a zbog izjave koju je profesor Risto Bogojević dao medijima. Ona je dobila 15.000 eura na ime pretrpljenih duševnih bolova.²⁹³

Od osnivanja dnevnog lista DAN, pred crnogorskim sudovima pokrenuto je više od 80 tužbi izdavača lista, urednika i novinara.²⁹⁴ “Na naš list pritisci su se vršili kontinuirano, od tužbi preko prebijanja i hapšenja glavnog i odgovornog urednika, paljenja štamparije i na kraju ubistva Duška Jovanovića, direktora i prvog čovjeka Dana. Ni nakon njegovog mučkog ubistva sa pritiscima na Dan nije se stalo, upućivane su prijeteće urednicima i novinarima, podizane tužbe, ostavljene “zolje” ispred ulaza redakcije, a bilo je i dojava o podmetanju eksplozivnih naprava”, istaknuto je u članku koji je Dan objavio.²⁹⁵ Neki od sudskih sporova protiv Dan-a od 2004. do 2009. godine vođeni su po tužbi Mila Đukanovića, Duška Markovića, Ivanović Božidara, Vuka Boškovića, Filipa Ceptera, Dušanke Jeknić, Veska Barovića, Danila Mitrovića, Branka Vujoševića, Stanka Subotića, Krgović Ljubiše, Vjere Šljivančanin u kome ukupna cifra iznosi više od 150.000 eura.²⁹⁶

Tužba za klevetu protiv Veseljka Koprivice

Novinar nedeljnika Monitor, Veseljko Koprivica oslobođen je prvostepene optužbe za klevetu, koju je protiv njega podnio bivši lider Liberalnog saveza Slavko Perović.²⁹⁷ Slavko Perović tužio je Koprivicu zato što je u Monitoru 15. novembra 2007. godine zbog teksta “Poslanik u zatvoru”, u kome je naveo da se Perović, u restoranu spušskog zatvora, sreo sa Milom Đukanovićem.²⁹⁸ Veseljko Koprivica je za Slobodnu Evropu rekao “da je to ohrabrujuće, ne samo za novinare nego i za sudije i mislim da na osnovu ove presude mogu da zaključim da sada u crnogorskim sudovima stasava jedna nova generacija sudija profesionalaca koji poštuju evropske standarde bar kada su u pitanju novinari. Vidjećemo kako će se stvari odvijati. Ja sam ovu spornu informaciju čuo od gospodina Slavka Perovića u vrijeme dok sam bio glavni urednik lista “Liberal”. Nijesam ja tome pridavao nikakvo značenje. Nikakva to tajna nije bila. Ja sam u tom tekstu sasvim uzgredno pomenuo, a tema teksta je bila

291 Dan, Tužila i sudila, 30. jun 2009. godine

292 *Ibid*

293 *Ibid*

294 Dan, Sami protiv svih, 7. septembar 2009.godine

295 *Ibid*

296 *Ibid*

297 Vijesti, Koprivica nije naučio Peroviću, 11. jun 2009. godine

298 *Ibid*

direktor spuškog zatvora, odnosno, Zavoda za izricanje krivičnih sankcija, kako se to sada zvanično zove. Nijesam ni sanjao da će to biti uvreda. Zašto bi bila uvreda da se politički protivnici sastaju i razgovaraju. Ja nijesam nikakve zaključke iz te rečenice izvodio, a nije nikakvog razloga bilo da ne povjerujem u istinitost te informacije. Sud je ocijenio na osnovu odgovarajućih zakonskih odredbi da moja namjera nije bila da klevetam, da namjestim bilo kakvu štetu časti i ugledu Slavka Perovića i presuda je oslobođajuća.”²⁹⁹

Advokat Slavka Perovića najavio je žalbu Višem sudu u Podgorici.³⁰⁰ Koprivica je jedan od najčešće tuženih novinara u Crnoj Gori. Protiv njega, od 1994. godine se vodilo oko 20 slučajeva, dok se trenutno ove godine vodilo pet sudskih postupaka.³⁰¹

Pravosnažna presuda Veseljku Koprivici, po kojoj je osuđen da novinarima Miloradu Boškoviću i Milanu Stojoviću isplati obeštećenje, je postala izvršna u oktobru ove godine.³⁰² On će Boškoviću i Stojoviću morati da isplati po 5000 eura sa kamatom od 23 oktobra 2004 godine i troškovima postupka u iznosu od 4020 eura sa kamatom od 8 septembra 2008. godine. Koprivici je izrečena kazna zbog teksta “Šesnaestorica” koji je objavio u Liberalu 24 septembra 1994 godine. U tom tekstu je naveo da se u spisima Haškog tribunala nalaze imena 16-torice crnogorskih novinara zbog ratnohušakačkih tekstova.³⁰³ Zbog istog teksta, Koprivica je osuđen po tužbi Božidara Čolovića presudom Višeg suda u Podgorici. Kazna koju je trebao da isplati, zbog nanešenih bolova zbog povrede časti i ugleda, je iznosila 15.505 eura.³⁰⁴

Tužba za klevetu: Medojević i „Vijesti“

Vlasnik Željezare MNSS BV podnio je tužbu protiv Nebojše Medojevića i izdavača Vijesti, preduzeća Daily press zbog teksta “Pranje novca umjesto specijalnih čelika”, objavljenog 17.februara 2008.godine. Tužbom je traženo obeštećenje od 10 miliona eura zbog narušenog poslovnog ugleda.³⁰⁵ U svom autorskom tekstu, Medojević je izrazio sumnju u pouzdanost novog partnera crnogorske Vlade i ukazao da postoji veliki rizik da kompanija MNSS iz Holandije deponuje keš od nelegalnih aktivnosti.³⁰⁶ Osnovni sud u Podgorici presudio je da izdavač dnevnika Vijesti, Daily press koji je objavi tekst i lider Pokreta za promjene, Nebojša Medojević solidarno isplate 33.000 eura na ime nematerijalne štete vlasniku Željezare, preduzeću MNSS BV, zbog teksta kojeg je Medojević objavio u Vijestima.³⁰⁷ U presudi,

299 Radio Slobodna evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/intervju_veseljko_koprivica/1753796.html

300 *Ibid*

301 *Ibid*

302 Vijesti, Koprivici počistili račun, 24. oktobar 2009.godine

303 *Ibid*

304 *Ibid*

305 www.cafemontenegro.com, Presuđeno i Vijestima i Medojeviću, 5. septembar 2009.godine

306 www.cafemontenegro.com, 5. septembar 2009.godine

307 www.cafemontenegro.com, 5. septembar 2009.godine

sudija Blažo Jovanić navodi da je Medojević bez dokaza optužio vlasnike Željezare, a da su Vijesti morale da provjere istinitost Medojevićevih tvrdnji, pa tek da objave tekst i na taj način pokažu profesionalnost.³⁰⁸ Advokati Nebojše Medojevića uložili su žalbu Višem sudu na prvostepenu presudu.³⁰⁹ U žalbi se između ostalog kaže da ni jedan potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovor ne utvrđuje pravo na nematerijalnu štetu pravnom licu zbog narušenog poslovnog ugleda.³¹⁰

Advokat Nikola Martinović u žalbi Višem sudu za prvostepenu presudu naveo je između ostalog da ako bi se prihvatio stav sudije Osnovnog suda Blaža Jovanića, iz presude kojom obavezuje izdavača Vijesti Dejli pres, da nadoknadi nematerijalnu štetu pravnom licu zbog objavljivanja autorskog teksta, onda bi novina bila dužna da provjerava svaki stav lidera političke partije, poslanika itd. “To bi vodilo gašenju dnevne informisanosti, a svaka dnevna novina bi morala istovremeno postati policijska stanica i institucija za vještačenje”.³¹¹

Pomoćnik direktora Agencije za radio-difuziju Momčilo Stojanović istakao je da presuda medijima zbog objavljivanja stavova javnih ličnosti neprihvatljiva.³¹² Novinar Duško Vuković ocijenio je da u ovakve presude opasne sa stanovišta slobode informisanja i da se radi o praksi da mediji budu kažnjavani zbog prenesenog mišljenja njihovog sagovornika, čime se stvara opasnost da se spriječi otvaranje dijaloga i javna rasprava o važnim pitanjima.³¹³ Direktor Instituta za medije Radojica Bulatović ocijenio je da se ovakvim kaznama sužava prostor za spoznaju činjenica od javne važnosti.³¹⁴ Zbog ove presude reagovali su i novinari iz Hrvatske i Srbije ističući da se presudom za prenošenje autorskog teksta ograničavaju medijske slobode i ukazuje na postoji veza između političara i pravosudnih organa.³¹⁵

Urednica programa Akcije za ljudska prava Tea Gorjanc-Prelević istakla je da je ova presuda rezultat pogrešnaže primjenp prakse Evropskog suda za ljudska prava.³¹⁶ Sprječavanje medija da objavljuju izjave trećih lica, posebno kada se radi o političarima, istaknutim javnim ličnostima i poslanicima, prije nego što utvrde istinitost njihovih tvrdnji, potpuno bi “obesmisliilo funkciju medija kao foruma za obavještavanje javnosti ne samo o apsolutno istinitim podacima, već i stavovima javnih ličnosti u odnosu na pitanja od javnog interesa.”³¹⁷

Ambasadorka OEBS-a Paraskiva Badesku istakla je da bilo kakav “fizički napad, pogotovo na novinare, jeste čin za koji nema opravdanja jer predstavlja atak na ljudsko

308 Vijesti, Jovanoviću presudu zdrav razum ne može prihvatiti, 8. septembar 2009.godine

309 Vijesti, Jovanićevo pravo ne postoji u praksi, 22. septembar 2009. godine

310 *Ibid*

311 Vijesti, Po Jovanoviću, novine bi bile policijske stanice, 23. Septembar 2009.godine

312 Vijesti, Jovanoviću presudu zdrav razum ne može prihvatiti, 8. septembar 2009.godine

313 *Ibid*

314 *Ibid*

315 *Ibid*

316 Vijesti, Zastrašujuća poruka medijima, 6. septembar 2009. godine

317 *Ibid*

dostojanstvo i slobodiju medija generalno. Potrebno je naglasiti da javne ličnosti moraju biti otvorene prema kritici i moraju iskazati visok stepen tolerancije prema radu medija i medijskih poslenika, jer je sloboda medija okosnica demokratskog društva, u kome mediji služe javnom interesu.”³¹⁸

Vijesti su do sada platile ili će platiti nakon pravosnažnih presuda, najmanje 102.244 eura.³¹⁹ U toku su procesi gdje oštećeni, ne računajući premijera Crne Gore i Željezaru traže ukupno 1.110.000 eura.³²⁰ Neki od sudskih sporova protiv Vijesti i njihovih novinara vođeni su po tužbama premijera Mila Đukanovića, Željzare, Safeta Kalića, Veska Barovića, Zorana Sekulića, Milika Čeko Dačevića itd.

Tužba za klevetu protiv Andreja Nikolaidisa

Vrhovni sud Crne Gore potvrdio je ranije donijetu presudu Višeg suda po kojoj Andrej Nikolaidis i nedeljnik Monitor osuđeni da plate 12.000 eura za duševne bolove koje su nanijeli režiseru Emiru Kusturici objavljivanjem teksta “Dželatov šegrt” prije pet godina.³²¹ Urednik Monitora je kazao da je očekivao takvu odluku Vrhovnog suda. Prema riječima Kočana, Monitor je kriv zato što je nastavio da svjedoči o akterima zla tokom ratnih dešavanja.³²² Andrej Nikolaidis, potpisnik spornog teksta istakao je da zbog presude neće prestati da koristi ironiju i sarkazam i da je osuđen zato što se negativno izrazio o umjetničkom stvaralaštvu Kusturice, što, kako Nikolaidis kaže, po mišljenju Vrhovnog suda, negativno kritičko mišljenje je kažnjivo.³²³ Slučaj Andreja Nikolaidisa YIHR je istraživala i opisala u prošlim izvještajima.³²⁴

„Tretman nezavisnih medija u Crnoj Gori je otprilike tretman stranog tijela, neke nepoželjne pojave koja se u suštini u Crnoj Gori trpi zbog toga što živimo ipak u Evropi i ne bi bilo zgodno da sasvim nestanu nezavisni mediji. To da se oni tretiraju kao neprijatelji, a ne kao poželjan i normalan dio društvenog organizma koji prati zbivanja, govori i činjenicama koja govori ne samo o tolikom broju kazni i tužbi medijima koje ne kontroliše vlast, već i po tome zbog čega se oni kažnjavaju. Jer samo da uzmete slučaj Emir Kusturica, tim slučajem ukinuto je pravo na sjećanje, pravo na vrijednosni sud o odgovornosti za učesće u zločinu. Ljudi koji su trebali da budu pod udarom Zakona o lustraciji i Zakona o ekstra profitu ustvari hoće da zarobe i našu prošlost, i našu sadašnjost i našu budućnost da bi njihova slika bila ljepša. Nakon presude Emira Kusturice, Monitor je u suštini zabranjen. Zabranjena novina. Jer ako Monitor nema prava da o tome piše onda on ne može ni o čemu drugom.

318 Dan, OEBS ne ispituje povezanost politike i kriminala, 9. septembar 2009.godine

319 Vijesti, Podgorica mora slušati Strazbur, 8. jul 2009.godine

320 *Ibid*

321 Vijesti, Kusturicu više ništa ne boli, 9. septembar 2009. godine

322 *Ibid*

323 *Ibid*

324 Ljudska prava u Crnoj Gori 2008, Izvještaj Inicijative mladih za ljudska prava

Jer je to smisao Monitora. Koja je onda uloga Monitora ako on nema ulogu da organizuje sjećanje, da razvije svijest o odgovornosti i da nudi izbor,“ rekao je urednik Monitora Esad Kočan.³²⁵

Novinar Duško Vuković povodom ove presude rekao je :“Veoma sam razočaran ovakvom odlukom jer mislim da ona šalje jednu problematičnu poruku javnosti i medijima u Crnoj Gori, a i šire. Zabrinjavajuća je zbog toga što ona, kao i neke ranije presude u Crnoj Gori, na neki način želi da stavi do znanja da je javni dijalog, o nekim kontroverznim stvarima, pa i o kontroverznim ponašanjima određenih ličnosti u daljoj ili bližoj prošlosti, na neki način neupitan, da se o tome ne može javno govoriti i da se ne mogu ukrštati različita mišljenja o tome.”³²⁶

Tužba za klevetu protiv Dejana Milovca

Tokom 2009. godine nastavljeno je suđenje zamjenika izvršnog direktora Mreže za afirmaciju nevladinog sektora Dejanu Milovcu, koga je za naknadu štete tužio gradonačelnik Cetinja Milovan Janković. YIHR je detaljno opisala ovaj slučaj u prošlogodišnjem izvještaju.³²⁷ Janković je preinačio tužbeni zahtjev u kome je naknadu od 40000 eura smanjio na 3.05 eura.³²⁸“Ovakvi procesi protiv predstavnika civilnog društva polako postaju trend među crnogorskim javnim funkcionerima koji još nijesu navikli da za svoj rad morju odgovarati javnosti I da je njihov primarni zadatak zaštita javnoga, a ne bilo kog drugog interesa. Sa jedne strane imamo pozive institucija da se njima prijavljuju slučajevi kršenja zakona i korupcije, a sa druge praksu da i onaj mali broj pojedinaca koji se usuđuje baviti ovim pitanjima bude maltretiran privatnim tužbama i raznim pritiscima. Sve to dodatno demotivise građane da se aktivnije uključe u borbu protiv korupcije i ostalih kršenja zakona”, rekao je Milovac.³²⁹

Tužba za klevetu Ćapin – Pejović

U tužbi za klevetu koja je podnijeta još 2005. godine protiv direktora Javne ustanove Muzej i Galerija i odbornika Srpske liste Đorđa Ćapina, Osnovni sud u Herceg Novom donio je oslobađajuću presudu.³³⁰ Tužio ga je Gojko Pejović jer je Ćapić iznio optužbe na njegov račun u tekstu u Vijestima o zadužbini kapetana Miroslava Štumberga.³³¹ Sudija

325 Iz razgovora istraživaca YIHR i Esada Kočana, od 7. decembra 2009. godine

326 Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/intervju_dragoljub_vukovic/1821277.html

327 Izvještaj Inicijative mladih za ljudska prava, Ljudska prava u Crnoj Gori-2008

328 Vijesti, Umjesto 40.000, traži 3.05 eura, 28. oktobar 2009. godine

329 Dan, Dvije godine mjere duševne bolove, 10. april 2009.godine

330 Vijesti, Ćapina oslobodili za klevetu, 12. decembar 2009. godine

331 *Ibid*

Sonja Cvjetičanin u presudi se pozvala na član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama, koji garantuje slobodu izražavanja.³³² Protiv Čapina podnijeto je šest tužbi za klevetu od 2005. godine, dva puta je novčano kažnjen, dok je jedno suđenje vraćeno na početak.³³³

Slučaj Mugoša – Vijesti

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša i njegov sin Miljan, službenik Ministarstva inostranih poslova Crne Gore, fizički su napali fotoreportera i urednika TV Vijesti, Borisa Pejovića i Mihaila Jovovića dok su bili na radnom zadatku 5. avgusta 2009. godine.³³⁴ Napad je izvršen dok je fotoreporter Pejović snimao Mugošin nepropisno parkirani automobil.³³⁵ Prema riječima Jovovića, koji je zadobio teže tjelesne povrede,³³⁶ u toku napada, Miljan Mugoša repetirao je pištolj i prislonio mu ga na grudi, koji je na zahtjev oca kasnije sklonio.³³⁷

Prema navodima medija istražni postupak obilježen je raznim propustima policije i tužilaštva. Na insistiranje novinara, policija nije na licu mjesta pretresla auto, kako bi provjerila da li se u njemu nalazi pištolj, već je to uradila ispred zgrade Područne jedinice u Podgorici.³³⁸ Njihovo objašnjenje bilo je da su to službena kola i da nijesu mogli to uraditi. U izjavi koju je dao Unutrašnjoj kontroli policije, Pejović je rekao da je primjetio 'uplašenost pripadnika policije' jer su kontinuirano tražili konsultacije sa nadređenima.³³⁹

Dnevni list Vijesti podnio je krivičnu prijavu protiv Miomira Mugoše. U isto vrijeme i vozač gradonačelnika, Dragan Radonjić podnio je krivičnu prijavu protiv Mihaila Jovovića optužujući ga da mu je nanio tjelesne povrede.³⁴⁰ Za razliku od Jovovića i Pejovića koji su se iste večeri javili u Urgentni centar, Mugošin vozač pregledan je dan poslije incidenta, žaleći se na glavobolju i moguće povrede glave, ne navodeći medicinskom osoblju o kakvom se napadu radi.³⁴¹

Osnovno državno tužilaštvo podnijelo je zahtjev za sprovođenje istrage protiv Miljana Mugoše i novinara Vijesti, Mihaila Jovovića u kojem je, prema verziji tužilaštva, Miljan Mugoša povrijedio Jovovića, a Jovović vozača Radonjića.³⁴² O zahtjevu za sprovođenje

332 *Ibid*

333 *Ibid*

334 Prijava Mihaila Jovovića i Borisa Pejovića Upravi policije, nalazi se u dokumentaciji YIHR

335 *Ibid*

336 Jovoviću je tom prilikom pukla bubna opna, nakon čega je operisan

337 *Ibid*

338 Izjava Borisa Pejovića data Upravi policije nalazi se u dokumentaciji YIHR

339 *Ibid*

340 DAN, Miljanu ograničeno kretanje, 13. avgust 2009. godine

341 *Ibid*

342 Radio Slobodna Evropa, <http://www.slobodnaevropa.org/content/article/1793734.html>

istrage odlučeno je, kako je kazala Ranka Čarapić,³⁴³ na osnovu izjave Radonjića i medicinske dokumentacije.³⁴⁴

Istražni sudija donio je rješenje o sprovođenju istrage protiv Jovovića i Miljana Mugoše 20. avgusta 2009.godine.³⁴⁵ Istražni sudija Osnovnog suda Nebojša Golubović izrekao je mjeru javljanja svakog prvog u mjesecu Miljanu Mugoši zbog zvanja diplomate, te zbog mogućnosti odlaska iz zemlje.³⁴⁶ Isti sudija, tokom saslušanja nije se bavio reperitranim pištoljem koji je, kako je Jovović kazao, Miljan uperio na njega.³⁴⁷ Tokom saslušanja u istrazi protiv Mugoše, izjašnjavali su se između ostalih i dr. Milanka Raičević koja je ostala pri stavovima da Draganu Radonjiću³⁴⁸ samo autopsija može pokazati pravi uzrok povrede, dok je sudski vještak dr. Dragana Čukić isključila postojanje teške tjelesne povrede 'potres mozga' kod Radonjića. Dr. Čukić kvalifikovala je povredu Jovovića kao 'tešku tjelesnu povredu'.³⁴⁹ Sudija je proglasio Mihaila Jovovića prvookrivljenim, zbog čega mu je prijetila kazna od jedne do osam godina zatvora, a Mugoši mlađem od šest mjeseci jer se teretio za lakše krivično djelo. Sam gradonačelnik Mugoša nije dobio status okrivljenog.³⁵⁰

Po nalazu Unutrašnje kontrole, policijski službenici, koji su izašli na lice mjesta nakon napada gradonačelnika Miomira Mugoše i njegovog sina Miljana na ekipu dnevnika Vijesti postupali su u skladu sa zakonom i ovlaštenjima.³⁵¹ "Od početka ovog postupka, državni organi na čelu sa Tužilaštvom i Upravom policije, stali su na stranu gradonačelnika Mugoše, jer odlično zvuči ovo saopštenje Uprave policije da je postupala u skladu sa zakonom i ovlaštenjima. Ako je to tako, zašto policajci koji su bili na licu mjesta nijesu obezbijedili materijalne tragove krivičnog djela, na što im je ukazao gospodin Jovović, zamjenik glavnog urednika Vijesti, nego su prenebregli tu činjenicu", rekao je Branislav Lutovac, advokat Mihaila Jovovića.³⁵²

Osnovno državno tužilaštvo je 5. oktobra 2009.godine podiglo optužnice protiv Mihaila Jovovića i Miljana Mugoše zbog krivičnih djela teška tjelesna povreda.³⁵³ Protiv Miomira Mugoše podnijet je zahtjev za prekršajni postupak.³⁵⁴ U optužnici se između ostalog navodi da je novinar Mihailo Jovović 5. Avgusta 2009. godine, oko ponoći, na Bulevaru Svetog Petra Cetinskog u Podgorici, pesnicom, u kojoj je imao mobilni telefon ili diktafon, zadao udarac Draganu Radonjiću usljed čega mu je trajno ili u znatnoj mjeri oštećen mozak.

343 Ranka Čarapić je Vrhovni državni tužilac Crne Gore

344 Vijesti, To je besprizorna laž, 7. avgust 2009. godine

345 Vijesti, Na udarce uzvraćao pitanjima, 21. Avgust 2009.godine

346 *Ibid*

347 Vijesti, Miljan Mugoša:Htio sam da zaštitim starog oca, 13. avgust 2009. godine

348 Vozač gradonačelnika Miomira Mugoše

349 Vijesti, Lutovac: Sudski vještak daje validnu dijagnozu, 30. septembar 2009.godine

350 http://www.slobodnaevropa.org/content/mugosa_jovovic/1809015.html

351 http://www.slobodnaevropa.org/content/slucaj_mugosa_unutrasnja_kontrola/1818870.html

352 *Ibid*

353 Vijesti, Jovoviću i Mugoši sudiće Radović, 8. oktobar 2009. godine

354 *Ibid*

Tužilaštvo je saopštilo da je Miljan Mugoša zatim, šakom udario Jovovića u predjelu lijevog uha nanoseću mu tešku tjelesnu povredu.³⁵⁵

Advokat Branislav Lutovac rekao je tom prilikom: “Odluka tužioca, po mom mišljenju, predstavlja parodiju i prava i pravnog postupka, uprkos činjenici što su povrede gospodina Radonjića kvalifikovane od strane sudskog eksperta kao lake tjelesne povrede, ona na osnovu slobodne procjene dokaza podiže optužnicu za nanošenje teške tjelesne povrede. To je nonsens sam po sebi. Čim dobijem optužnicu ja ću iz tog razloga uložiti prigovor na nju a ja mislim, ukoliko Krivično vijeće Osnovnog suda bude relevantno ocijenilo sve elemente koji postoje u predmetu, da mora prihvatiti moj prigovor i u tom dijelu optužnicu vratiti tužiocu na doradu i dopunu.”³⁵⁶

Miljan Mugoša, koji je bio treći sekretar u Ambasadi Crne Gore u Vašingtonu, suspendovan je od strane Ministarstva inostranih poslova.³⁵⁷

Odbornici opozicije u podgoričkoj Skupštini podnijeli su 14. avgusta 2009. godine inicijativu za pokretanje postupka izglasavanja nepovjerenja gradonačelniku zbog ovog slučaja.³⁵⁸ Inicijativa je odbačena većinom glasova.³⁵⁹

Tužilaštvo je odbacilo krivičnu prijavu koju su Vijesti podnijele 10. avgusta 2009. godine protiv gradonačelnika Mugoše za nasilničko ponašanje zato što, kako je rečeno ‘nema bitnih elemenata bića krivičnog djela za koje je prijavljen, niti drugog za koje se gonjenje preuzima po službenij dužnosti’.³⁶⁰

Medijska zajednica složno je osudila ovaj incident.

Tužba za klevetu protiv Miodraga Babovića

Zbog teksta ‘Vujičić: Sekulić nas špijunirao Telekomu’ koji je objavljen u Vijestima u junu 2007. godine, bivši direktor Agencije za telekomunikacije, Zoran Sekulić podnio je tužbu za klevetu protiv novinara Vijesti, Miodraga Babovića i inspektora za telekomunikacije Nova Vujičića.³⁶¹ U tom tekstu Vujičić tvrdi da je Sekulić unaprijed dojavljivao Telekomu o planiranim kontrolama.³⁶² Sudija Osnovnog suda, Željka Jovović odbila je kao neosnovanu tužbu Sekulića za klevetu.³⁶³ Sudija je u usmenom obrazloženju saopštila da je tužba

355 http://www.slobodnaevropa.org/content/jovovic_mugosa/1843848.html

356 *Ibid*

357 Dan, Miljanu ograničeno kretanje, 13. avgust 2009. godine

358 Vijesti, Mugoša na ledu, 14. avgust 2009.godine

359 Vijesti, SDP spasio Mugošu, 15. septembar2009.godine

360 Odgovor Osnovnog državnog tužilaštva nalazi se u dokumentaciji YIHR

361 Vijesti, Inspektor tvrdi da ga je Sekulić špijunirao, 9. oktobar 2009. godine

362 Vijesti, Babović nije oklevetao Sekulića, 29. oktobar 2009.godine

363 *Ibid*

odbijena jer je Sekulić u završnici suđenja odlučio da odustane od gonjenja protiv njega, dok se Vujičić nije bavio lično Sekulićem, već je kritikovao njegov poslovni angažman.³⁶⁴

Tužba za klevetu protiv Željka Ivanovića i Vijesti

Viši sud u Podgorici preinačio je prvostepenu odluku i presudio da dnevnik Vijesti i Željko Ivanović isplate 10.000 eura premijeru Milu Đukanoviću, zbog pretrpljenih duševnih bolova, povrede časti i ugleda. Na osnovu prvostepene presude, Đukanović je trebao da dobije 20.000 eura. Đukanović je tužio Ivanovića zbog izjave u kojoj je rekao da iza fizičkih napada na njega stoji Đukanovićevo biološka i mafijaška porodica.³⁶⁵ Detaljan opis nalazi se u prošlogodišnjem izvještaju YIHR.

Direktor Vijesti, Željko Ivanović povukao je 3. decembra tužbu protiv Mila Đukanovića za obeštećenje od jednog eura.³⁶⁶ “Na ovaj način tuženi daje svoj puni doprinos smanjenju pandemije tužbi za duševne bolove, kojima je u posljednje vrijeme zatrpano crnogorsko pravosuđe”, kaže se u dopisu koji su advokati Ivanovića poslali sudu.³⁶⁷

Ukidanje izbornog predmeta Filipu Kovačeviću

Profesor Fakulteta političkih nauka (FNP) Filip Kovačević podnio je 3. decembra 2009. godine prijavu Sudu časti Univerziteta Crne Gore (UCG) protiv dekana fakulteta Srđana Darmanovića, zbog toga što su mu ukinuli dva izborna predmeta na osnovnim studijama.³⁶⁸ “Ovakvo brutalno razračunavanje koje ugrožava moju materijalnu egzistenciju, povezujem sa mojim javnim angažmanom i političkim stavovima koje zastupam. Moj doprinos razvoju društvenih nauka u Crnoj Gori očigledan je za svakoga ko nije politički ostrašćen”, kazao je Kovačević za Vijesti.³⁶⁹

Darmanović je negirao optužbe i rekao da je riječ o redovnoj proceduri promjene nastavnog plana FNP, koja ima veze sa redukcijom troškova zbog čega su ukinuti svi izborni predmeti. “Ove godine odlučeno je da izbornih predmeta više ne bude. Među predmetima kojih više nema su oni koje su predavali Ratko Božović, Čedomir Čupić, Duško Janjić, Slavko Lukić i drugi. Niko od njih nije lično doživio izmjenu nastavnog plana, jer nije postojala namjera da se bilo ko ošteti”, kazao je Darmanović.

364 *Ibid*

365 DAN, Milov bol liječi 10 hiljada, 22. oktobar 2009. godine

366 Vijesti, Oprošteno mu je jer je bio psihički neuravnotežen, 12. decembar 2009.godine

367 *Ibid*

368 Vijesti, Politička osnova ili smanjenje troškova?, 4. decembar 2009.godine

369 *Ibid*

Aktivisti studentskog pokreta 'Omega', poslali su otvoreno pismo rektoru Univerziteta Crne Gore Predragu Miranoviću i dekanu FNP-a Srđanu Darmanoviću povodom ovog slučaja, u kome su izrazili protest zbog ukidanja predmeta profesoru Filipu Kovačeviću.³⁷⁰

Nastavničko vijeće Fakulteta političkih nauka u Podgorici odbacilo je optužbe profesora Filipa Kovačevića da su mu ukinuta dva predmeta iz političkih razloga.³⁷¹

Ovim slučajem otvorena je medijska polemika o nezavisnosti UCG u kome jedan dio profesora smatra da je nezavistan dok drugi dio smatra da je pod kontrolom vlasti.³⁷²

370 Vijesti, Kakvu poruku šaljete, 12. decembar 2009.godine

371 Vijesti, Darmanović:Protiv mene vode političku kampanju, 5. decembar 2009.godine

372 Vijesti, Vlast zarobila i ne da fakultet, 8. decembar 2009.godine

Zaključci i preporuke

- Broj slučajeva politički motivisanog nasilja u Crnoj Gori tokom 2009. veći je u odnosu na prethodnu godinu i ispoljava se kroz verbalne i fizičke napade na javne ličnosti, novinare, političare, profesore i aktiviste organizacija. Posebno je prisutan kontinuiran pritisak koji doživljava svjedok deportacije Bošnjaka, Slobodan Pejović. Nadležni organi, pored javne osude, moraju preduzeti sve potrebne mjere kako bi se otkrili, krivično gonili i kaznili počinioci politički motivisanih napada. Jedino efikasnim mjerama i djelovanjem policije, tužilaštva i sudstva može se prekinuti trend rasta političkog nasilja. Neophodno je da institucije oštro reaguju i kazne počinioce i nalogodavce, kako ne bi dali prostora da se takvi napadi ponove.
- Tokom 2009. godine primijećen je veći broj pritisaka na novinare i medije. Ove godine pritisci su se ispoljavali kroz tužbe političara, kompanija i javnih ličnosti o kojima su novinari pisali. Mnoge međunarodne organizacije izrazile su zabrinutost u svojim izvještajima o principima slobode izražavanja u Crnoj Gori kao i visokim kaznama za klevetu.
- Iako je Evropska konvencija o ljudskim pravima ratifikovana i sastavni je dio pravnog poretka Crne Gori, sudovi ne primjenjuju praksu Evropskog suda za ljudska prava, posebno kada se govori o kažnjavanju novinara i visini naknade štete za klevetu. Praksa visokih novčanih kazni prema novinarima i medijima nastavljena je i tokom 2009. godine. Crnogorski sudovi oficijelno treba da objavljuju presude Evropskog suda za ljudska prava, kako bi ih crnogorske sudije koristile kao izvor prava, posebno kada se govori o kažnjavanju novinara i visini naknade. Država bi trebala da uloži dodatni napor na edukaciji sudija sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u ovim oblastima.
- YIHR je tokom predizborne kampanje registrovala manji broj incidenata u odnosu na prošlu godinu kada su održani predsjednički izbori. Prema izvještaju Novinskog samoregulatornog tijela (NST), ostvaren je visok nivo poštovanja Kodeksa novinara. Tokom predizborne kampanje NST nije primjetio drastična kršenja Kodeksa kao što su govor mržnje, širenje etničke i vjerske netolerancije i netrepeljivosti.
- Savjet Novinskog samoregularnog tijela u svom izvještaju apelovao je na nadležne institucije da što prije izmijene regulative i kaznenu politiku za klevetu i uvredu u medijima. NST je istakao da visoki odštetni zahtjevi i kazne ugrožavaju slobodu govora, koja je garantovana Ustavom i drugim pozitivnim nacionalnim i međunarodnim propisima.
- Većina slučajeva ubistva, napada na novinare koje je YIHR istraživala prethodnih godina, a koje su okarakterisane kao politički motivisane nijesu rasvijetljene. Iako je već treća godina zaredom da istražni organi rade na slučaju napada na Jevrema Brkovića i ubistva Srđana Vojičića, istraga do danas nije dala rezultate. Istražni organi nekoliko puta su saopštavali da ima pomaka u istrazi, ali do danas niko nije zvanično osumnjičen. Slučajevi Aleksandra Saše Zekovića, Tufika Softića, Mladena Stojovića takođe nijesu rasvijetljeni. Takođe, ubistvo Duška Jovanovića, ni nakon pet godina nije razjašnjeno, kao ni motiv ubistva

i nalogodavci. YIHR insistira da se svaki prijavljeni slučaj politički motivisanog nasilja mora istražiti i propisno sankcionisati.

- Netrpeljivost pristalica dvije pravoslavne crkve još uvijek je prisutna. Država mora obezbijediti nesmetano ispoljavanje religije i uložiti dodatne napore u prevazilaženju sukoba među pravoslavnim vjernicima.
- YIHR poziva sve političke subjekte da u svojim izjavama promovišu toleranciju i dijalog.

V Besplatna pravna pomoć

Prethodne informacije

Besplatna pravna pomoć je sistem pružanja pravne pomoći onima koji nijesu u mogućnosti da plate troškove rješavanja pravnih problema, uključujući sudske troškove. Pristup pravdi građana pod jednakim je uslovima i bez diskriminacije predstavlja jedan od najvažnijih preduslova za izgradnju države koja se zasniva na vladavini prava. Besplatna pravna pomoć pruža se za slučajeve koji predstavljaju grube povrede ljudskih prava i ogleda se u angažovanju advokata radi zastupanja žrtava pred sudom.

Savremeni pravni sistem pružanja pravne pomoći temelji se na dvije osnovne ideje. Prva je da pravo na pravnu pomoć mora biti shvaćeno kao ljudsko pravo. Druga ideja jeste da pravna pomoć, bez obzira ko je pruža, mora biti kvalifikovana, odnosno da mora zadovoljavati određene uslove u pogledu njenog kvaliteta.

Obezbjedivanje uslova za jednak pristup pravdi je obaveza uspostavljena kroz mnogobrojne međunarodne ugovore. Pravo na pravnu pomoć je pravo koje je garantovano Ustavom Republike Crne Gore, kao i članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, na čije se poštovanje Crna Gora obavezala. Međutim, država do sada nije uspjela da izgradi normativni okvir za uživanje ovih prava. U Crnoj Gori nema jasnih mehanizama i kriterijuma za dodjeljivanje pravne pomoci, parcijalne odredbe zakona su nejasne, besplatna pravna pomoć dodjeljuje se rijetko i u praksi ne garantuje efektivan pristup pravdi za siromašne i druga lica kojima bi ova pomoć morala da bude obezbijedena. Ne postoji ni poseban budžet niti posebne budžetske linije organa javne vlasti koje se odnose na besplatnu pravnu pomoć.

Pravna pomoć u zemlji, na način kako je sada postavljena, ne obezbjeđuje jednak pristup pravdi za sve segmente populacije. Ne postoji institucija koja kreira politiku u ovoj oblasti. Ministarstvo pravde Vlade Crne Gore je, uz aktivnosti na podizanju svijesti koje su došle od strane civilnog sektora, prepoznalo važnost ovog problema, odnosno preduzelo korake ka donošenju zakona o pravnoj pomoći. Usvajanje ovog zakona predstavljalo bi adekvatan pravni odgovor na obaveze sadržane u ustavnom tekstu, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama, kao i na buduće obaveze implementacije pravnih standarda razvijenih u okviru prava Evropske unije u oblasti prava na pravnu pomoć.

Rad advokata na poslovima pružanja pravne pomoći obično je uređen posebnim zakonom. Zbog toga bi buduća zakonska regulativa u ovoj oblasti trebalo da posveti punu pažnju tim 'drugim službama', odnosno pružiocima usluga pravne pomoći.³⁷³

Analiza postojeće situacije u oblasti besplatne pravne pomoći

Nedostatak sistema pravne pomoći rezultat je mnogih faktora, uključujući neadekvatan zakonski okvir. Postoje određene odredbe u crnogorskim zakonima o pružanju besplatne pravne pomoći, međutim nijedna od njih nije precizno definisana, niti adekvatno implementirana.

Postojeći sistem obilježen je i nedostatkom finansiranja od strane države, manjkom osoblja i nedovoljnom koordinacijom između postojećih službi koje pružaju pravnu pomoć. Rezultat navedenog jeste sistem pravne pomoći koji sadrži nekoordinirane pružaoce usluga, počevši od opštinskih službi do nevladinih organizacija.

Postoji veliki broj stanovnika kojima je potrebna pravna pomoć, ali nijesu u mogućnosti da je priušte. Ovo još više naglašava nedostatke u postojećem sistemu. Prema podacima statističke organizacije Crne Gore (MONSTAT), prosječna plata u Crnoj Gori 2008. godine iznosila je 338.00 EUR mjesečno. Stopa nezaposlenosti iznosila je oko 12 procenata. Sa sigurnošću se može reći da makar ovaj broj ljudi sebi ne može priuštiti advokata. Takođe, treba naglasiti da honorar advokata, za pojedine pravne radnje, prema važećoj tarifi Advokatske komore Crne Gore, iznosi od 75 do 250 EUR. Advokatske tarife u Crnoj Gori najveće su, uz advokatske tarife u Hrvatskoj, u regionu.

Crna Gora je jedna od zemalja u regionu koja nema zakon koji uređuje oblast pravne pomoći. Ipak, pozitivna strana ovoga jeste da je Crna Gora u poziciji da nauči iz iskustava ostalih republika bivše Jugoslavije, čiji je pravni sistem manje ili više isti kao sistemi zemalja u regionu a koje su već obavile ovu reformu. Reforma besplatne pravne pomoći neophodna je da bi se dostigla harmonizacija zakonodavstava sa standardima EU na ovom polju, što je jedan od uslova za dalji napredak u procesu evropskih integracija.

Trenutno, postoje dva načina ostvarivanja pravne pomoći u Crnoj Gori:

Pomoć finansiranja od strane države: zakonski okvir predviđa mogućnost pružanja besplatne pravne pomoći u okviru lokalne samouprave i po Zakonu o krivičnom postupku.

Pomoć u okviru lokalne smouprave ograničena je na davanje informacija i pomoć u prikupljanju dokumentacije za postupak pred sudom, i to u tačno određenim slučajevima. Takođe, ne postoji zakonska odredba koja se odnosi na zastupanje pred sudom i/ili drugim

373 Izvještaj "Analiza pravne prakse u pružanju besplatne pravne pomoći u Crnoj Gori" – CPP, Podgorica 2008.

državnim organima. Štaviše, zakonski okvir koji uređuje pružanje pravne pomoći ne obavezuje opštinske vlasti na davanje pravne pomoći. Umjesto toga, pravnu pomoć pružaju druge, već postojeće opštinske službe. U opštinama gdje služba pravne pomoći funkcioniše (npr. u Podgorici) bilo je ozbiljnih nedostataka u pružanju pomoći.

U krivičnim predmetima, siromašnim ljudima se dodjeljuje advokat, koga plaća država. Zakonom o krivičnom postupku³⁷⁴, predviđeno je da okrivljeni mora imati branioca ako je nijem, gluv ili nesposoban da se sam uspješno brani ili ako se postupak vodi zbog krivičnog djela za koje se može izreći najduža zatvorska kazna. Okrivljeni mora imati branioca već prilikom prvog saslušanja. Za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina, odmah nakon podignute optužnice okrivljenom se dodjeljuje branilac po službenoj dužnosti ako ga sam ne angažuje, kao i u slučajevima kada se okrivljenom sudi u odsustvu. Kad ne postoje uslovi za obaveznu odbranu, a postupak se vodi za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko tri godine, a u ostalim slučajevima, ako to zahtijevaju interesi pravičnosti, okrivljenom se, na njegov zahtjev, može postaviti branilac, ako prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane.

Pomoć koju ne finansira država³⁷⁵ pružaju nevladine organizacije. Civil rights defenders (nekadašnji Švedski helsinški komitet) je od 2004. godine podržavao Centar za pravnu pomoć koja je u to vrijeme bila jedina organizacija u Crnoj Gori koja je pružala besplatnu pravnu pomoć. Navedena pravna pomoć podrazumijevala je i besplatno zastupanje pred sudom. Rad Centra za pravnu pomoć preuzela je Inicijativa mladih za ljudska prava, u martu 2009. godine.

Advokatska komora ne pruža besplatnu pravnu pomoć.

Ministarstvo pravde Crne Gore je zajedno sa Centrom za pravnu pomoć, 2006. godine, organizovalo konferenciju o reformi pravne pomoći u Crnoj Gori. Svrha je bila podizanje svijesti o važnosti uspostavljanja sveukupnog sistema pravne pomoći, koji bi pružao odgovarajuće usluge korisnicima. Predstavnici pravosuđa, advokati i predstavnici lokalne samouprave raspravljali su o ovoj temi. Diskutovalo se i o regionalnom aspektu sistema besplatne pravne pomoći i implementaciji evropskih standarda.

Izrada Analize procjene potreba za uvođenjem pravne pomoći u Crnoj Gori započela je u maju 2008. godine. Radnu grupu za izradu Analize činili su predstavnici Ministarstva pravde, Univerziteta, Advokatske komore i NVO Centar za pravnu pomoć. Analiza sadrži pregled situacije, ocjenjivanje potreba i nedostataka na ovom polju. Radna grupa imala je podršku OEBS-a. Istovremeno, Institut fonda za otvoreno društvo u Crnoj Gori podržalo je izradu Analize pružanja pravne pomoći u Crnoj Gori. Analizu je sprovedla NVO Centar za pravnu pomoć, koja je odlukom Upravnog odbora, od januara 2009. postala dio YIHR.

374 Zakon o krivičnom postupku, član 69. i član 70.

375 Vidi dolje, pod 3.

Zajednički projekat Ministarstva pravde Crne Gore i Kancelarije Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori pod nazivom 'Reforma sistema pravne pomoći u Crnoj Gori: stvaranje efektnog i održivog sistema pružanja pravne pomoći', započeo je u novembru 2008. godine, a sufinansiran je od strane Vlade Holandije i Vlade Norveške a predviđeno je da traje do jula 2010. godine. Cilj projekta jeste uspostavljanje efektnog, efikasnog i dostupnog sistema pravne pomoći finansiranog od strane države. Kroz stvaranje ovakvog sistema, Crna Gora će omogućiti pristup pravdi onima kojima pravne usluge nijesu dostupne i time ispuniti svoje obaveze predviđene međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava. Partneri projekta su Vrhovni sud Crne Gore, Advokatska komora Crne Gore, OEBS, Institut za otvoreno društvo Crne Gore, Savjet Evrope, Delegacija Evropske Komisije, opštine i NVO Inicijativa mladih za ljudska prava

Postojeće aktivnosti u oblasti pružanja besplatne pravne pomoći

Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR) sprovodi program besplatne pravne pomoći od januara 2009. godine, kada je preuzela Centar za pravnu pomoć (CPP) i njihove predmete. Aktivnosti u ovoj oblasti CPP je sprovodio od 2004. godine. U okviru ovog projekta, posebna pažnja posvećena je pružanju besplatne pravne pomoći pripadnicima romske populacije i drugih marginalizovanih grupa..

Pored YIHR, pružanjem besplatne pravne pomoći bave se i sljedeće nevladine organizacije: Sigurna ženska kuća, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja, Pravni centar, sindikalne organizacije i MANS.

Besplatna pravna pomoć pruža se u kancelariji YIHR, koja se nalazi u ulice Vukice Mitrović 16, u Podgorici, svakog radnog dana, osim četvrtka. Četvrtkom pomoć pruža u kancelariji Crvenog krsta na Koniku od 11:00–13:00 i u kancelariji SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja u Nikšiću od 15:00–17:00. Sastavljen je pamflet koji sadrži podatke o vrsti i načinu pružanja besplatne pravne pomoći koji se dijeli potencijalnim korisnicima, svim štampanim medijima, kao i u nekim elektronskim, otvoren je i SOS telefon za žrtve torture i diskriminacije.

Od kada je projekat započeo aktivnosti, obrađeno je 229 predmeta. U većini slučajeva dati su pravni savjeti a 178 slučajeva računaju se kao završeni, 41 slučajeva se obraduju, a 10 slučajeva zastupa se na sudu.

LOKALNE SAMOUPRAVE - Vrste pravne pomoći koje pružaju u ovoj službi su savjeti, podnesci kao i procesne aktivnosti, ali ne vode evidenciju o broju lica koje je dobilo određenu vrstu pravne pomoći. Usluge pravne pomoći koje pruža ova služba su u parničnom, vanparničnom, u upravnom, ali ne i u krivičnom postupku jer tu vrstu usluga mogu vršiti samo advokati.

PRAVNA POMOĆ U KRIVIČNOM POSTUPKU - Pravo na pravnu pomoć, koje je država dužna da obezbijedi okrivljenom u krivičnom postupku, ogleđa se u obaveznoj odbrani i zakonodavstvu za zaštitu siromašnih. U oba slučaja, kao posljedicu određenih okolnosti, pravnu pomoć okrivljenom pruža branilac po službenoj dužnosti. Ako okrivljeni u slučajevima obavezne odbrane sam ne uzme branioca, Predsjednik suda će mu postaviti branioca po službenoj dužnosti, a troškove pokriva država.

Predmeti u kojima je pružena besplatna pravna pomoć od strane YIHR

Slučaj Fehmo Kočan

Državljanin Velike Britanije, Fehmo Kočan prijavio je policijsku torturu. Upravljao je automobilom u kome su bili njegova supruga i sin. Na putu od juga ka sjeveru Crne Gore, zaustavila ga je policija tvrdeći da je preticao na punoj liniji u nepreglednoj krivini i tom prilikom, prema njegovim riječima, nijesu poštovali pravila policijske procedure. Pokrenut je prekršajni postupak protiv njega, na osnovu Zakona o bezbjednosti saobraćaja. Donijeta je prvostepena presuda kojom je osuđen. Advokat YIHR kojeg je ovlastio Kočan, uložio je žalbu Vijeću za prekršaje. Čeka se drugostepena odluka.

Slučaj Dalibor Nikezić

Dalibor Nikezić, zatvorenik u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Spužu, prijavio je torturu pretrpljenu od strane čuvara. Podnijeta je krivična prijava protiv čuvara ZIKS-a zbog sumnje da su počinili krivično djelo zlostavljanje i mučenje. Porodica Nikezić ovlastila je advokata YIHR kao punomoćnika oštećenog. Postupak po krivičnoj prijavi je u toku.

Slučaj Igor Milić

Igor Milić, zatvorenik u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Spužu, prijavio je torturu od strane čuvara. Podnijeta je krivična prijava protiv čuvara ZIKS-a zbog sumnje da su počinili krivično djelo zlostavljanje i mučenje. Porodica Milić ovlastila je advokata YIHR kao punomoćnika oštećenog. Postupak po krivičnoj prijavi je u toku.

Slučaj Adnan Lukač

Adnan Lukač je osoba sa invaliditetom iz Podgorice. Podnio je krivičnu prijavu protiv službenog lica – inspektora, zbog nesavjesnog rada u službi. Inspektor je naložio rušenje Lukačevog stambenog objekta, a da pritom nije provjerio da li je objekat oslobođen lica i stvari. Inspektor je pravosnažno osuđen na kaznu zatvora od tri mjeseca i obavezan je da nadoknadi nastalu štetu.

Protiv Lukač Adnana je povodom izgradnje objekta pokrenut krivični postupak za krivično djelo nedozvoljena gradnja. Lukač je ovlastio advokata kancelarije YIHR za branioca u ovom predmetu. Istražni postupak je u toku.

Slučaj Faruk Lješnjanin

Faruk Lješnjanin iz Plava podnio je prijavu protiv policijskih službenika zbog torture. Osnovni sud u Plavu donio je oslobađajuću presudu. YIHR je pokrenula žalbeni postupak u Višem sudu u Bijelom Polju, koji je odbijen 10. decembra 2009. godine. U prekršajnom postupku koji je policija pokrenula protiv Lješnjanina kao okrivljenog, donijeta je oslobađajuća presuda. Krivični postupak koji je bio pokrenut od strane policajaca protiv Lješnjanina, zbog krivičnog djela uvrede, obustavljen je. Lješnjanin je u sva tri sudska predmeta ovlastio advokata YIHR koji ga je zastupao kao oštećenog, odnosno branio kao okrivljenog.

Slučaj V.G.

Maloljetna V.G., prijavila je seksualno zlostavljanje. Okrivljeni Vladimir Cigrovski bio je skoro tri godine u bjekstvu a nakon privođenja osuđen je prvostepenom presudom na 18 mjeseci zatvora. Presuda još nije pravosnažna. Advokat YIHR zastupao je oštećenu.

Slučaj Boris Pejović

Fotoreporter dnevne novine 'Republika', Boris Pejović fotografisao je štrajk radnika preduzeća 'Ritam trade'. Prijavio je kancelariji YIHR policijsku torturu. YIHR je podnijela krivičnu prijavu protiv službenika policije zbog krivičnog djela zlostavljanje i mučenje u sticaju sa krivičnim djelom protivpravno lišenje slobode. Pejović je podnio i privatnu tužbu za uvredu protiv policijskog službenika i tužbu za naknadu nematerijalne štete protiv Uprave Policije i policijskog službenika. Ovlastio je advokata YIHR da ga zastupa u pokrenutim sudskim sporovima.

Slučaj Behija Ramović

Behija Ramović, oštećena u predmetu u kojem je okrivljeni Vladan Stanojević proglašen krivim na osnovu člana 167 Krivičnog zakonika Crne Gore, zlostavljanje i mučenje. Osnovni sud osudio je Stanojevića na zatvorsku kaznu u trajanju od šest mjeseci. Postupak za naknadu nematerijalne štete je u toku. Advokat YIHR zastupa oštećenu.

Slučaj Rizo Alković

Stalne provokacije na vjerskoj i nacionalnoj osnovi od strane komšija. Događaji kao što su ‘pucanje pored prozora, čaure koje lete svuda po ulici, puštanje srpskih nacionalističkih pjesama i na Bajram, instruiranje djece i supruga da psuju i vrijeđaju na vjerskoj osnovi, priče da se oštre sablje, sjekire i srpovi i prijete da će ubiti i zaklati Muslimana i Turčina’. YIHR je podnijela krivičnu prijavu Višem državnom tužiocu u Podgorici protiv više lica, zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti u sticaju sa krivičnim djelom rasna i druga diskriminacija Krivičnog zakonika Crne Gore. Rizo Alković je 18. novembra 2009. godine podnio krivičnu prijavu protiv Vladimira Šoća, Đoka Strugara, Veliborke Strugar, Svetlane Vešović i Borke Vukčević koji su svi iz Podgorice. Tužilaštvo je odbacilo i ovu krivičnu prijavu. Zbog čega je Rizo Alković dana 14. decembra 2009. godine podnio Višem sudu u Podgorici zahtjev za sprovođenje istrage protiv Vladimira Šoć, Đoka Strugara, Čupić Mirka, Veliborke Strugar, Svetlane Vešović i Borke Vukčević.

Slučaj Prelja Đokić

Prelja Đokić podnio je prijavu protiv policijskog službenika zbog policijske torture koja se odigrala u prostorijama Uprave policije, Područna jedinica Podgorica. Prvi pretres je zakazan pred Osnovnim sudom u Danilovgradu za 2. februar 2009. godine.

Advokat YIHR zastupa oštećenog.

Zaključci i preporuke

Pitanje besplatne pravne pomoći u Crnoj Gori, nije regulisano posebnim zakonom. Neophodno je da radna grupa za izradu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, koja je formirana prije četiri godine, donese nacrt Zakon, kako bi on bio dat na javnu raspravu, što bi rezultiralo usvajanjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima.

Praksa je pokazala da mnoge sistemske reforme Zakona imaju problem sa implementacijom, tako da uporedo sa uvođenjem ovog instituta, nakon donošenja Zakona, potrebno je obezbijediti efikasan i održiv sistem pružanja besplatne pravne pomoći. Najsporniji dio u ovom procesu jeste finansiranje. Prilikom utvrđivanja konačne verzije Zakona posebno treba voditi računa o održivosti budućeg modela finansiranja u cilju obezbjeđivanja kontinuirane djelatnosti pružaoca usluga.

Uporedna praksa pokazuje da je neophodan efikasan nadzor nad pružanjem usluga pravne pomoći u cilju sistematskog prikupljanja evidencije o pružaocima usluga i kvalitetu pruženih usluga.

Nevladine organizacije koje se bave pružanjem besplatne pravne pomoći ne posjeduju sva neophodna znanja i dovoljna sredstva, te je neophodno dalje jačati kapacitete nevladinih organizacija za kvalitetno pružanje pravne pomoći.

Kriterijumi u vezi sa ostvarivanjem prava na pravnu pomoć su internog karaktera i razlikuju se u zavisnosti od toga ko pruža usluge i često zavise od slobodne procjene lica koje pruža usluge pravne pomoći. Zato je bitno precizirati pravila o organizaciji i načinu rada službi pravne pomoći.

Potrebno je pospešiti koordinaciju različitih nevladinih organizacija u regionu koje se bave besplatnom pravnom pomoći, kao i intezivirati saradnju organizacija koje su potpisnice Ohridske inicijative o besplatnoj pravnoj pomoći.

Advokatske takse u Crnoj Gori jedne su od najvisočijih u regionu. Postoji realna potreba da Advokatska komora preispita visinu taksi i uprilagodi ih socijalnoj situaciji u Crnoj Gori.

Adekvatno informisanje javnosti, a posebno najranjivijih društvenih grupa (siromašni, žene, djeca, osobe sa invaliditetom, Romi i pripadnici drugih manjina) nije na adekvatnom nivou, te je potrebno uložiti napor u informisanju o mogućnostima korišćenja usluga pravne pomoći.

VI Bibliografija

Spisak korišćenih knjiga i izvještaja

Besplatna pravna pomoć u Crnoj Gori – Centra za pravnu pomoć, jul 2007.

Izvještaj „Analiza pravne prakse u pružanju besplatne pravne pomoći u Crnoj Gori“ – CPP, Podgorica 2008. godine

Međunarodno pravo ljudskih prava, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2007. godine

„Pravna pomoć“, Centra za unapredjivanje pravnih studija iz Beograda

Pravna pomoć – u uporednom i našem pravu, sada i ubuduće - prof. dr Vladimir Vodinelić

Spisak pravnih propisa korišćenih kao izvor

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, usvojena 4. novembra 1950. godine, stupila na snagu 3. septembra 1953. godine, dopunjena Protokolom 11 koji je stupio na snagu 1. novembra 1998. godine.

Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26. juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifi kovala ovu Konvenciju. Objavljena je u službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91.

Krivični zakonik Crne Gore, (Službeni list br. 70/2003)

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948. godine.

Ustav Republike Crne Gore, (Službeni list Republike Crne Gore broj 1/2007), usvojen 19. oktobra 2007. godine.

Zakon o javnom redu i miru, »Službeni list RCG«, br. 41/94 od 22.12.1994. godine.

Zakon o medijima (službeni list Crne Gore broj 51/02 od 23. septembra 2002 godine).

Zakon o policiji, usvojen 27. aprila 2005. godine, objavljen u Službenom listu RCG br. 28/05.

Zakon o slobodnom pristupu informacijama (Službeni list Republike Crne Gore br. 68/05), usvojen 15 novembra, a stupio na snagu 23. novembra 2005. godine

Spisak web stranica korišćenih kao izvor

Advokatska komora, www.advokatskakomora.me

Amnesty International: www.web.amnesty.org

Akcija za ljudska prava www.hraction.org

Fond za humanitarno pravo www.hlc-rdc.org

- List Dan www.dan.co.me
List Pobjeda www.pobjeda.co.me
List Vijesti: www.vijesti.me
Ombudsman, zaštitnik ljudskih prava i slobodama www.ombudsman.co.me
Prve crnogorske nezavisne elektronske novine www.pcnen.com
Radio Slobodna Evropa www.slobodnaevropa.org
RTV B92: www.b92.net
Uprava policije: www.upravapolicije.com
Vlada Crne Gore www.gov.me
Večernje novosti www.novosti.co.yu